

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 2017. évre vonatkozó területi monitoring jelentése

Készítette:

Dombi Gábor, szociológus
Fekete Károly, geográfus
Oláh Miklós, szociológus
Dr. Csákváriné Joó Zsuzsanna, kutatási asszisztens
Kulics Beatrix, kutatási asszisztens

Közreműködött:

Jamrik Péter, elnök Balaton Fejlesztési Tanács Közbiztonsági Testület
Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság

Balatonfüred
2018

Tartalom

Bevezetés	4
Fejlesztési források kihelyezése - A 2014-2020 közötti forrásallokációs időszak előrehaladása	6
A 2014-2020 közötti forrásallokációs időszak előrehaladása	6
Pályázati helyzetkép a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 2018 április 11-i felvétel alapján	10
A 1861/2016 sz. Kormányhatározat által kijelölt fejlesztés stratégiai prioritások teljesülése	15
Turizmus	27
Foglalkoztatás, munkanélküliség	36
Mezőgazdaság	41
Társadalom	47
Közbiztonság	55
Vízbiztonság	57
Bűnügyi tevékenység	58
Civil aktivitás, intézményrendszer	58
Közlekedés	60
Környezet	63
Összegzés	70

Ábrajegyzék

1. sz. ábra Igényelt támogatás a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben az indikatív forráskeretek dimenziói szerint 2018 április 11-i állás alapján	19
2. sz. ábra Megítélt támogatás a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben az indikatív forráskeretek dimenziói szerint 2018 április 11-i állás alapján	22
3. sz. ábra Kifizetett támogatás a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben az indikatív forráskeretek dimenziói szerint 2018 április 11-i állás alapján	24
4. sz. ábra A külföldi és belföldi vendégszám alakulása BKÜ-ben (2001 - 2017)	27
5. sz. ábra Külföldi és belföldi vendégek arányának változása (2001-2017)	28
6. sz. ábra Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken a BKÜ területén (2001 - 2017)	29
7. sz. ábra A vendégszám, vendégéjszaka szám és az átlagos tartózkodási idő alakulása a Balaton kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2017)	30
8. sz. ábra Külföldi és belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2001-2017)	31
9. sz. ábra Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött átlagos tartózkodási idő Magyarországon és a Balaton térségében (2008 – 2016)	32
10. sz. ábra Vendégforgalmi jellemzők szezonális megoszlása kereskedelmi szálláshelyeken (2017) ..	33
11. sz. ábra Külföldi és belföldi vendégforgalom szezonális jellemzői a Balaton üdülőterületén	34
12. sz. ábra A kereskedelmi szálláshelyek kapacitás kihasználtsága a Balaton térségében (2008-2017)	35
13. sz. ábra REVPAR - szálláshelyek jövedelmezősége a BKÜ-ben (2008-2017)	35
14. sz. ábra Éves átlagos munkanélküliségi ráta (%) a BKÜ-ben és a BKÜ alrégióiban (2000-2016) ..	37
15. sz. ábra A munkanélküliségi ráta (%) negyedéves változása a BKÜ területén (2000 - 2016)	38
16. sz. ábra A pályakezdő munkanélküliségi ráta alakulása a BKÜ-ben (2005-2016)	39

17. sz. ábra A közfoglalkoztatottak számának éves átlaga a BKÜ területén 2013-2017 (1-8. hónap)..	40
18. sz. ábra A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos aránya a BKÜ alrégióiban (BKÜ = 100%) 2013-2017	41
19. sz. ábra A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos aránya a BKÜ alrégióiban (BKÜ = 100%) 2013-2017.....	42
20. sz. ábra A regisztrált mezőgazdasági vállalkozások aránya az összes vállalkozásból (2005 – 2016)	43
21. sz. ábra Szőlő termőterületek nagysága a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2011 – 2017)	45
22. sz. ábra Szüretelt szőlőmennyiség a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet borvidékein.....	46
23. sz. ábra Seprős újbort évenként termelt mennyisége a BKÜ borvidékein	46
24. sz. ábra Az állandó népesség és a lakónépesség különbsége a BKÜ területén (2000 – 2016).....	47
25. sz. ábra A születések és halálozások különbségéből eredő természetes népességváltozás alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2016)	48
26. sz. ábra Öregedési index alakulása Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2016).....	49
27. sz. ábra Függőségi ráta alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2016).....	50
28. sz. ábra Lakónépességre számított, ezer főben kifejezett vándorlási egyenleg változásai (2000-2016).....	52
29. sz. ábra A lakónépességre valamint az állandó népességre számított vándorlási egyenleg időbeli alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000 – 2016).....	52
30. sz. ábra Az ezer lakosra jutó állandó és ideiglenes vándorlás különbözősége a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2002-2016)	53
31. sz. ábra Első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik 1000 lakosra vetített száma a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (személygépkocsi/ezer lakos; 2000-2016).....	55
32. sz. ábra Regisztrált vitorlás kishajók száma Magyarországon	62
33. sz. ábra A Balaton trofitásának alakulása az a-klorofill maximumok alapján 1981-2017	63
34. sz. ábra Játsszóterek, tornapályák, pihenőhelyek területe (m ²) (2005-2016).....	67
35. sz. ábra A közműháló arányának változása a BKÜ-ben 1990-2016 között (%)	68
36. sz. ábra A lakosságtól elszállított települési összes szilárd hulladék, valamint a szelektíven elszállított hulladék tonnában kifejezett mennyiségének alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2006-2016)	69

Táblázatjegyzék

1. sz. táblázat Forrásigények, támogatások és kifizetések alakulása a Balaton Fejlesztési Tanács FAIR adatkérés-teljesítése nyomán előálló időbeni helyzetképek alapján a projektek megvalósulási helye szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi prioritásában.....	8
2. sz. táblázat Pályázók főtevékenységének nemzetgazdasági főágazatok szerinti besorolása országos és üdülőkörzeti összehasonlítás alapján gyakoriságrangsor szerint	13
3. sz. táblázat A Balaton térségébe allokált uniós és a hazai források nevesített téma-területek szerinti aránymegoszlása.....	15
4. sz. táblázat A 1861/2016 sz. Kormányhatározat által kijelölt fejlesztés stratégiai prioritások indikatív forráskeretei a 2014-2020-as programozási időszak forrásallokációs előrehaladásának dimenzióiban 2017. január 30, 2017 október 27 és 2018 április 11 adatleválogatási dátum szerinti összehasonlító állás alapján.....	17
5. sz. táblázat Viharjelzés-elrendelések a Balatonon, 2017.....	57
6. sz. táblázat A balatoni kompjárat utasforgalmi és gépjárműforgalmi adatainak alakulása (2000-2017).....	61
7. sz. táblázat A balatoni kompjárat járműforgalma járműkategóriák szerint (2012 – 2017)	62

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet
2017. évi területi monitoring jelentése
gazdasági, közlekedési, környezeti és kommunális infrastruktúra indikátorok
adatai alapján

Bevezetés

A **Balaton Fejlesztési Tanács** (BFT) 2009. május 8-i ülésén a Balaton 2007-2020 közötti időszakra szóló, Hosszútávú Területfejlesztési Konceptiója elfogadásával egy időben döntött arról, hogy az üdülőkörzetre vonatkozóan a munka keretében kialakított **legfontosabb gazdasági, társadalmi, környezeti és infrastruktúra indikátorok alapján rendszeres fejlesztési monitoring elemzések készüljenek**. E döntést az a cél motiválta, hogy az üdülőkörzetben zajló jelenségekről készülő időbeni és területi összehasonlító elemzések valós információkat tárjanak a döntéshozók elé. E döntéstámogató munka elvégzését a tanács munkaszervezetére, a Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft-re bízta.

A monitoring tevékenység kezdetben 90, majd 48 térségleíró indikátor alkalmazásával valósult meg. A Balaton Fejlesztési Tanács 2017. március 17-i ülésén döntött a térségi monitoring rendszer indikátor-kataszterének megújításáról. A 11/2017. (03.17.) BFT határozat 91 db éves rendszerességgel, valamint 45 további, háromévente mérendő és elemzendő mutató megjelenítését írja elő a monitoring tanulmányokban az alábbi, korábbiakban is alkalmazott szakterületek, témakörök szerint:

- Demográfia, társadalmi jellemzők
- Fejlesztési források kihelyezése, pályázati eredményesség
- Turizmus, vendéglátás
- Foglalkoztatás, munkanélküliség
- Gazdaság, gazdaságfejlesztés
- Közlekedés
- Kommunális infrastruktúra
- Környezet, környezet- és természetvédelem
- Mezőgazdaság

A BFT által elrendelt feladaton túl a területi monitoringgal kapcsolatos feladatok ellátását szükségessé teszi a **37/2010. Kormányrendelet**. E rendelkezés az országos területi monitoring rendszer kialakítását célozza, meghatározza a különböző térségi szereplők feladatait, a feladatok teljesítési határidejét, valamint körvonalazza a területi monitoring jelentések elvárt tartalmát. A 37/2010. Kormányrendelet előírja, hogy az éves monitoring jelentést a következő év március 31-ig el kell készíteni és meg kell küldeni a rendeletben meghatározott szervezetek részére. E kötelezettség teljesítése a 2018-as évben határidőre megtörtént.

Mindezek mellett Balaton Fejlesztési Tanács (BFT) 1/2016. (02.12) határozatában rögzítettek alapján kiemelten fontos feladat a jelenleg zajló uniós programozási időszak forrásallokációjának rendszeres monitorozása, amelynek legfrissebb eredményeit a Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszerben (FAIR) rögzített információk feldolgozása alapján tárgyalhatjuk. A Miniszterelnökség Monitoring és Értékelési Főosztálytól a Balaton Fejlesztési Tanács munkaszervezete részére átadott legfrissebb, 2018. április 11-i dátummal elkészített leválogatása nem tartalmazza a Vidékfejlesztési Program pályázatait¹ viszont most először foglalja magában a Magyar Halgazdálkodási Operatív Programhoz benyújtott projektek adatait. Az Európai Unió források kihelyezésének folyamatos vizsgálatát, annak tematikus metszeteinek monitorozását különösen szükségessé teszi a 1861/2016 (XII. 27.) Kormányhatározat, mely több, mint 360 milliárd forintnyi fejlesztési forrást dedikált a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet számára.

Jelen monitoring jelentés az alábbi témakörökre vonatkozik:

- Fejlesztési források kihelyezése,
- Turizmus,
- Foglalkoztatás, munkanélküliség
- Mezőgazdaság
- Társadalom
- Civil társadalom, intézményrendszer
- Közbiztonság, vízbiztonság
- Közlekedés,
- Környezet.

¹ Az elmúlt években több alkalommal foglalmaztunk meg szakmai és módszertani indoklással alátámasztott javaslatokat a FAIR adatrendszerben rögzítésre kerülő információk kódolása és operatív programösszetételére vonatkozóan. A programösszetételre irányuló javaslat lényege az volt, hogy valamennyi operatív program egységes módon egyetlen adatbázisban kerüljön rögzítésre, így a Vidékfejlesztési OP valamennyi pályázata kerüljön a FAIR struktúrára belülre. A kódolási javaslatok általános jellegben a szövegesen rögzített változók numerikus átalakítását, illetve új változóként Magyarország üdülőkörzetek szerinti települési rögzítésére kérték az adatgazdát. Javaslatainkat a Miniszterelnökség vonatkozó főosztálya megköszönve tudomásul vette, de a szakmai protokollba mindeddig nem vezette át.

Fejlesztési források kihelyezése - A 2014-2020 közötti forrásallokációs időszak előrehaladása

A 2014-2020 közötti forrásallokációs időszak előrehaladása

A Balaton Fejlesztési Tanács (BFT) 1/2016. (02.12) határozatában rögzítettek alapján kiemelten fontos feladat a jelenleg zajló uniós programozási időszak forrásallokációjának rendszeres monitorozása, amelyen belül a legfrissebb eredményeket a Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszerben (FAIR) rögzített információk feldolgozása alapján tárgyalhatjuk. A Miniszterelnökség Monitoring és Értékelési Főosztálytól a Balaton Fejlesztési Tanács munkaszervezete részére átadott adatbázisok nem tartalmazzák a Vidékfejlesztési Program (VP) pályázatait², de immár második alkalommal magukban foglalják a Magyar Halgazdálkodási Operatív Programhoz (MAHOP) benyújtott projektek adatait.

A 2014-2020 közötti forrásallokációs időszak előrehaladásának minél részletesebb térképezhetősége érdekében céltörekvésként negyedéves rendszerességgel kértünk friss adatokat. Az első adatkérés teljesítésére 2016. február 8-án került sor, 454 nappal azt követően, hogy az adatbázisban az első rögzítés megtörtént. A második adatigény teljesítésére 2016 május 5-én, 87 naptári nappal később került sor. A harmadik adatleválogatás 2016 október 24-i dátummal készült, ez a két adatkérés időpontja között 172 napnak felel meg. 2017 során két alkalommal teljesítette a Miniszterelnökség a BFT által megfogalmazott adatigénylést. Az első dátum 98 nappal a 2016 október 24-i adatleválogatást követően 2017 január 30-án teljesült, ezt követően 270 nappal később, 2017 október 27-én került sor az újabb adatleválogatásra. 2018 évben első alkalommal április 11-i leválogatási dátummal újabb adatmetszet készült, amelyet a jelen monitoring beszámoló önálló fejezetében tárgyalunk.

A leválogatásra került adatok tartalma és összetétele a megadott adatigénylésnek megfelelő, közel 50 különböző dimenzióban tartalmaz szisztematikusan követhető adatokat.³ Az adott projektek kapcsán több pályázóra vonatkozó, például települési konzorciumban megvalósuló programkódok a részünkre átadott adatbázisokban nem szerepeltek, ezek szegmentálására arra vonatkozó adat hiányában nincs mód. Az adott konzorciális, társulási, vagy egyéb szerződéses együttműködési megállapodások keretében megvalósuló projektek elszámolása egy bizonyos település nevesítése mentén került a részünkre átadott adatbázisokban kódolásra.⁴ Az elemzésben közölt adatmetszetek – ahol azt külön nem jelezzük – minden esetben a projektek megvalósulási helye szerinti képet rögzítik olyan módon, hogy az országosan rögzített adatokon

² Az elmúlt években több alkalommal foglalmaztunk meg szakmai és módszertani indoklással alátámasztott javaslatokat a FAIR adatrendszerben rögzítésre kerülő információk kódolása és operatív programösszetételére vonatkozóan. A programösszetételre irányuló javaslat lényege az volt, hogy valamennyi operatív program egységes módon egyetlen adatbázisban kerüljön rögzítésre, így a Vidékfejlesztési OP valamennyi pályázata kerüljön a FAIR struktúrára belülre. A kódolási javaslatok általános jellegben a szövegesen rögzített változók numerikus átalakítását, illetve új változóként Magyarország üdülőkörzetek szerinti települési rögzítésére kérték az adatgazdát. Javaslatainkat a Miniszterelnökség vonatkozó főosztálya megköszönve tudomásul vette, de a szakmai protokollba mindaddig nem vezette át.

³ A tényleges elemzési változók száma 46, amelyek a 2018 április 11-i leválogatás nyomán 50055 adatsorba rendeződnek, vagyis az adatmátrix mindösszesen 2.302.530 adatcellát tartalmaz

⁴ Ez az adatrögzítési gyakorlat már az előző fejlesztési ciklus projektjei kapcsán is tényként körvonalazódott.

belül különválogatásra kerültek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (BKÜ) megvalósuló, és azon kívüli projektek, illetve azok is, amelyek területi azonosító kódok híján nem besorolhatók. Az adatleválogatási dimenziómetszetek sorozatában jól követhetően kirajzolódnak a növekményszintek. Az első, 2016 február 8-ai adatleválogatás közel egy évvel és három hónappal, mintegy 65 héttel azt követően történt, hogy a 2014-2020 közötti uniós fejlesztési időszak projektjei közé az adatrögzítés megkezdődött. Erre az időpontra országosan 7707 programterv került az adatbázisba, amelynek 3,62 %-a, 279 db projekt volt a program megvalósulási helye szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területéhez sorolható.⁵ A megítélt támogatásban részesült programok száma országosan 2053 db, ez az összes projekt 26,6 %-át, vagyis több, mint negyedét jelenti. Az üdülőkörzet területén belüli megvalósulási helyszínnel rendelkező 279 projektből 62 részesült megítélt támogatásban, ami 22,2 %-os aránynak felel meg, ez országos arány alatti. Az első leválogatás szerinti metszet alapján a projektek kifizetési szakaszba lépése országosan is nagyon alacsonynak bizonyult, 269 program esetében indult meg, ez a benyújtott összes projekt 3,5 %-a, a megítélt támogatásban részesített tervek 13 %-a. Az üdülőkörzetben 4 projekt esetében indult el a kifizetés 2016 február 8-ig, ez az összes BKÜ területéhez kapcsolódó pályázat alig másfél százaléka, míg a megítélt támogatásban részesített tervek 6,5 %-a. Az összegszerű forrásigény 2016 év elején országosan több mint 1590 Mrd Ft, a megítélt támogatás 400 Mrd Ft feletti összeg, amelyből 10,5 Mrd Ft került kifizetésre. Üdülőkörzeti szinten közel 43 Mrd Ft forrásigény generálódott, amelyből 5,9 Mrd Ft a megítélt, 172,5 millió Ft a kifizetett összeg.

2016 február 8 és május 5-e között eltelt 87 nap alatt országosan mintegy 6200 pályázattal tartalmaz többet az adatbázis, ez üdülőkörzeti értelemben 332 pályázattal jelent többet. 2016 május 5-i állás szerint országosan több mint 3373 Mrd Ft forrásigény generálódott, ebből közel 1063 Mrd Ft került megítélésre, és 41,4 Mrd Ft-ra emelkedett a kifizetett összeg. Az üdülőkörzet területén belül a forrásigények februárhoz képest csaknem megötszöröződtek, meghaladták a 207 Mrd Ft-ot, a megítélt támogatás mértéke is jelentősen növekedett, 109,4 Mrd Ft-ot tett ki, ami csaknem kétszeres növekedést jelent három hónap alatt. A kifizetések 172,5 millió Ft-ról 2,2 Mrd Ft nagyságrendre változtak.

A 2016 május 5 és a 2016 október 24-i adatszolgáltatás időpontjai között eltelt 172 nap alatt további mintegy 10500 pályázattal került több a FAIR rendszerbe, üdülőkörzeti szinten 352 db újabb benyújtott pályázat került regisztrálásra. 2016 október végére a forrásigények országosan meghaladták a 6100 milliárd forintot, ezzel párhuzamban a forrásigények felét, 3091,6 Mrd Ft-ot osztottak el megítélt forrásként. A kifizetések igen nagymértékben növekedtek 2016 májusa és októbere között, 41,5 Mrd Ft-ról 782,9 Mrd Ft-ra változott ez az összeg, ami csaknem 19-szeres növekedésnek felel meg. Ugyanezen időtávban a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén megvalósuló projektek forrásigénye megközelítette a 300 Mrd Ft-ot, a megítélt támogatás 134,5 Mrd Ft-ra módosult, amelyből a kifizetés 52,7 Mrd Ft-ra emelkedett. A forrásigények növekedése mintegy 86 Mrd Ft, a megítélt támogatásoké 25,1 Mrd Ft, a kifizetéseké 50,5 Mrd Ft, ez ebben a metszetben csaknem 24-szeres különbség, ami még az országos növekmény szintet is meghaladja.

⁵ Megjegyezzük, 2014 és 2015 évek során nagyobb arányban még a korábbi fejlesztési ciklus programjaihoz érkeztek nagyobb gyakoriságtömegben pályázatok, akár országosan, akár az üdülőkörzet területéről.

Forrásigények, támogatások és kifizetések alakulása a Balaton Fejlesztési Tanács FAIR adatkérés-teljesítése nyomán előálló időbeni helyzetképek alapján a projektek megvalósulási helye szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi prioritásában

		2016 február 8			2016 május 5			2016 október 24			2017 január 30			2017 október 27			2018 április 11		
		A 2014-2020 közötti uniós fejlesztési forrásokra benyújtott első pályázatok rögzített beérkezésétől (2014 november 11) 2016 február 8-ig eltelt idő: 454 nap			2016 február 8-tól 2016 május 5-ig eltelt idő: 87 nap			2016 május 5-től 2016 október 24-ig eltelt idő: 172 nap			2016 október 24-től 2017 január 30-ig eltelt idő: 98 nap			2017 január 30-tól 2017 október 27-ig eltelt idő: 270 nap			2017 október 27-től 2018 április 11-ig eltelt idő: 166 nap		
		2014 november 11 és 2018 április 11 között eltelt idő összesen: 3,5 év / 41 hónap / 178 hét / 1247 nap*																	
		Igényelt	Megítélt	Kifizetés	Igényelt	Megítélt	Kifizetés	Igényelt	Megítélt	Kifizetés	Igényelt	Megítélt	Kifizetés	Igényelt	Megítélt	Kifizetés	Igényelt	Megítélt	Kifizetés
Adat hiányában területi szinten nem besorolható	Pályázat (db)	142	1	0	279	6	0	329	170	107	318	177	159	314	182	174	84	41	38
	Összeg (Mrd Ft)	61,5	1,2	0	204,9	23,2	0	704,3	615,9	204,7	943,2	850,4	286,3	906,2	834,5	235,5	807,5	767,8	336,6
BKÜ területen kívüli	Pályázat (db)	7286	1990	265	13018	2340	674	23111	4276	1910	26779	6090	4032	42111	16638	12237	48017	25442	18280
	Összeg (Mrd Ft)	1486,4	393,2	10,4	3250,9	930,1	39,3	5179,4	2341,2	525,5	5959,4	3043,2	1304,9	8729,8	5236,4	2686,2	9422,2	6673,6	3898,1
BKÜ	Pályázat (db)	279	62	4	611	72	17	963	139	48	1095	208	128	1694	631	438	1906	939	670
	Összeg (Mrd Ft)	42,7	5,9	0,17	207,3	109,4	2,2	293,5	134,5	52,7	303,7	153,7	71,3	399,4	252,5	183,9	415,3	292,4	219,4
Magyar ország összesen	Pályázat (db)**	7707	2053	269	13908	2418	691	24411	4585	2065	28203	6475	4319	44152	17451	12849	50055	26422	18988
	Összeg (Mrd Ft)***	1590,7	400,4	10,5	3663,2	1062,7	41,5	6177,3	3091,6	782,9	7206,4	4047,4	1662,6	10035,4	6323,4	3105,6	10645,1	7733,9	4454,2

*A naptári számítások elvégzésének technikai forrása: http://naptarak.com/datum_kalkulator

**2016. február 8 és a 2016 május 5-i adatbázis valamennyi pályázat forrásigényét tartalmazza. A 2016 október 24-i leválogatás forrásigény hiánya 8 db projekt, 2017 január 30-i állás szerint 12 projekt, 2017 október 27-én 40 projekt, 2018 április 11-én 55 projekt. A forrásigények regisztrációs hiánya a BKÜ területén 2017 október 27-i metszetben jelentkezett először, ekkor 7 db projekt esetében nem volt igényelt összeg. 2018 április 11-én változatlanul 7 db projekt esetében nem érhető el ilyen információ.

*** A forrösszegeket egy tizedes jegyre kerekített formában adjuk meg.

A 2016 október 24-i és a 2017 január 30-a közötti időszak alatt 98 naptári napja alatt országosan közel 3800, BKÜ területiségi értelemben 132 db pályázattal regisztráltak többet. A korábbiakhoz képest alacsonyabb növekményvolumen nyilvánvalóan a két adatleválogatási dátum között eltelt rövidebb idővel magyarázható. A forrásigények országosan közel 100 nap alatt több mint 1000 Mrd Ft-al növekedtek, meghaladták a 7206 Mrd Ft-ot, a megítélt támogatás több mint 4000 Mrd Ft-ot tett ki, ez 956 Mrd Ft-nak megfelelő összeg. A kifizetések 1662,6 Mrd Ft-ra emelkedtek, ami több mint a kétszerese a 100 nappal korábbi állásnak. Megvalósulási helyszín szerint a BKÜ területén generálódott forrásigény 303,7 Mrd Ft, 10,2 Mrd Ft-al magasabb a 2016 október végi állásnál. A megítélt támogatások 153,7 Mrd Ft-ot tettek ki, a növekmény 19,2 Mrd Ft. A kifizetések 18,3 Mrd Ft-tal emelkedtek, 2017 január végére meghaladták a 71 Mrd Ft-ot.

2017 január 30-át követően 270 napig az adatgazdák nem szolgáltatottak friss információkat, a következő adatleválogatás 2017 október 27-i dátummal teljesült. A két időpont között eltelt mintegy 9 hónapos intervallum ideje alatt mintegy 16000 új pályázat került a FAIR regiszterbe, ez a két leválogatási dátum között eltelt nagyobb idő függvényében is igen jelentős növekménynek számít. A forrásigények országosan meghaladták a 10000 Mrd Ft-ot, a megítélt támogatás 6323,4 Mrd Ft-ra emelkedett, amelynek csaknem felét, 3105,6 Mrd Ft-ot kifizettek a pályázóknak. A Balaton térségében a regisztrált pályázati gyakoriság januárhoz képest október végére kevéssel több, mint a harmadával, 35,4 %-kal növekedett. A januári 1095 regisztrált projekt október 27-re 1694-re változott, vagyis háromnegyed év alatt 599 új pályázattal bővült. A regisztrált forrásigények megközelítették a 400 Mrd Ft-ot, a megítélt összeg 252,5 Mrd Ft-ra módosult, amelyből 183,9 Mrd Ft került kifizetésre. A forrásigények emelkedése január és október vége között közel 96 Mrd Ft, a megítélt támogatás közel 100 milliárd Ft-al magasabb, a kifizetések a két és félszeresükre emelkedtek.

Jelen állás szerint legfrissebb, 2018 április 11-i összesítésben országosan 50055 projekt került regisztrálásra a FAIR adatmátrixban, az előző adatleválogatás óta eltelt 166 nap alatt 5903 új projekt került az adatbázisba. Az üdülőkörzet területén megvalósuló projektek száma előző év október végéhez képest 212 programmal emelkedett, 1906 db programtervre módosult. A forrásigények országosan 10645 Mrd Ft-ot tettek ki, ebből megítélt támogatás 7733,9 Mrd Ft, kifizetésre 4454,2 Mrd Ft került. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 939 projekt részesült 2018 április közepéig megítélt támogatásban, és 670 program esetében kezdődött el, vagy akár fejeződött be a kifizetés. Az üdülőkörzet területén generálódott forrásigény 415,3 Mrd Ft, a megítélt támogatás összege 292,4 Mrd Ft, a kifizetéseké 219,4 Mrd Ft.

A pályázati gyakoriság és az allokált források változása akár az országos, akár az üdülőkörzeten belüli, akár azon kívüli projektek esetében is meredek, szakaszosan értelmezve exponenciális függvény szerint leírható növekedést jelez.⁶

⁶ A területi szinten nem besorolható programok esetében is tartósan meredek volt a növekedési pálya egészen 2016 év végéig, amikor is csökkenő tendenciába fordult, aminek nyilvánvalóan az lehetett az oka, hogy egyes területi értelemben nem besorolt programok utólagosan területi kódokat kaptak, vagyis besorolásra kerültek.

Az üdülőkörzet területén megvalósuló projektek részesedési aránya az országosból hat mérési időpont átlagában 4 % körül alakul. Az igényelt, megítélt és kifizetett források aránya az országoshoz képest tartós időtávban 2,5-5 % közöttiek.

A rendelkezésre álló idősor adatait BKÜ szerinti területi fókuszban követve összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy az üdülőkörzetben generálódott forrásigény az első, 2016. február 8-i mérési dátumhoz képest a jelen, 2018. április 11-i időpont összehasonlításában csaknem megtízszereződött, 42,7 Mrd Ft-ról 415,3 Mrd Ft-ra növekedett, a pályázatok számát tekintve a két időpont között hétszeres szorzó érvényesül.

A FAIR adatstruktúrában történt első adatrögzítés, 2014. november 11-e óta a jelen, legfrissebb, 2018. április 11-i leválogatási dátumok között 3,5 év, 41 hónap, 178 hét és 1247 nap telt el. Ez idő alatt érkezett az uniós források megszerzésére országosan több mint 50000 pályázat, amelynek 52,7 %-a részesült megítélt támogatásban, és több mint harmada, 37,93 %-a kifizetésben. A teljes időszakot tekintve az üdülőkörzet területén megvalósítani szándékozott projektek 49,3 %-a részesült megítélt támogatásban, 35,1 %-a, vagyis több mint harmada kifizetésben. Lényegében az országoshoz konvergáló trendekről beszélhetünk még akkor is, ha mindkét metszetben az országos arányok alatt alakulnak a BKÜ összehasonlító viszonyszámai. A pályázati folyamat azonban természetesen nem állt le, ezekből pillanatfelvételeket látunk, napról-napra módosulnak az adatok, amelyekben lehetségesek akár exponenciális felgyorsulások, vagy lelassulások is a lineárisként értelmezhető szakaszos folyamatok érvényesülése mellett.

Pályázati helyzetkép a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 2018. április 11-i felvétel alapján

A legfrissebb 2018. április 11-i adatleválogatás operatív programok szerinti gyakoriságsorrendjét országosan és BKÜ szinten is a GINOP vezeti. A GINOP országos részesedési aránya 49,8 %, a BKÜ-ben 50,8 %. Országosan második az EFOP, részesedési aránya 20,3 %, harmadik a TOP 16,7 %-os részesedéssel. A BKÜ-ben a második és a harmadik rangsorhely között alig van differencia, egytized százalékos különbséggel második a TOP, és harmadik az EFOP, mindkét operatív program az összes benyújtott pályázat egy-egy ötödét alkotja. Az üdülőkörzetben 4,4 %-os részesedéssel negyedik a KEHOP, 3,3 %-os részaránnyal ötödik a KÖFOP, 1 % alatti a MAHOP és az IKOP.

A prioritások rangsorrendjét országosan és BKÜ szinten is a GINOP-1 Kis- és középvállalkozások versenyképességének javítása, és a GINOP-2 Kutatás, technológiai fejlesztés és innováció vezeti, de országosan a GINOP 1, az üdülőkörzetben a GINOP 2 áll az élen. A legfontosabb intézkedések országosan és a Balaton térségében is a vállalkozásfejlesztés témaköréhez kapcsolódnak GINOP-1.2 A kkv-k növekedési lehetőségeinek megteremtése és a GINOP-2.1 Vállalati K+I tevékenység intenzitásának ösztönzése területéhez, de ebben az esetben is fordított a két intézkedés helyzete országos és BKÜ területben, országosan a GINOP 1-2, a BKÜ-ben a GINOP 2-1 vezeti a rangsort.

Országosan a projektek 56,5 %-a Alföld és Észak nagyrégióhoz sorolható, a Dunántúl részesedése 36,5 %, Közép-Magyarország és Budapest 6,9 %-os részaránnyal bír, ebben a kategóriában a projektek több mint fele fővárosi. Statisztikai régiók szerint a benyújtott pályázatok részesedése Észak-Alföld területén a legmagasabb, 19,7 %, ezt Észak-Magyarország követi 18,7 %-a, majd Dél-Dunántúl következik 18,1 %-a. Dél-Dunántúl folytatja a sort 13,3 %-a, ezt Közép-Dunántúl követi 13 %-al, Nyugat-Dunántúl részesedése 10,2 %. Közép-Magyarország részaránya a nagyrégióval egyező. Megyeszinten Borsod-Abaúj-Zemplén áll az élen 10,4 %-al, ezt Szabolcs-Szatmár-Bereg követi 7,9 %-al, majd Hajdú-Bihar következik 7,4 %-os részesedéssel. Az üdülőkörzetet alkotó megyék sorában Somogy a kilencedik, Veszprém a tizedik, mindkettő egyaránt 4,6-4,6 részarány mellett, Zala megye, Budapest gyakoriságait is beleszámolva a 17-ik a rangsorban, az összes projekt 3,3 %-a zalai.

Üdülőkörzeti részmentszetek szerint a projektek megvalósulási helye szerint értelmezett térség Somogy megyei részéhez kapcsolható a benyújtott pályázatok 45,9 %-a, a Veszprém megyei területéhez 35,7 %, a zalaihoz 18,4 %. Továbbra is nagyon jelentős a Balaton parti sávjához tartozó területek pályázati fölénye, az összes projekt 61,7 %-át sorolhatjuk ezek közé, 38,3 % a partvontól távolabbi településeken valósulhat meg. A pályázatok BKÜ területiség szerinti eloszlása nem véletlen módon összefügg. A partviszonylat szerint az üdülőkörzet Veszprém és Zala megyei területén magasabb a pályázatok aránya, Somogyban a háttértelepülések pályázati alkotnak nem véletlen többséget.

A pályázók székhelye szerint 1474 program kapcsolható a Balaton Kiemelt Üdülőkörzethez, mivel megvalósulási hely szerint a térségben 1906 programot regisztráltak, számos olyan program is elindulhat a térségben, ahol a pályázó székhelye üdülőkörzeten kívüli. Ez a megállapítás a projektek helye szerint megvalósítani szándékozott 1906 program 29,4 %-a, vagyis 561 pályázat esetében jelenthető ki. Megvalósulási hely szerinti közelítés alapján az összes BKÜ projekt 70,6 %-ának a székhelye is a térségben van. Van azonban 128 olyan program is, ahol a pályázó székhelye üdülőkörzeten belül, de a programterv azon kívüli területen valósulhat meg.

Fontos stratégiai információ, hogy a megítélt összeg közel háromnegyede, illetve a kifizetések több mint 70 %-a is a parti és partközeli településekhez köthető. A legtöbb igény a térség Somogy megyei részén generálódott, itt a legmagasabb a megítélt és a kifizetett összeg is. A második ebben a sorban az üdülőkörzet Veszprém megyei, a harmadik a zalai területéhez.

A pályázatok beérkezési évek szerinti eloszlása országos és üdülőkörzeti szinten is hasonló görbét mutat. Az üdülőkörzet részesedése a 2014-ben beérkezett pályázatokból a jelenlegi összesen 2,2 %-a, országosan ez az arány 2,4 %. 2015 évben a BKÜ területén megvalósuló projektervek pontosan egytizedét mutathattuk ki, az országos arány 11,2 %. 2016 év a BKÜ programjainak részaránya 42,7 %, az országos arány 39,1 %, vagyis BKÜ szinten ebben az évben kicsivel nagyobb volt az aktivitás. 2017-ben ez megfordult, az országos arány 41,7 %, a BKÜ 40,2 %. 2018 első három és fél hónapjában az üdülőkörzet területéhez kapcsolható eddig beérkezett összes pályázat 5 %-át regisztráltuk, az országos részesedései arány 5,6 %.

A pályázók gazdálkodási formája szerint mind országosan, mind üdülőkörzeti szinten a vállalkozások dominálnak. A vállalkozások részaránya országosan 52,6 %, a BKÜ-ben 48,2 %. A vállalkozások relatív többsége, országosan és BKÜ szinten is egy-egy negyede, mikrovállalkozás. A kis és a közepes vállalkozások összehasonlító részaránya országosan magasabb, mint a BKÜ-ben. A második rangsorhelyen a költségvetési szervek, költségvetési rend szerint gazdálkodó szervek pozícionálódnak, ezek aránya az üdülőkörzetben 34,9 %, országosan 30,5 %, vagyis a BKÜ részesedés magasabb. A harmadik rangsorhelyet a nonprofit szervezetek foglalják el, ezek aránya országos és BKÜ összehasonlításban egy tized különbséggel megegyezik, az üdülőkörzetben 16,8 %, országosan 16,9 %.⁷

A pályázók főtevékenységének nemzetgazdasági főágazatok szerinti besorolása összehasonlításában az üdülőkörzet területén a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás, a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, humán-egészségügyi, szociális ellátás, művészet, szórakozás, szabad idő, a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás és az ingatlanügyletek felülreprezentáltak.

Országosan inkább a feldolgozóipar, a széleskörű egyéb szolgáltatási szektor, a kereskedelem, gépjárműjavítás, az információ, kommunikáció, a szállítás, raktározás és a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat alkot nem véletlen többséget. Az építőipar, az oktatás, az adminisztratív és szolgáltatást nyújtó tevékenység, a vízellátás, szennyvízkezelés, hulladékgazdálkodás, a pénzügyi, biztosítási tevékenység, villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás, bányászat, kőfejtés, metszeteiben gyakorlatilag kiegyenlítettek az arányok.

A gyakoriságrangsor első hat helye országosan és BKÜ metszetben is megegyezik. Első a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás, második a feldolgozóipar, harmadik az egyéb szolgáltatás, negyedik kereskedelem, gépjárműjavítás, ötödik a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, hatodik az építőipar. A főtevékenységek rangsorában az üdülőkörzeten belül hetedik a humán-egészségügyi, szociális ellátás, nyolcadik a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, a kilencedik rangsorhelyen az oktatás, a tizediken művészet, szórakozás, szabad idő és az információ, kommunikáció áll, tizenegyedik az ingatlanügyletek, tizenkettedik az adminisztratív és szolgáltatást nyújtó tevékenység. A további gyakoriságok nagyon alacsonyak, ezeket külön nem rangsoroljuk.

⁷ A közös vállalat (1997. CXLIV. tv.), egyéb adóalany gyakorisága elenyésző, és egyik sem fordul elő a BKÜ-ben.

**Pályázók főtevékenységének nemzetgazdasági főágazatok szerinti besorolása
országos és üdülőkörzeti összehasonlítás alapján gyakoriságrangsor szerint**

	Magyarország	BKÜ
O = közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás (Kódklaszter: 84.11-84.30)	26,7	30,7
C = feldolgozóipar (Kódklaszter: 10.11-33.20)	19,4	13,9
S = egyéb szolgáltatás (szakszervezeti érdekképviselő, egyházi tevékenység, fodrászat stb.) (Kódklaszter: 94.11-96.09)	12,0	11,0
G = kereskedelem, gépjárműjavítás (Kódklaszter: 45.11-47.99)	9,4	8,8
M = szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (Kódklaszter: 69.10-75.00)	7,5	8,6
F = építőipar (Kódklaszter: 41.10-43.99)	4,6	4,5
J = információ, kommunikáció (Kódklaszter: 58.11-63.99)	3,8	2,9
Q = humán-egészségügyi, szociális ellátás (Kódklaszter: 86.10-88.99)	3,5	4,0
P = oktatás (Kódklaszter: 85.10-85.60)	3,4	3,3
R = művészet, szórakoztatás, szabad idő (Kódklaszter: 90.01-93.29)	1,9	2,9
I = szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás (Kódklaszter: 55.10-56.30)	1,7	3,4
N = adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység (Kódklaszter: 77.11-82.99)	1,7	1,8
H = szállítás, raktározás (Kódklaszter: 49.10-53.20)	1,3	0,7
L = ingatlanügyletek (Kódklaszter: 68.10-68.32)	1,2	2,1
A = mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat (Kódklaszter: 01.11-03.22)	0,7	0,3
E = vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmérséklődés (Kódklaszter: 36.00-39.00)	0,4	0,5
K = pénzügyi, biztosítási tevékenység (Kódklaszter: 64.11-66.30)	0,2	0,1
D = villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás (Kódklaszter: 35.11-35.30)	0,1	0,1
B = bányászat, kőfejtés (Kódklaszter: 05.10-09.90)	0,1	0,1
U = területen kívüli szervezet (TEÁOR kódbesorolás: 99.00)	0,0	0,0
Nincs adat	0,3	0,5
Összesen	100	100

A 2016 évi állandó népességet alapul véve a NUTS területi szintek vonatkozásában az egy lakosra vetített megítélt támogatási összegek, amennyiben magyarországi értéket 100 %-nak tekintjük, NUTS I és NUTS II szinteken továbbra is BKÜ felülreprezentáltságot igazol, NUTS III, megye szinten Hajdú-Bihar megye megelőzi a térséget.

A megítélt összegek forrásallokációs vetületében 2018 április 11-i állás szerint országosan 773.785 forint jut egy lakosra, ez az összeg a BKÜ-ben 1.076.824 forintnak felel meg, vagyis az országos összesen értékhez képest az üdülőkörzet területe 139,16 147,08 %-os egy lakosra vetített indexarányt jelenít meg. Az előző méréshez képest az indexarány mérséklődött, 2017 október végén még 147,08 %-on alakult.

NUTS I területi szinten egyik nagyrégió indexértéke sem közelíti meg a BKÜ értéket. Az országos 100 %-os értékhez képest Közép-Magyarország/Budapest együttes indexértéke 89,86 %, Alföld és Észak értéke 94,65 %, a Dunántúlé 102,05 %. Ez utóbbi nagyon jelentős mértékben növekedett az előző mérés óta, amikor is még csak 79,41 %-on állt.

NUTS II, statisztikai régiók összehasonlításában ugyancsak nem találunk olyan térséget, amelynek egy lakosra jutó forrásindexe meghaladná az országos összesen értéket. 100 %-os szint felett a Nyugat-Dunántúl és Észak-Magyarország indexe pozícionálódik, az előbbi értéke 138,81 %, az utóbbié 111,08 %.

100 %-os indexérték alatt sorrendben Észak-Alföld (94,86 %), Dél-Dunántúl (90,98 %), Közép-Magyarország/Budapest (89,86 %), Dél-Alföld (79,36 %), végül a Közép-Dunántúl (78,30 %) áll.

Amennyiben a statisztikai régiókhoz képest növeljük az összehasonlító dimenziók minőségi felbontását, és NUTS III, megye + főváros metszetében is szemügyre vesszük az adatainkat, azt látjuk, hogy az egy lakosra vetített támogatási összegek metszetében ezúttal is Hajdú-Bihar megye (145,92 %) indexértékei kedvezőbbek az BKÜ területének értékénél. A 2018 április 11-i állás szerinti összetételben az üdülőkörzetet Budapest (136,49 %), Somogy (135,16 %), Heves (123,64 %), Borsod-Abaúj-Zemplén (114,04 %), Vas (112,15 %) és Csongrád megye (111,65 %) követi az országos összesen 100 %-os szintje felett. Az összes többi megye esetében az indexérték országos érték alatti, a legkedvezőtlenebb a jelen mérés metszetében is Pest megye adata, itt az egy lakosra jutó forrás az országos érték 29,01 %-a, kedvezőtlenebb, mint az előző, 2017 október 27-i adatmetszet eredménye. Az üdülőkörzetet érintő megyék közül Veszprém megye indexe 89,64 %, Zala megye értéke 66,69 %.

A jelen metszetek szerinti egy lakosra vetített NUTS szintű területi összehasonlításokban a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet helyzete – még ha az előző, 2017 október végi mérés eredménye a jelenleginél is kedvezőbb eredményeket tárt fel – továbbra is optimizmusra ad okot, jelentős pályázati aktivitás, számottevő forrástámogatás, végeredményben a lehetőségek és körülmények szabta ütemen belüli kifizetések fokozatos és erőteljes kibontakozása jellemzi a térséget.

A 1861/2016 sz. Kormányhatározat által kijelölt fejlesztés stratégiai prioritások teljesülése

A következőkben megvizsgáljuk a 1861/2016 (XII.27.) sz. Kormányhatározatban kijelölt stratégiai fejlesztési irányok szerinti uniós forrásallokáció vidékfejlesztési operatív program nélküli, jelen adatleválogatásig tapasztalt dimenzióit. (Lásd: 3 sz. táblázat)

A kormányhatározatban nevesített, FAIR adatmetszetekben belátható stratégiai fejlesztési irányok az alábbi hat főtengely mentén csoportosíthatók a hozzárendelt uniós források metszetei szerint:

1. Turisztikai fejlesztések, amelyek a GINOP-7 prioritásból nyerhetnek forráskeretet.
2. Gazdaság és innováció, amelynek a GINOP-1-2-3-4-5-6 prioritás lehet az eredője.
3. Vízminőség és biztonság, amelynek hozzárendelt forrásait a KEHOP-1-2-4-5 tartalmazza.
4. Közlekedés, amelynek forrásait az IKOP-1-2-3 prioritásokban találjuk.
5. Területfejlesztés, ennek forrása a TOP-1-2-3-4-5-7 prioritás.
6. Humán erőforrás-fejlesztések, amelyek uniós forrásait az EFOP-1-3-4 tartalmazza.

Az uniós és a hazai források nevesített tématerületek szerinti aránymegoszlása az alábbiak szerint alakul:

3. sz. táblázat

A Balaton térségébe allokált uniós és a hazai források nevesített tématerületek szerinti aránymegoszlása

	Uniós források aránya (%)	Hazai források aránya (%)
Turisztika	47,51	52,49
Gazdaságfejlesztés	100,00	0
Környezetvédelem és energia	50,52	49,48
Közlekedés	82,24	17,76
Területfejlesztés	100,00	0
Humán fejlesztések	51,63	48,37
Összesen	72,17	27,83

A jelen uniós fejlesztési ciklus végéig a térségbe szánt 365,40 Mrd Ft fejlesztési forrás 27,8 %-a, vagyis több mint negyede, összesen 101,70 Mrd Ft hazai forrás. Az uniós fejlesztési források aránya a Kormányhatározatban nevesített tématerületeken belül az előzetes tervezés szerint összesen 72,17 %, ami összességében 263,70 Mrd Ft-nak felel meg.

Ebből az összegből 16,8 Mrd Ft-ot fognak át a Vidékfejlesztési Program különböző tartalmi elemei,⁸ ez a teljes tervezett uniós forrásösszeg 6,37 %-a. A FAIR adatnomenklatúrában elérhető hat tematikus főtengely vidékfejlesztési forrásokat nem tartalmazó főösszege 246,9 Mrd Ft. A programpontok teljesülése során tapasztalt tényleges adatok növekvő irányú és növekvő arányú elmozdulásokat jeleznek az előzetesen tervezett keretektől.

Turisztika tématerületen belül 52,5 % körül alakul a tervezett hazai forrás, ez összességében 29,50 Mrd Ft-nak felel meg, amely 26,70 Mrd Ft uniós forrással együtt 56,20 Mrd Ft összességében megragadható forrást alkot.

Gazdaságfejlesztés témakörön belül 37 Mrd Ft vonatkozásában csak uniós forrással számolhatunk.

Környezetvédelem és energia témakör forrásainak aránymegoszlása kiegyenlített, fele-fele arányban tartalmaz hazai és uniós pénzeket mindösszesen 83,87 Mrd Ft nagyságrendben.

Közlekedésfejlesztés témakörön belül az uniós források dominálnak, arányaiban mintegy 82 % az uniós forrás, vagyis a hazai részelem közel hatoda a közlekedés fejlesztésére csoportosított 150,30 Mrd Ft-nak.

A területfejlesztés témaköre szintén csak uniós forrást tartalmaz mintegy 29,76 Mrd Ft vonatkozásában.

A humán erőforrás-fejlesztésre fordítható pénzek megoszlása szintén közelít a fele-fele arányú tervezés opciójához, 4,27 Mrd Ft uniós és 4 Mrd Ft hazai forrással számolhatunk összesen 8,27 Mrd Ft nagyságrendben.

Az elérhető legfrissebb, 2018. április 11-i leválogatási dátummal készült FAIR adatmetszet alapján a pályázatok megvalósulási helye szerint a következő helyzetkép rajzolódik ki:

⁸ VP3-4.2.1-15 Mezőgazdasági termékek értéknövelése és erőforrás- hatékonyság elősegítése a feldolgozásban / 3 Mrd Ft. Együttműködések támogatása a rövid ellátási láncok és a helyi piacok kialakításáért, fejlesztéséért és promóciójáért / 1,5 Mrd Ft. Nem mezőgazdasági tevékenységek beindítására és fejlesztésére irányuló beruházások támogatása / 1,7 Mrd Ft. Mezőgazdasági termelők európai uniós és nemzeti minőségrendszerhez történő csatlakozásának támogatása / 1 Mrd Ft. Vízvédelmi célú nem termelő beruházások létesítmények kialakítása, fejlesztése / 2 Mrd Ft. VP3-4.2.2-16 Borászat termékfejlesztésének és erőforrás-hatékonyságának támogatása / 5,6 Mrd Ft. VP 6-7.2.1.2-16 Egyedi szennyvízkezelés (2000 lakos egyenérték terhelést el nem érő településeken) 2 Mrd Ft.

A 1861/2016 sz. Kormányhatározat által kijelölt fejlesztés stratégiai prioritások indikatív forráskeretei a 2014-2020-as programozási időszak forrásallokációs előrehaladásának dimenzióiban 2017. január 30, 2017 október 27 és 2018 április 11 adatleválogatási dátum szerinti összehasonlító állás alapján

Téma területek	OP / Prioritás	Indikatív forrás keret a BKÜ-ben (Mrd Ft)*	Beérkezett pályázatok száma a BKÜ-ben jelzett OP prioritások szerint (db)			Igényelt támogatás a BKÜ-ben (Mrd Ft)			Megítélt támogatás a BKÜ-ben (Mrd Ft)			BKÜ megítélt támogatás aránya az országos %-ban			BKÜ megítélt támogatás aránya a korm.hat.-ban dedikált keret %- ban			Kifizetett támogatás a BKÜ- ben (Mrd Ft)			BKÜ kifizetett összeg aránya az országos %-ban			BKÜ kifizetett összeg aránya a korm.hat.-ban dedikált keret %- ban		
			2017 01.30	2017 10.27	2018 04.11	2017 01.30	2017 10.27	2018 04.11	2017 01.30	2017 10.27	2018 04.11	2017 01.30	2017 10.27	2018 04.11	2017 01.30	2017 10.27	2018 04.11	2017 01.30	2017 10.27	2018 04.11	2017 01.30	2017 10.27	2018 04.11	2017 01.30	2017 10.27	2018 04.11
Turisztikai fejlesztések	GINOP-7	26,7	16	26	29	14,9	25,0	27,1	4,6	9,1	17,0	12,8	13,5	20,2	17,1	34,2	63,7	1,5	3,2	6,3	7,0	8,7	13,0	5,6	11,8	23,6
Gazdaság és innováció	GINOP- 1-2-3-4- 5-6	25,2	532	749	939	44,5	58,7	64,2	14,0	22,6	29,8	1,7	2,0	2,1	55,5	89,5	118,3	9,2	15,7	19,8	2,3	2,6	2,6	36,4	62,1	78,6
Vízminőség és biztonság	KEHOP- 1-2-4-5	38,37	75	79	84	31,4	33,5	39,7	29,6	30,5	37,6	4,1	2,9	3,3	77,0	79,4	98,0	16,6	18,4	19,9	6,0	4,4	3,1	43,2	47,8	51,9
Közlekedés	IKOP- 1-2-3	122,6	7	9	9	121,5	125,9	125,9	94,0	98,1	98,9	13,2	9,3	6,7	76,7	80,0	80,7	39,9	87,1	95,3	18,4	14,9	11,6	32,5	71,1	77,7
Terület fejlesztés	TOP- 1-2-3-4- 5-7	29,76	286	385	385	54,2	69,6	69,6	4,1	29,4	37,9	4,5	5,5	5,3	13,9	98,7	127,4	4,0	21,2	28,6	4,8	4,9	5,5	13,5	71,1	96,1
Humán erőforrás- fejlesztések	EFOP- 1-3-4	4,27	141	343	346	7,6	44,2	44,4	3,2	24,4	32,6	1,8	4,1	3,9	74,5	572,1	763,5	,1	4,0	12,3	,0	1,7	2,8	1,4	94,2	288,1
BKÜ ÖSSZESEN	GINOP/ KEHOP/ IKOP/ TOP/ EFOP/	246,9	1057	1591	1792	274,0	356,9	370,9	149,5	214,0	253,8	5,9	4,8	4,5	60,5	86,7	102,8	71,2	149,5	182,2	6,2	6,4	5,6	28,8	60,5	73,8

*A táblázat csak az uniós forrásokat tartalmazza, a meghatározott stratégiai irányokhoz kapcsolódó hazai forrásokat nem. A Mrd Ft-os összegeket, illetve a százalékos értékeket egytizedes jegyre egyszerűsített módon, kerekítve közöljük.

A 1861/2016 sz. Kormányhatározatban nevesített stratégiai prioritásokon belül beérkezett, és a FAIR adatbázisban lekövethető pályázatok száma 2017 január végén 1057, 2017 október végén 1591, 2018 április 11-én 1792 db. 2017 január és október vége közötti kilenc hónapos periódus ideje alatt 534 pályázattal, 2017 október 27 és 2018 április 11-e közötti közel öt hónapos időszak alatt 201 új projekttel növekedett. A növekedés mértéke a január 30-i állapothoz képest október 27-ig 50,5 %, 2017 október 27 és 2018 április 11-e között 12,6 %. Kilenc hónap alatt a kiinduló érték mintegy felével, öt és fél hónap alatt a kiinduló érték nyolcadával növekedett a pályázati gyakorlatosság.

A GINOP 7, turisztikai fejlesztések programprioritáson belül a 2018 április 11-én 29 pályázatot rögzíthettünk, 2017 október 27-hez képest 3 újabb projekt került a regiszterekbe. 2017 év eleje és az év utolsó negyede között a turisztikai témájú pályázatok gyakorisága mintegy 60 %-os mértékben növekedett a Balaton térségében. Mindamellett, hogy a turisztikai pályázatok gyakoriságának növekedési intenzitása összességében számottevő, és további jelentős növekedésre számíthatunk, gyakoriság tömegében messze eltörpül a GINOP, a TOP, vagy akár az EFOP programokhoz benyújtott pályázatok masszív gyakoriságtöbbségéhez képest.

A GINOP 1-2-3-4-5-6 gazdasági innováció prioritásokon belüli pályázatok száma a 2017 január végi 532-ről 2017 október végére 749-re emelkedett, a januárhoz képest október végéig mintegy kétötödével növekedett. Ebben a stratégiai prioritásban 2018 április 11-én 939 projektet számoltunk össze, öt és fél hónap alatt 190 új projektkezdmenyezés került regisztrálásra, a növekedés üteme gyakorlatilag töretlen.

A KEHOP 1-2-4-5 vízminőség és biztonság prioritáson belül mérsékelt a növekedési volumen, ami mellett alacsony a gyakoriságtömeg is. A január végi 75 db programhoz képest október végéig 4 újabb projektet azonosítottunk, ehhez képest 2018 április 11-ig további 5 újabb csatlakozott, ezzel összesen 84 db projektről van szó. A növekedés mértéke 2017 január végi álláshoz képest 12 %, 2017 október végéhez képest 6,3 %.

Az IKOP 1-2-3 közlekedés prioritáson belül találjuk a legkevesebb pályázatot, 2017 januárban csak 7 db ilyen volt, október 27-ig 9 db, az eltérés mindössze 2 db projekt, az alacsony gyakoriságtömeg miatt a növekedés szintje a januári összesen gyakorisághoz képest mintegy 28 %. Viszont 2017 október 27-hez képest 2018 április 11-ig nincs elmozdulás, ugyanúgy ez a 9 db nevesített prioritásokon belüli IKOP projekt szerepel a leválogatási adatbázisban.

A TOP 1-2-3-4-5-7 területfejlesztés prioritáson belüli pályázatok száma a 2017 január végi 286-ról október 27-re 385 db-ra emelkedett, ez több mint egyharmad mértékű növekedésnek felel meg 2017 januárhoz képest. A TOP nevesített programprioritásain belül 2018 április 11-ig nem történt gyakoriságváltozás, nem került újabb projekt rögzítésre.

Az EFOP 1-3-4 humán erőforrás-fejlesztések keretén belül benyújtott pályázatok száma a 2017 január végi 141-ről október 27-re 343-ra változott, a növekedés mértéke összesen mintegy 143 %-nak felel meg januári szinthez képest októberben.

2018 április 11-i állás szerint az EFOP 1-3-4 prioritásokon belüli programok száma csupán 3 pályázattal emelkedett, jelen állás szerint 346 db ilyen projekt azonosítható.

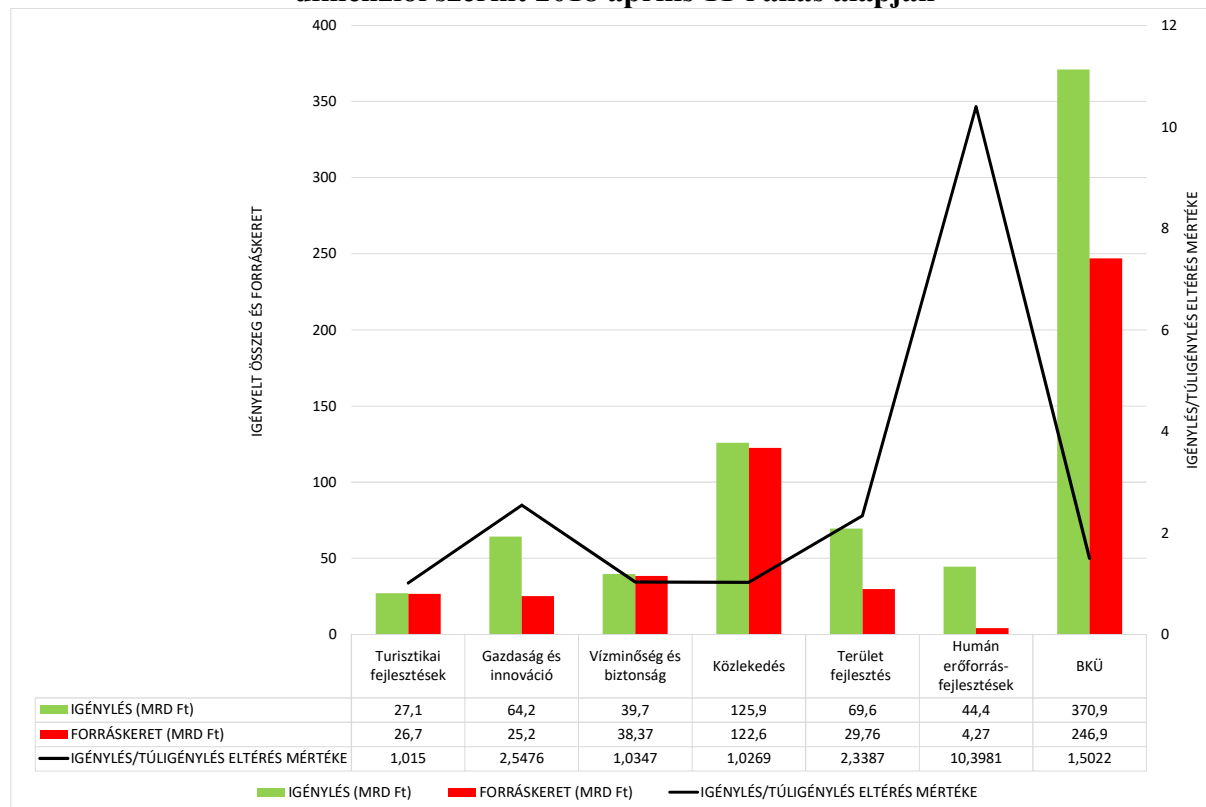
Az elemzett mérési időpontok közötti legnagyobb pályázati aktivitás töretlen módon és határozottan a GINOP 1-2-3-4-5-6 programokon belül generálódott, a legkisebb pedig az IKOP-ban. Figyelmet érdemel, hogy az EFOP és a TOP keretében megvalósuló programok gyakoriságnövekménye lefékeződött, alig, vagy egyáltalán nem mutatható ki elmozdulás, és nagyon kismértékű változás figyelhető meg a GINOP 7 metszetében is annak ellenére, hogy a két mérési időpont között nem kevés, 166 nap telt el.

Alapvető fontosságú a zajló folyamatok monitorozása érdekében figyelemmel kísérni az a támogatási igények, a forráselosztó szándéka szerinti megítélt támogatás, illetve a kifizetési összegek változásait. Ezek közül elsőként a forrásigényeket alakulását mutatjuk be a kormányhatározatban nevesített programprioritások szerint.

A forrásigények már a 2017 január 30-i állás szerinti adatleválogatással készült metszet eredményei alapján is meghaladták az allokált uniós források vidékfejlesztési program nélküli teljes összegnagyságrendjét, hiszen 246,9 Mrd Ft támogatási forrásra 274 Mrd Ft igény jelentkezett, de még jelentősen elmaradtak a térségbe szánt hazai forrásokkal kiegészített volumentől. Kilenc hónappal január 30-a után az igényelt támogatás 356,8 Mrd Ft-ra növekedett, ami már alig 8,6 Mrd Ft-al maradt el a térségbe szánt teljes, hazai és uniós forrástól.

1. sz. ábra

Igényelt támogatás a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben az indikatív forráskeretek dimenziói szerint 2018 április 11-i állás alapján

A 2018 április 11-én készült adatleválogatás nyomán detektált forrásigények 5,5 Mrd Ft-al meghaladják a fejlesztési időszak egészére uniós és hazai tervezett keretösszeget, 370,9 Mrd Ft-os nagyságrendet értek el. Mivel 2020 végéig, illetve a jelenlegi programozás várható módon 2020 után is tartó több éves kifutásáig még nagyon sok idő hátravan, nyilvánvaló, hogy a keletkező forrásigények nagyságrendekkel meg fogják haladni az allokálásra szánt források összességét a Balatonnál.

Az igényelt támogatások a turisztikai fejlesztések területén 2017 januárjától októberig 14,9 Mrd Ft-ról 25 Mrd Ft-ra, 2017 októberétől 2018 áprilisára 27,1 Mrd Ft-ra növekedtek. Ez azt jelenti, hogy az igények a legfrissebb adatleválogatás szerint mintegy 400 millió Ft-al meghaladják a kormányhatározatban dedikált uniós forráskeretet.

Gazdaság és innováció tématerületen belül a forrásigények 44,5 Mrd Ft összeg mellett már 2017 januárban masszívan meghaladták a dedikált uniós forráskeret szintjét, ez 2017 október végéig elérte az 58,7 Mrd Ft-ot, 2018 április 11-re 64,2 Mrd Ft-s nagyságrenden alakultak. Ez azt jelenti, hogy az igényelt forrás több mint a két és félszerese a prioritási cél szerint dedikált uniós forrásnak.

Vízminőség és biztonság tématerületen belül is jelentősen változtak a forrásigények 2017 októberéig még elmaradnak a tervezett keretösszegetől, viszont a 2018 áprilisi adatleválogatás tanúságaként már meghaladják azt. A tématerület metszetében generálódott forrásigény 39,7 Mrd Ft, mintegy 1,3 Mrd Ft-al magasabb összeg, mint a tervezett.

Közlekedés tématerületen belül a 2017 októberi álláshoz képest nincs változás. A pályázatok számának növekedése korábban is igen mérsékelt volumenben haladt, és alacsony a programtervek gyakoriságtömege is. 2017 januárjához képest az IKOP 1-2-3 prioritáson belül az üdülőkörzet területén mintegy 4,4 Mrd Ft újabb forrásigényt tártunk fel. 2018 április 11-ig 125,9 Mrd Ft a kormányhatározatban megnevezett közlekedés prioritás területén keletkezett forrásigény, ami egyben már túligénylést is jelent, hiszen a dedikált uniós forrás 122,6 Mrd Ft.

A közlekedéshez hasonlóan a területfejlesztés programprioritásai mentén sem történt elmozdulás tavaly októbertől idén áprilisig. A keletkezett forrásigények azonban már 2017 januárban is magasan a dedikált uniós szint fölött pozícionálódtak, a forráskeret 29,76 Mrd Ft, az igény akkor 54,2 Mrd Ft volt. 2017 október végéig további 15,4 Mrd Ft igény keletkezett a TOP 1-2-3-4-5-7 prioritásokban, a legfrissebb adatokkal átszámolt a forrásigény változatlanul 69,6 Mrd Ft, ami több mint kétszerese a dedikált uniós keretnek.

A humánerőforrás-fejlesztések tématerületén belül a dedikált uniós forráskeret 4,7 Mrd Ft volt, az igények 2017 január végi szintje 7,6 Mrd Ft-ot takart, ez 2017 október végére 44,2 Mrd Ft-ra duzzadt, és 2018 április közepére további mintegy 200 millió Ft-al növekedett, összességében 44,4 Mrd Ft-os nagyságrenden áll, vagyis óriási az eltérés a dedikált keret és a generálódott igények között.

Azonban mégsem mondhatjuk azt, hogy az EFOP forrásigények mindent elsőpró lendületet vettek volna, hiszen láthatjuk, hogy a hat stratégiai tématerületen belül továbbra is csak a negyedik az igények összegének rangsorában. Sokkal inkább arról lehet szó, hogy a dedikált uniós forráskeret összege kerülhetett alultervezésre, ami az életszerűségekhez rugalmasan igazodva, folyamatosan korrigálódik.

Összességében a forrásigények 2017 január végén 274 Mrd Ft, 2017 október végén 356,9 Mrd Ft, 2018 április közepén 370,9 Mrd Ft-os összegnagyságrenden álltak, ez azt jeleneti, hogy a vizsgált dimenziók szerinti keret főösszeghez képest már több mint egy éve túligénylés állapítható meg. A túligénylés összege 2017 január végén több mint 27 Mrd Ft, 2017 október végén 110 Mrd Ft, 2018 április közepén 124 Mrd Ft. A keretösszeg és a forrásigények közötti eltérés jelen állás szerint másfélszeres.

A 1861/2016 sz. Kormányhatározatban nevesített stratégiai tématerületek metszetében megítélt támogatások összege 2018 április 11-ig mintegy 253,8 Mrd Ft, 104,3 Mrd Ft-al magasabb, mint a 2017 január végi, és mintegy 40 Mrd Ft-al meghaladja a 2017 október végi szintet is. Ez legfrissebb állás szerint azt jelenti, hogy a megítélt támogatások összege a kiemelt hat prioritás főtenhely metszetében a vidékfejlesztési tématerület nélkül mintegy 6,9 Mrd Ft-al meghaladja a vizsgált programpontokra tervezett forráskeretet. Az elmúlt időszak eseményeinek monitorozása során világosan kirajzolódott az a tendencia, ami a jelenlegi állapotot eredményezte. 2017 január 30-án a megítélt támogatások aránya a vizsgált dedikált uniós keretösszeghez képest 60,5 % volt, 2017 október végére 86,7 %-os szinten alakult, 2018 április közepén 102,8 %-os szinten áll. Mindamellert az üdülőkörzet területén a megnevezett tématerületek prioritásainak keresztmetszetében megítélt összeg aránya az országoshoz képest kicsi, 20017 januárban 5,9 % volt, október végén 4,8 %-on alakult, 2018 április közepére 4,5 %-ra módosult. Ez a csökkenés az üdülőkörzeten kívüli területek érintett prioritások szerint megítélt támogatásai magasabb növekedésének következménye.

A turisztikai fejlesztések területén megítélt összeg a 2017 január végi 4,6 Mrd Ft-ról október végére 9,1 Mrd Ft-ra, 2018 április közepére 17 Mrd Ft-ra növekedett. A támogatások aránya az országos összes százalékában 2017 január 30-án 12,8 %, október 27-én 13,5, 2018 április 11-én 20,2 % volt. A turizmus programprioritáson belül megítélt uniós támogatás aránya a kormányhatározatban dedikált keret százalékában 2017 január végén 17,1 %, kilenc hónappal később 34,2 %, 2018 április közepén 63,7 %-ra emelkedett, vagyis már csaknem kétharmados mértékben fedi le a tervezett szintet.

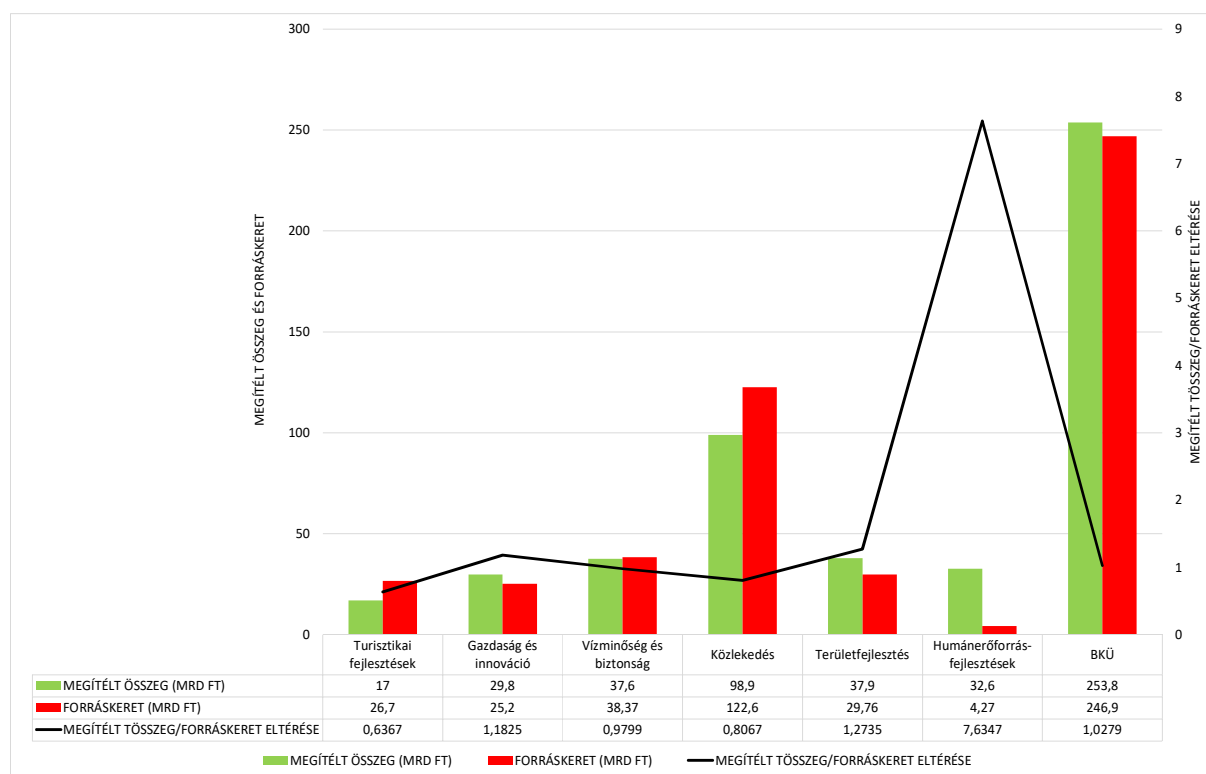
A gazdaság és innováció tématerület megítélt forrása 2017 január és október között 8,6 Mrd Ft összegben növekedett, a januári 14 Mrd Ft október végére 22,6 Mrd Ft-ra nőtt. A megítélt támogatás összege 2018 április közepén 29,8 Mrd Ft, 7,2 Mrd Ft-al magasabb az előző év október végi állásnál. A megítélt támogatások aránya a GINOP 1-2-3-4-5-6 vonatkozásában az országos összesen százaléka szerint továbbra is igen kicsi, 2017 januárban 1,7 %, októberben 2 %, 2018 április közepén 2,1 % volt.

Ezzel együtt a megítélt támogatás aránya a dedikált uniós forráskeret százalékának metszetében magas, 2017 január végén 55,5 %, október végén 89,5 %, 2018 április közepén a forráskeret 118,3 %-ára alakult, jelentős mértékben túllépte a tervezett keretet.

Vízminőség és biztonság tématerületen belül a megítélt források vonatkozásában is jelentős az elmozdulás. 2017 január és október vége között nagyjából 900 millió Ft nagyságrendű változás zajlott le a megítélt források tekintetében, azonban tavaly október vége és 2018 április közepe között 7,1 Mrd Ft a növekménykülönbség. A tématerületen belüli megítélt támogatások összege 2017 januárjában 29,6 Mrd Ft, októberben 30,5 Mrd Ft, 2018 április 11-én 37,6 Mrd Ft. A megítélt támogatás aránya a KEHOP 1-2-4-5 prioritások országos összesen értékéhez képest 2017 januárban 4,1 %, október végén 2,9 %, 2018 április közepén 3,3 % volt. Ebben az esetben is a térségen kívüli támogatási összegek volumenemelkedése lehetett magasabb a mérési időpont között. A megítélt források aránya a kormányhatározatban dedikált keret százalékában magas, már 2017 januárban is 77 % volt, október végén 79,4 %, 2018 április közepére a 100 %-os szint közelébe érkezett, 98 %.

2. sz. ábra

Megítélt támogatás a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben az indikatív forráskeretek dimenziói szerint 2018 április 11-i állás alapján

Közlekedés tématerület vonatkozásában a megítélt támogatások összege 2017 január 30-án 94 Mrd Ft, kilenc hónappal később 98,1 Mrd Ft, 2018 április 11-én 98,9 Mrd Ft volt. A legutóbbi mérési időpontja óta a pályázatok száma ugyan nem emelkedett, de a megítélt támogatás mintegy 800 millió Ft-al magasabb.

A támogatások aránya az érintett prioritásokon belül az országos összes forráshoz képest 2017 január végén 13,2 % volt, ez kilenc hónap különbségében szintén mérséklődött, október 27-én 9,3 %-os arányon zárt, majd 2018 április 11-re 6,7 %-os részesedési arányra mérséklődött. A csökkenő részarány tendencia oka, hogy a közlekedés tématerületen belül az üdülőkörzeten kívüli projektek száma növekedik, ami értelemszerűen eredményezi a megítélt támogatások növekedését, amivel párhuzamban a BKÜ területén belül csekély, vagy egyáltalán nincs pályázati növekmény, ami pedig a részesedési arányok csökkenéséhez vezet. A megítélt támogatások aránya a kormányhatározatban dedikált uniós forráskeret százalékában az alacsony pályázati gyakoriság ellenére magas, 2017 január végén 76,7 %, október végére 80 %, 2018 április közepén 80,7 %, a forráskeret mintegy négyötödére tehető a megítélt támogatás.

A területfejlesztés stratégiai témakörén belül megítélt források összegében folyamatos és nagymértékű növekedést tapasztalunk. Ez a tapasztalat annak ellenére igazolódik, hogy 2017 október vége óta nem regisztráltak a forráselosztók újabb TOP pályázatot a Balaton térségi nomenklatúrában. A megítélt támogatás összege 2017 január végén 4,1 Mrd Ft, október végére 29,4 Mrd Ft, 2018 április közepén 37,9 Mrd Ft. PA legutóbbi mérés óta pályázati növekményszám nélkül mintegy 8,5 Mrd Ft-al magasabb összeg. A TOP 1-2-3-4-5-7 prioritásokban megjelent üdülőkörzeten belüli támogatási szándék az országos összesen százalékában kicsi, 2017 januárban 4,5 %, október végén 5,5 %, 2018 április közepén 5,3 %. Összvolumenben 2017 során kicsit növekedett a BKÜ részesedés, de ekkor a pályázatok száma is emelkedett, majd 2017 október végéhez képest 2018 április közepére mérséklődött a részarány, annak ellenére, hogy a megítélt támogatás magasabb az októberinél, de ezzel párhuzamosan a pályázatok száma nem változott, ami végül a kisebb részarányt eredményezte. A kormányhatározatban dedikált uniós forráskeret közel 100 %-át kimerítették 2017 október végére, akkor 98,7 %-on állt a megítélt támogatások aránya ebben a vetületben. A megítélt támogatásösszegek emelkedése masszívan a dedikált keret fölé emelte a TOP vetületben allokált forrás arányát, ez 2018 április 11-én a dedikált keret 127,4 %-a.

A humánerőforrás-fejlesztések tématerületén belül is lényegesen emelkedett a megítélt összeg. A 2017 januári 3,2 Mrd Ft október 27-re 24,4 Mrd Ft-ra duzzadt, majd 2018 április 11-ére további 8,2 Mrd Ft-al emelkedett, és elérte a 32,6 Mrd Ft összeget. Mivel a dedikált forráskeret 4,27 Mrd Ft az EFOP prioritásokban, már 2017 január végén 74,5 % volt a megítélt támogatás aránya a dedikált forráskeret százalékában, ez október végére 572,1 %-ra, 2018 április 11-re 763,5 %-ra módosult. Az EFOP 1-3-4 programprioritások üdülőkörzeten belüli támogatása csak a dedikált keret százalékában kirívó, országos összehasonlításban igen kicsi, 2017 januárban 1,8 %, október végén 4,1 %, 2018 április közepén 3,9 %, még csökkent is az előző évi októberi részarány óta.

Összességében a megítélt uniós támogatások alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben az indikatív forráskeretek dimenziói szerint egyre kevésbé rendelkeznek tartalékokkal. Gyakorlatilag a turizmusfejlesztés és a közlekedés területén van a keretösszeg maximumáig mozgástér, az összes többi programterület vetületében már nincs, vagy mindössze csak elméleti értelemben, hiszen a vízminőség és biztonság prioritás megítélt támogatása is 98 %-a a dedikált forráskeretnek. A többi tématerület esetében 100 %-os szintnél magasabb a megítélt összeg.

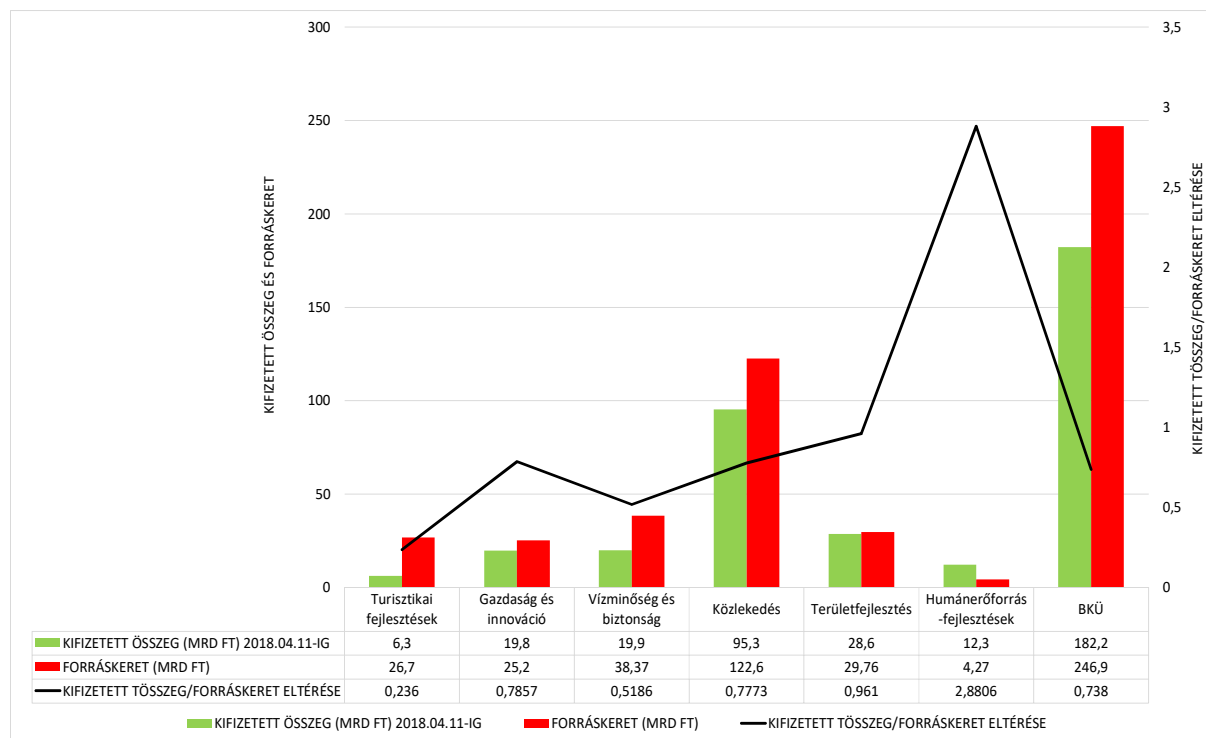
Ezzel együtt azt kell mondanunk, hogy mivel felülről nyitott támogatási struktúráról beszélünk, a keretrendszer nincs túlterhelve. Még a humánerőforrás-fejlesztések területéhez érkezett támogatások sem jelentenek volumenükben tényleges extrémítást, hiszen a 32,6 Mrd Ft megítélt támogatási összeg a hat stratégiai programterület közül ismét csak a negyedik rangsorhelyet foglalja el.

Összességében a forráselosztó szándéka szerint megítélt támogatások minden mérési időpont metszetében folyamatosan növekednek, ennek megfelelően a dedikált keret százalékában permanens emelkedést tapasztalhattunk. 2018 április közepére a megítélt támogatások kormányhatározatban nevesített, adott témakörökhöz rendelhető prioritások szerinti főösszege meghaladta a dedikált keret 100 %-át, és további jelentős emelkedés várható.

A kifizetések, hasonlóan a forrásigényekhez és a megítélt támogatásokhoz dinamikusan változó egységet alkotnak, a programidőszak előrehaladtával egyre inkább betöltik reális összképalkotó szerepüket, közelítenek a programdimenziók tervezés szerinti teljesülésének átütőerős keresztmetszetei felé. A 1861/2016 sz. Kormányhatározatban megnevezett stratégiai tématerületek vonatkozásában kifizetett összeg 182,2 Mrd Ft, 32,7 Mrd Ft-al magasabb a 2017. október 27-i, és 111 Mrd Ft-al a 2017 január 30-i állásnál.

3. sz. ábra

Kifizetett támogatás a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben az indikatív forráskeretek dimenziói szerint 2018 április 11-i állás alapján

A kifizetett források aránya az azonos metszetek szerinti országos összehasonlításban 6,2 % volt 2017 januárjában, október végén 6,4 %, 2018 április 11-én 5,6 %, a csökkenő jelenség oka, hogy országos volumenben a kifizetések nagyságrendje erőteljesebben növekedett a BKÜ metszet szerinti szintnél.

A kifizetett összeg aránya a kormányhatározatban dedikált uniós keret százalékában a 2017 januári 28,8 %-ról október végére 60,5 %-ra, 2018 április közepére 73,8 %-ra emelkedett.

A GINOP 7, turisztikai fejlesztések vonatkozásában kifizetett összeg 2017 januárjában 1,5 Mrd Ft volt, október végén 3,2 Mrd Ft, 2018 április közepén ennek közel a duplája, 6,3 Mrd Ft. Ez az összeg az országos összesen százaléka szerint 2017 januárjában 7 %, október végén 8,7 %, 2018 április közepén 8,7 % volt, arányaiban is fokozatosan emelkedik. A kifizetések a dedikált uniós keret százalékában a kezdeti nagyon alacsony szintről indulva egyre magasabb arányokat érnek el. 2017 januárjában 5,6 %-os arányt mértünk, kilenc hónappal később 11,8 %-os értéken állt, 2018 április közepére 23,6 %-ra módosult.

A gazdaság és innováció területén kifizetett források 2017 januárjához képest októberre mintegy 6,5 Mrd Ft-al magasabbak, a januári 9,2 Mrd Ft október végére 15,7 Mrd Ft-ra változott, és 2018 április közepére további 4,1 Mrd Ft-al emelkedtek, jelenleg 19,8 Mrd Ft-os szinten állnak. A kifizetések aránya az országoshoz képest kicsi, 2,3 % volt 2017 elején, októberben 2,6 %, és a kifizetések növekedése ellenére ugyanennyi 2018 április közepén is. A jelenség oka az összehasonlítási alapot képező országos metszet szerinti kifizetések nagyobb állománynövekedése. A kifizetett összeg aránya a dedikált keret százalékában a 2017 januári 36,4 %-ról októberre 62,1 %-ra, 2018 április közepére 78,6 %-ra emelkedett.

Vízminőség és biztonság tématerületen belül a kifizetések 1,6 Mrd Ft-al növekedtek 2017 január és október között a Balaton térségében, 16,6 Mrd Ft-ról 18,4 Mrd Ft-ra változtak. 2017 október 27 és 2018 április 11-e között eltelt 166 nap alatt a kifizetések további 1,5 Mrd Ft-al növekedtek, és megközelítették a 20 Mrd Ft-ot. A kifizetett összeg aránya a KEHOP 1-2-4-5 prioritásokban megállapítható országos összesen értékhez képest kicsi, 2017 januárjában 6 %, október végén 4,4 %, 2018 április közepén 3,1 % körül alakult. Ebben az esetben is az üdülőkörzeten kívüli kifizetések növekedése volt lényegesen magasabb. A kormányhatározatban dedikált keret százaléka szerint a 2017 év eleji 43,2 %-os lefedettség októberre 47,8 %-ra növekedett, 2018 április közepére 51,9 %-ra módosult, tehát a tervezett keret közel fele még továbbra is feltöltésre vár.

A közlekedés stratégiai témakörön belüli kifizetések 2017 januárban 39,9 Mrd Ft, október végén 87,1 Mrd Ft, 2018 április közepén 95,3 Mrd Ft főösszege álltak. A kifizetések aránya az IKOP 1-2-3 keretében mérve az országoshoz 2017 január végén 18,4 %, kilenc hónappal később 14,9 %, 2018 áprilisában 11,6 % volt. A kormányhatározatban nevesített IKOP pályázatok gyakoriságai tavaly október és idén április között egyáltalán nem mozdultak el, miközben a BKÜ-n kívül, országosan újabb programok kerültek kifizetési fázisba. A kifizetett összeg aránya a kormányhatározatban dedikált uniós keret százaléka szerint a 2017 januári 32,5 %-os értékről októberre 71,1 %-ra, 2018 április közepére 77,7 %-ra emelkedett.

A területfejlesztés kormányhatározatban nevesített programprioritásaiban kifizetett összeg 2017 január 30-án mintegy 4 Mrd Ft volt, ez október 27-re 21,2 Mrd Ft-ra, 2018 április közepére 28,6 Mrd Ft-ra emelkedett. A TOP 1-2-3-4-5-7 vonatkozásaiban kifizetett összeg az országos összesen százalékában kicsi, 2017 januárjában 4,8 %, októberben 4,9 %, 2018 április 11-én 5,5 % volt, részarányaiban kicsit növekedett, ami azt jelenti, hogy az országos kifizetések szerinti metszet volumene alacsonyabb volt a BKÜ szintemelkedésnél, hiszen a pályázatok száma tavaly október és idén április között nem növekedett. A kifizetett összeg a kormányhatározatban dedikált uniós keret metszetében a 2017 januári 13,5 %-os arányról október 27-re 71,1 %-ra, 2018 április közepére 96,1 %-ra emelkedett.

A humán erőforrás-fejlesztés stratégiai tématerületén belül 2017 január végén még igen mérsékelték voltak a kifizetések, 2017 október végére azonban már 4 Mrd Ft jelent meg ebben a szektorban. A kifizetések növekedése 2017 október és 2018 áprilisa között rendkívül drasztikus volt, 8,3 Mrd Ft a két mérési időpont közötti különbség, ami önmagában közel a duplája a prioritás kapcsán előzetesen tervezett keretösszegnek. A kifizetett összeg 2018 április 11-én 12,3 Mrd Ft volt. A kifizetett összeg aránya az EFOP 1-3-4 prioritások vonatkozásában megjelent országos összeshez képest 2017 januárjában még tizedszázalékos szinten állt, október 27-én 1,7 %-ot tett ki, 2018 áprilisában 2,8 %, vagyis továbbra is igen kicsi. A kormányhatározatban dedikált uniós keret metszetében a kifizetések a 2017 januári 1,4 %-os arányról október végére 94,2 %-ra növekedtek, majd 2018 április közepére, messze túlnövekedve a tervezett kereteket, 288,1 %-os szintre ugrottak.

A fentiekben vázolt pályázati aktivitás, forrásigények, támogatások és kifizetések dinamikus változásának időrend-keresztmetszeti képe a továbbiakban is feltárássra, elemzésre kerül.

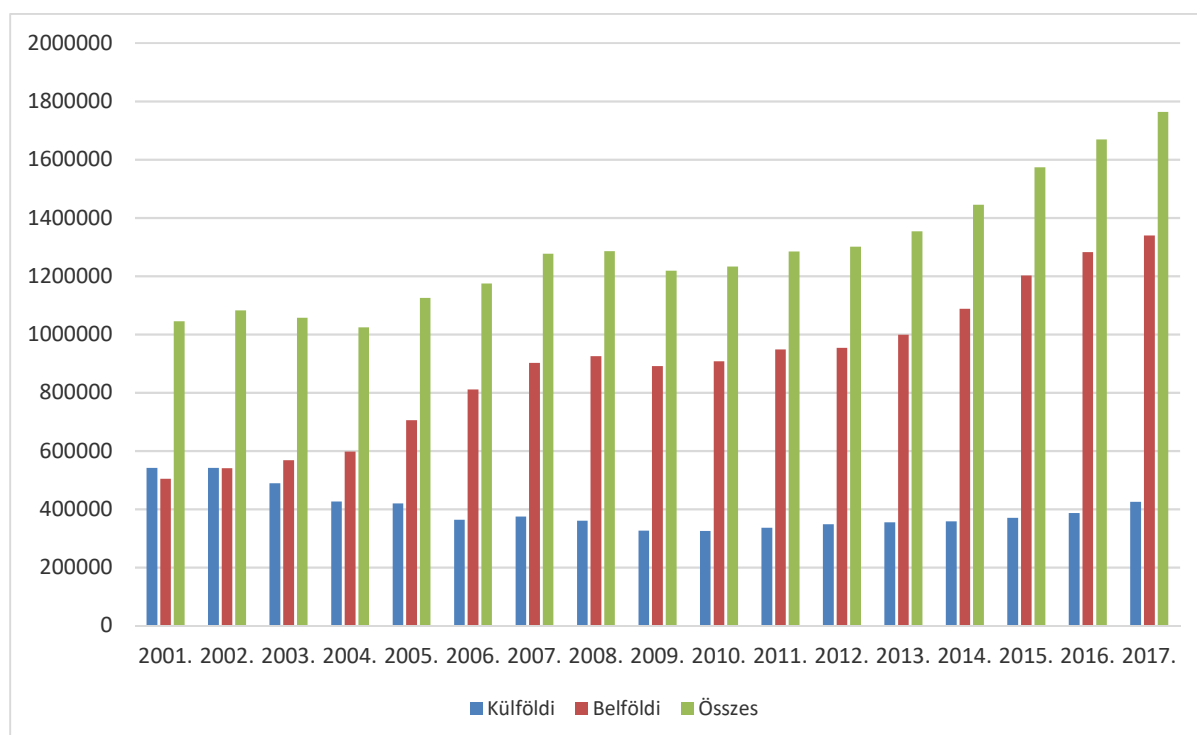
Turizmus

A legfőbb idegenforgalmi teljesítménymutatók legfrissebb adatait vizsgálva elmondható, hogy a megelőző évek tendenciái alapvetően 2016-2017-ben is folytatódtak. **A régió éves vendégszáma a 2008-at követő mérséklődést leszámítva lényegében 2001 óta fokozatosan növekszik, ez mintegy 720 ezres növekedést jelent 2001-2017 között.**

A növekedésből ugyanakkor jóval nagyobb hányadot tettek ki a belföldi turisták, mint a külföldről érkezők, ugyanis **ebben az időtávban a külföldi vendégek száma mintegy 115 ezer fővel csökkent. A 2010-es mélypont után a külföldi vendégek száma 2010-2014 évenként viszonylag kis mértékben (kb. 2-5 ezer fővel évenként) de töretlenül növekedett.** 2015-ben a növekedés üteme némileg dinamikusabbá vált, hiszen az előző évhez viszonyítva mintegy 13 ezer fővel emelkedett a külföldi vendégek száma. Az ezt követő években **a dinamika tovább gyorsult: előbb 2016-ban 16 ezer fővel, majd 2017-ben rendkívül nagymértékben, 38 ezer fővel növekedett a külföldi vendégek száma a Balatonnál.** Ezzel az elmúlt évben a külföldi vendégek száma meghaladta a **424 ezer** főt. 400 ezer fő fölötti külföldi vendégszám **utoljára 2005-ben** volt regisztrálható a térségben, így ez az érték mindenképpen figyelemre méltó, különösen az utolsó évi növekedés ütemét vizsgálva.

A kereskedelmi szálláshelyeken megforduló belföldi vendégek száma ugyancsak növekedett, az előző, 2016. évihez képest **56 ezer hazai vendéggel több érkezett a térségbe.** Ha hosszú, másfél évtizedes időtávban vizsgáljuk a belföldi vendégek számát, úgy megállapítható, hogy **2001 óta 2,6-szorosára növekedett a belföldi fizetővendégek száma,** ami közel 720 ezres növekményt jelent 2017-ig. Ezzel szemben a külföldi vendégek száma a jelentős, gyorsuló ütemű növekedés ellenére is csupán a 2001-ben regisztrált adat 78%-a.

4. sz. ábra *A külföldi és belföldi vendégszám alakulása BKÜ-ben (2001 - 2017)*

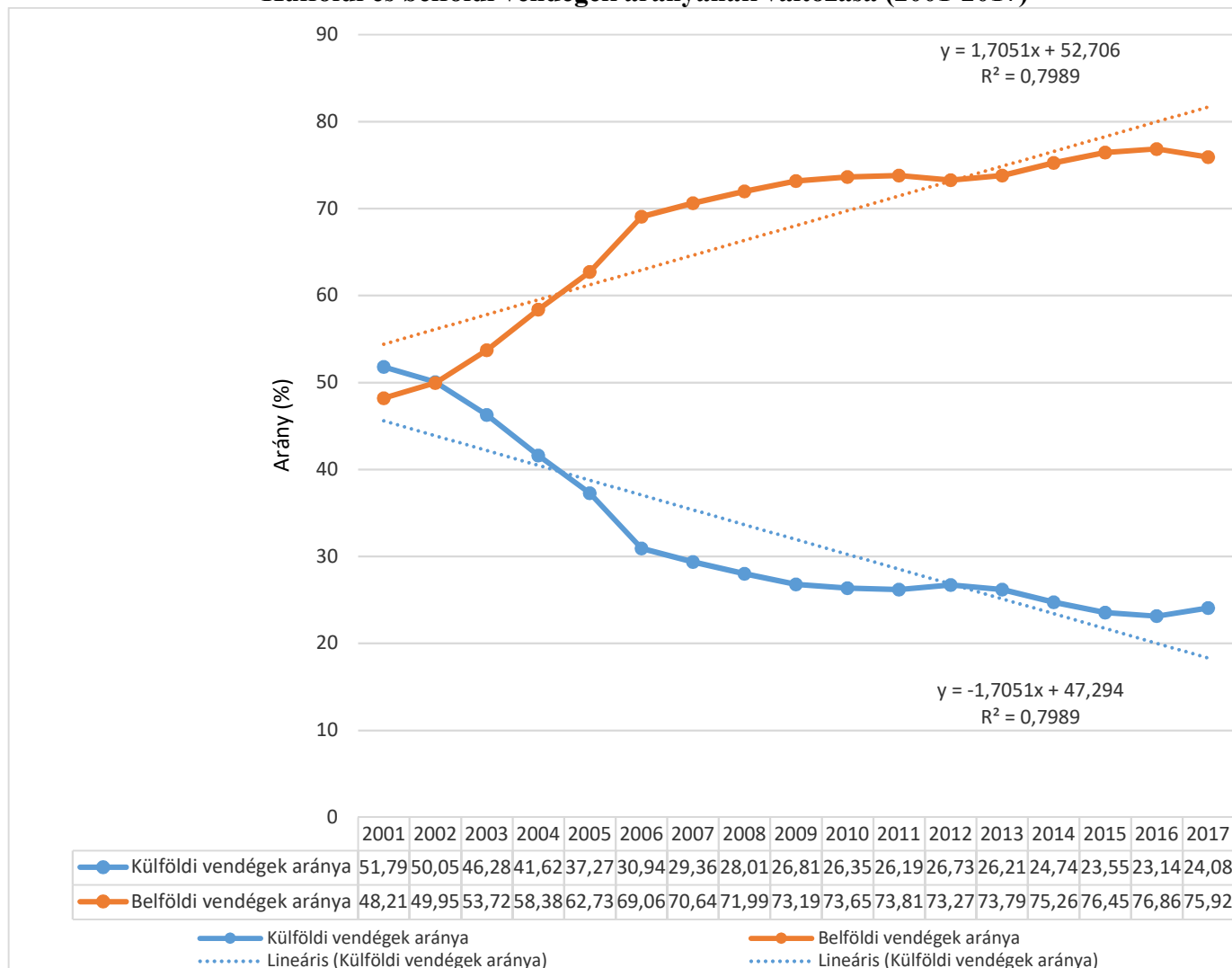

A 2017 évi vendégforgalmi mutatók értékei alapján a Balaton térsége továbbra is kiemelt státuszt élvez Magyarország határain belül. Az elmúlt évben 1 763 660 fizetővendéget regisztráltak a Balaton körüli szálláshelyeken. 2016-ben ez az adat még 1,66 millió fő körül állt, így a teljes vendégszám egy év alatt ismét mintegy 100 ezer fővel növekedett. Az üzleti, vagyis magánszállásadásban megforduló vendégek tömegével a szálláshelyeken megforduló vendégek száma vélhetően jelentősen meghaladta 2017-ben is a 2 millió főt.

A külföldi és belföldi vendégek arányának vizsgálata tekintetében fontos év a 2017-es, ugyanis a külföldi vendégszám dinamikus növekedése oly mértékű hatással volt a belföldi és külföldi vendégek arányának szétartó trendjére, hogy az egyébként kivételes évnek mondható 2012-es szezon óta először azonosíthattuk a belföldi vendégek részhalmazának mérséklődését. **Míg 2016 során a belföldi vendégek 76,86 %-ot, a külföldi vendégek pedig 23%-ot tettek ki, addig 2017-ben a belföldiek aránya 75,91 %, míg a külföldieké 24,09 % volt.** A következő évek egyik nagy kérdése lehet, hogy az elmúlt évre vonatkozó eredmény egy tartós trend kezdetét jelző fordulópont, vagy csupán egy, a balatoni vendégforgalom jellemzői szempontjából sajátos jellegzetességeket mutató év.

5. sz. ábra

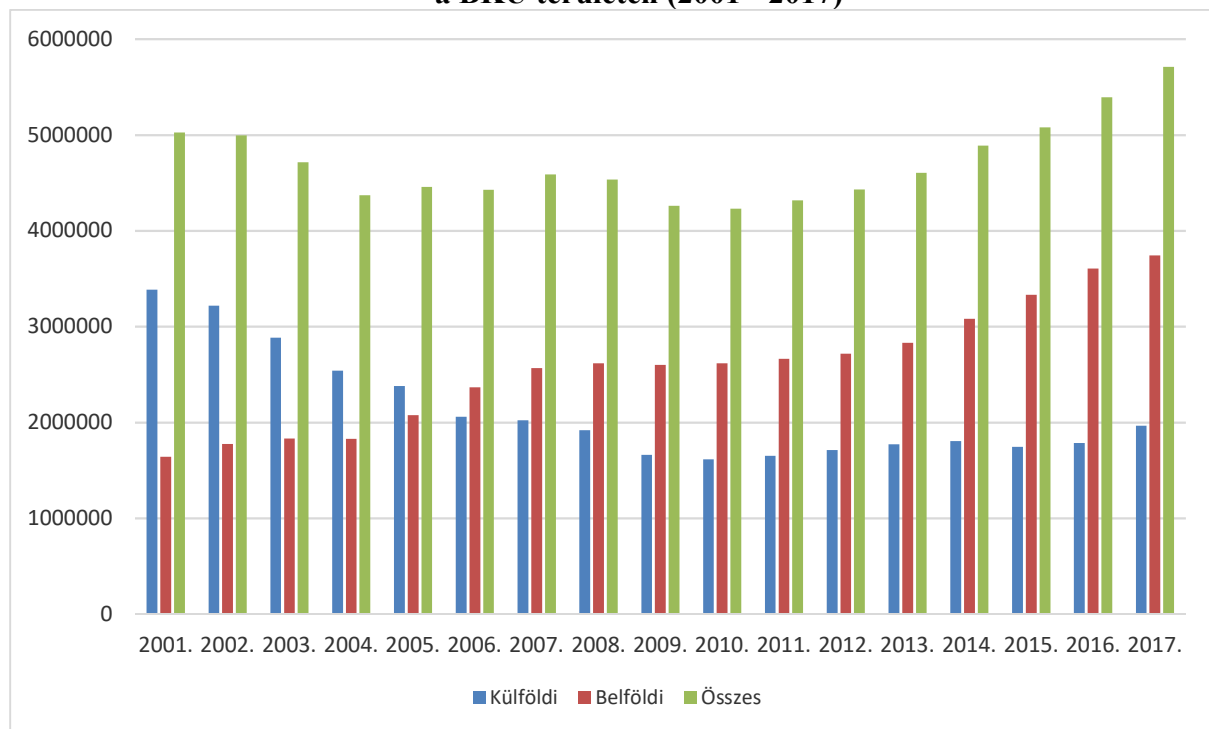
Külföldi és belföldi vendégek arányának változása (2001-2017)

Illeszkedve a vendégszám alakulásának trendjéhez, azzal párhuzamos, 2010 óta növekvő pályát ír le a régióban a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött **vendégéjszakák** számának alakulása. 2014-ben 4,88 millió volt ez az érték, mintegy 280 ezerrel, vagyis 1,06 százalékponttal több, mint a megelőző év adata. Növekedett az érték mind a külföldiek mind pedig a belföldiek tekintetében, a növekedés üteme azonban a belföldiek által eltöltött vendégéjszakák esetében ha kismértékben is, de erőteljesebb volt, előbbi esetében 1,01% a belföldiek tekintetében pedig 1,08%-nyi növekmény azonosítható. Ugyanez a mutató 2015-ben már meghaladta az 5 milliós értéket, és 2016 év során tovább növekedett, az éves összes érték 5 391 597 vendégéj. E növekedés 2017-ben is hasonló ütemben regisztrálható. Az elmúlt évben 5 709 235 vendégéjszakát regisztrál a szakstatisztika a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben, ami az előző évihez képest 1,05%-os növekedést jelent. Az összes vendégéjszakából 3 743 603 belföldiek, míg 1 965 632 külföldiek által eltöltött vendégéjszaka. **A belföldi vendégéjszakák száma 1,03%-kal, míg a külföldiek által eltöltött éjszakák száma 1,1%-kal növekedett**, vagyis e vonatkozásban is elmondható, hogy a balatoni idegenforgalom bővüléséhez nagyobb mértékben járult hozzá a külföldi vendégkör által generált teljesítménymutatók növekedése.

6. sz. ábra

**Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken
a BKÜ területén (2001 - 2017)**

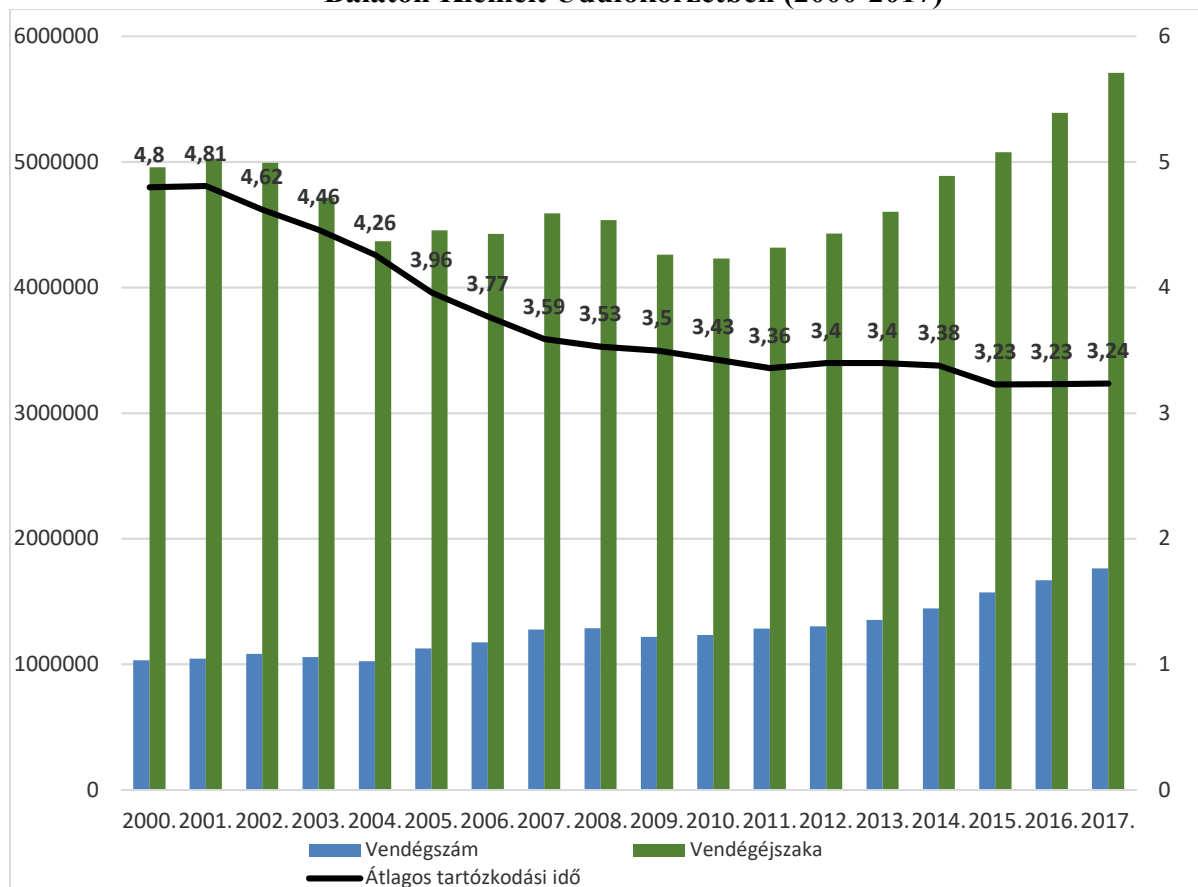
A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi folyamatait tárgyaló monitoring jelentések egyik fontos elemzési metszete a partmenti illetve háttértelepülések idegenforgalmi adatainak területi szempontú vizsgálata. Utoljára ez az elemzési metszet 2015-ben készült el a KSH T-Star Balaton Kiemelt Üdülőkörzetre vonatkozó vendégforgalmi adataiból, illetve a statisztikai adatbázisba kódolt parti és háttértelepülések területi dimenziója segítségével. A KSH T-Star

idegenforgalmi régiókra vonatkozó területi kódrendszerének megváltozásával 2016-tól csak a térség egészére nézve gyűjthetünk szakstatistikai információkat, parti- illetve háttértelepülési dimenziók szerint nem. Emellett korábban a TeIR is biztosította ezen elemezhető mutatókat, azonban e felületen a legfrissebb elérhető adattartalom 2014-es. A fentiek fényében jelen monitoring elemzés nem tartalmazhat BKÜ partviszonylat szerinti elemzési metszeteket.

Összefüggésben a külföldi turisták idegenforgalmi arányának relatív csökkenésével, a régióban mérhető, külföldi és belföldi turisták tartózkodási idejét is magába foglaló átlagos tartózkodási idő 2000 – 2016 között egy-két apróbb megtorpanástól eltekintve fokozatosan, évről évre kis mértékben csökkent. A 2017-es év azonban e vonatkozásban is fontos év lehet. Bár csupán egy századnyi értékkel, azonban az összesített tartózkodási átlag növekedett, a 2015-2016-os 3,23-as értékről 3,24-re, amely emelkedés minimális ugyan, de ilyen jelenségre példa 2000 – 2017 között mindössze 2012-ben és 2017-ben volt. A külföldi vendégek arányában bekövetkezett pozitív irányú elmozdulás mellett ugyancsak fontos kérdés lesz a következő években, hogy e trendforduló egy hosszútávon is értelmezhető folyamat része – akár a hazai turizmuspolitika irányváltásából következik-e – vagy a 2017-es év megmarad egy egyedi kiugró értéknek a térségi idegenforgalmi mutatók hosszú időszakaiban.

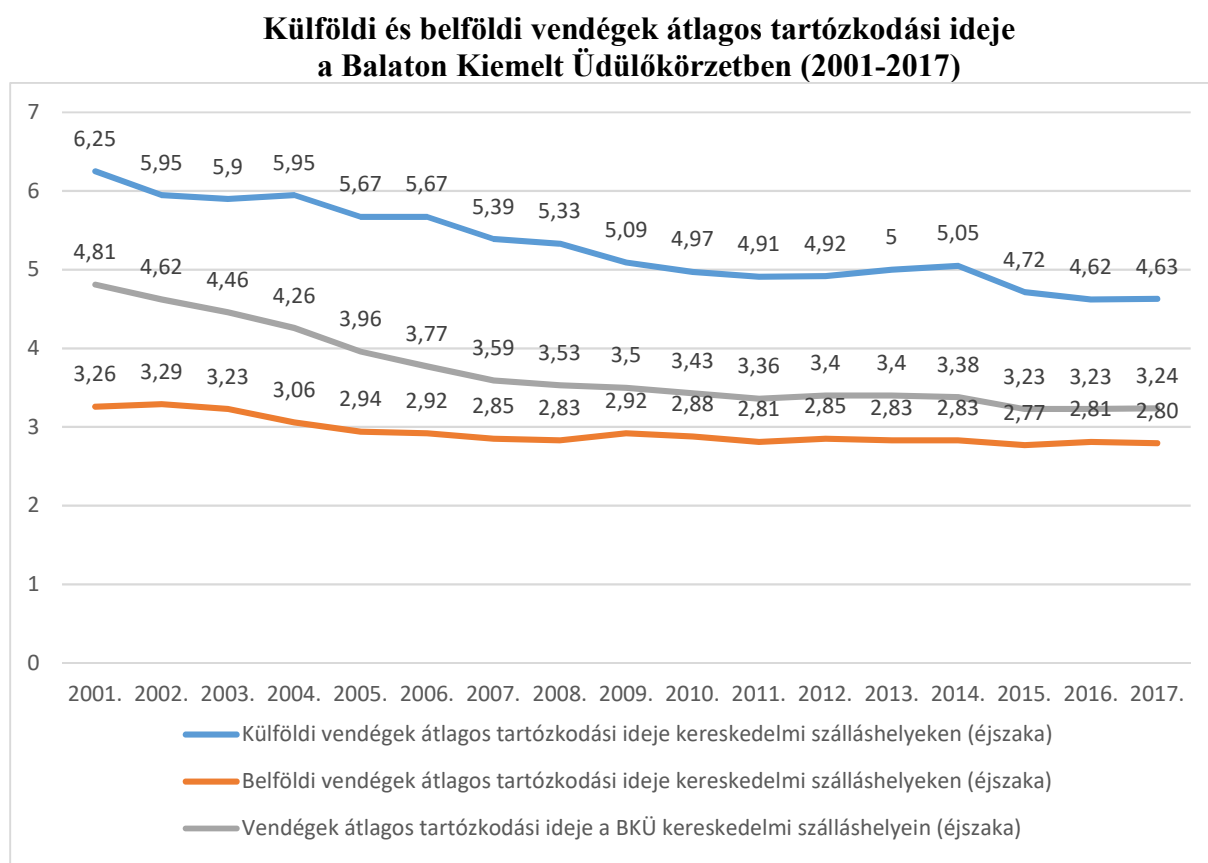
7. sz. ábra

A vendégszám, vendégéjszaka szám és az átlagos tartózkodási idő alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2017)

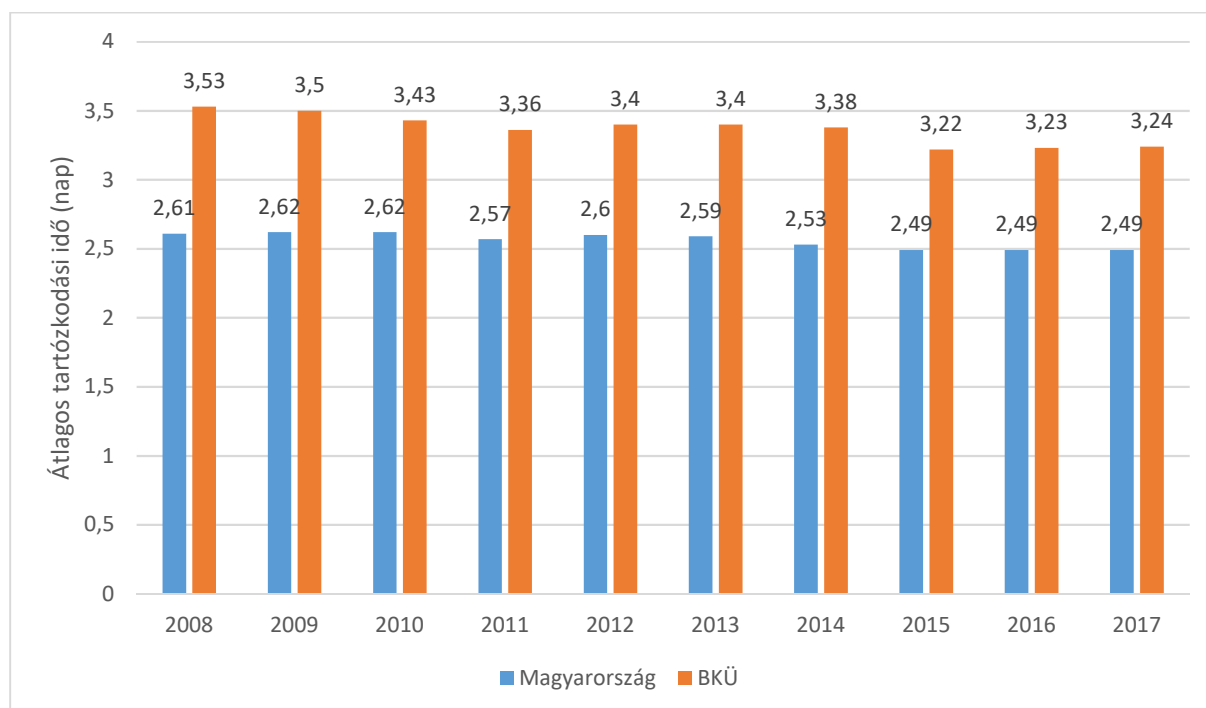
A fent bemutatott csekély mértékű emelkedés egyértelműen visszavezethető a külföldi turisták számának növekedésére. Ugyanis ha szeparáltan vizsgáljuk a külföldi és belföldi vendégek átlagos tartózkodási idejének időbeli változásait, láthatjuk, hogy míg a belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje kismértékben bár, de csökkent, addig a külföldi turistáknál azonosítható érték növekedett az előző évhez képest. **2017-ben a belföldi turisták átlagos tartózkodási ideje 2,8 nap volt, a külföldi turistáké pedig 4,63 nap.**

8. sz. ábra

Ugyanakkor az országos és térségi szinten adekvátan viszonyítható kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött átlagos tartózkodási idő hosszabb időtávban, 2008 óta Magyarország teljes értékével összehasonlítva továbbra is a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területe számára kedvezőbb. Sőt, bár nagyon csekély mértékben, de **a Balatonnál mért értékek pozitív irányban távolodnak az országos értékektől.**

Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött átlagos tartózkodási idő Magyarországon és a Balaton térségében (2008 – 2016)

A 6. ábrán bemutatott vendégszám-vendégéjszaka és átlagos tartózkodási idő adatok értelmezéséhez hozzá tartozik a megfigyelt abszolút értékek szerinti változás mértéke és intenzitása. Ez alapján országos vetületben a 2008-ban kezdődő gazdasági válságot követő közvetlen visszaesés után **2010-től töretlen és lineáris a vendégéjszaka és vendégszám növekedése**. 2017-ben több mint 9 millió vendégéjszakával és közel 4 millió vendéggel többet regisztráltak a kereskedelmi szálláshelyeken. A **Balaton térségében kisebb volt a 2008-2009 évek metszetében mutatkozó visszaesés**, de a növekedési pálya íve is mérsékeltebb, viszont az országoshoz hasonlóan, pozitív ívű.

Ahogy a magyarországi turizmust általában, úgy a Balaton üdülőtérségének vendégforgalmi jellemzőit is erős **szezonális** jellemzi. 2017 során az országosan az összes kereskedelmi vendégéjszaka 14,58 %-át júliusban, 15,05 %-át augusztusban realizálták. A Balaton térségében ez a paraméter az országosnál is markánsabb, a kereskedelmi vendégéjszakák 24,51 %-a júliusban, 23,26 %-a augusztusban, vagyis összességében **a vendégéjszakák közel fele július és augusztus hónapokban regisztrálódott**. Természetesen a vendégszám részesedése is a nyári főszezonban a legmagasabb, július-augusztus hónapok együttes gyakorisága meghaladja a Balaton térségébe érkezett, kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált éves vendégszám kétötödét (41,61 %). Ugyanakkor fontos, hogy ez az adat éppen 1%-kal kevesebb arányt jelent, mint az előző, 2016-os év adata, vagyis **enyhe mérséklődés a szezonális tekintetében megfigyelhető**.

Vendégforgalmi jellemzők szezonális megoszlása kereskedelmi szálláshelyeken (2017)

Az átlagos tartózkodási idő, mint azt már az előbbieken is láthattuk, a vendég és vendégéjszaka szám függvényében változik. A két nyári hónapban masszívan éves átlag (2017 = 3,7 vendégéj) feletti értékeket látunk. Ezt a nagyságrendet a főszezont keretező június és szeptember-október hónapok adatai közelítik a legjobban, ami tekintélyt parancsoló adat ahhoz képest, hogy ezekben a hónapokban a vendég és vendégéjszaka szám éves részesedése július és augusztushoz képest mérsékelte.

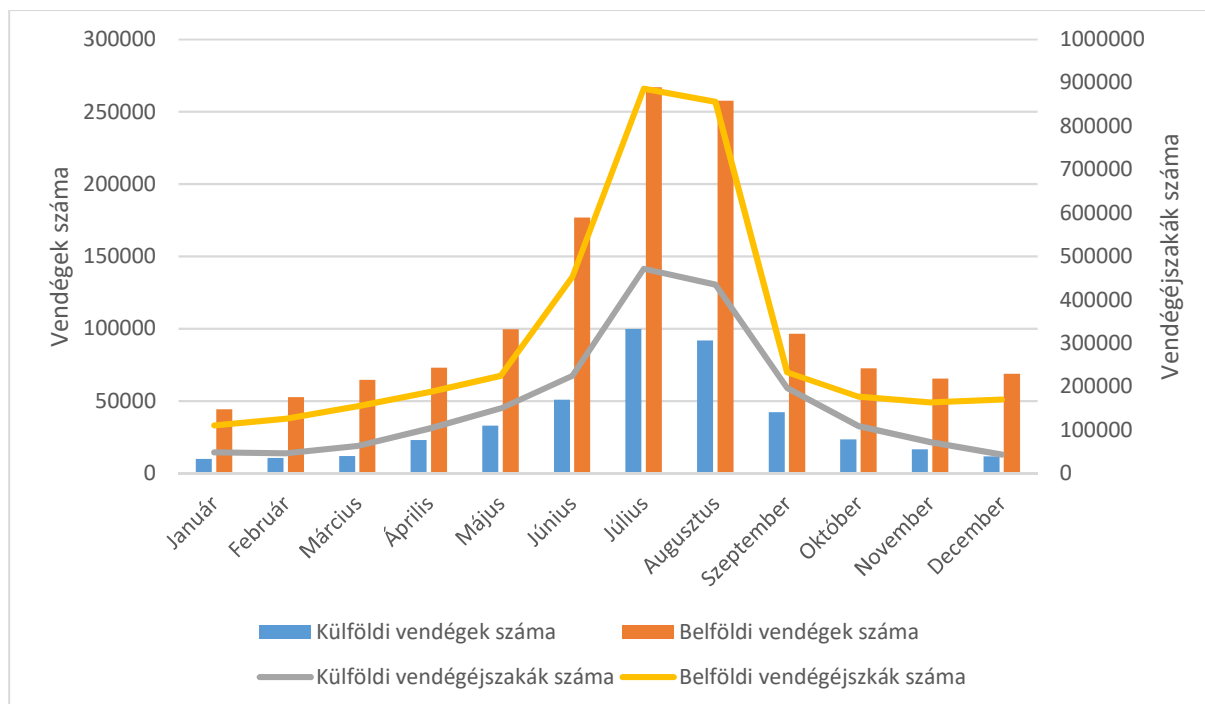
A kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált külföldi és belföldi vendégforgalom szezonális eloszlása követi a szezonális térségi trendjeit. Mind a külföldi, mind a belföldi vendég és vendégéjszaka szám július és augusztus hónapjaiban a legmagasabb.

2017 év jellemzői alapján a külföldi vendégek száma januártól júniusig mérsékelten növekvő, a meredek emelkedést produkáló nyári főszezont követően élesen csökken, majd az év végéig tovább mérséklődik. A belföldi vendégek számának eloszlása hasonló ívet követ, de a vendégszám emelkedése már április és június között meredek ívet vesz, a nyári főszezont követően augusztus és szeptember között exponenciális ívben csökken, majd az év utolsó hónapjáig kis mértékben fokozatosan mérséklődik, azonban decemberben kismértékben újfént növekszik, feltehetőleg a karácsonyi ünnepek körhöz, illetve a Szilveszter napjához köthető utazások miatt. A kereskedelmi vendégéjszakák eloszlása a vendégkör gyakoriság alakulásához igazodik.

A belföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák száma minden hónapban meghaladja a külföldiek által eltöltött éjszakák számát, kiegyenlített gyakoriság a 2017-es évben sem jelentkezik, hasonlóan a korábbi évekhez.

11. sz. ábra

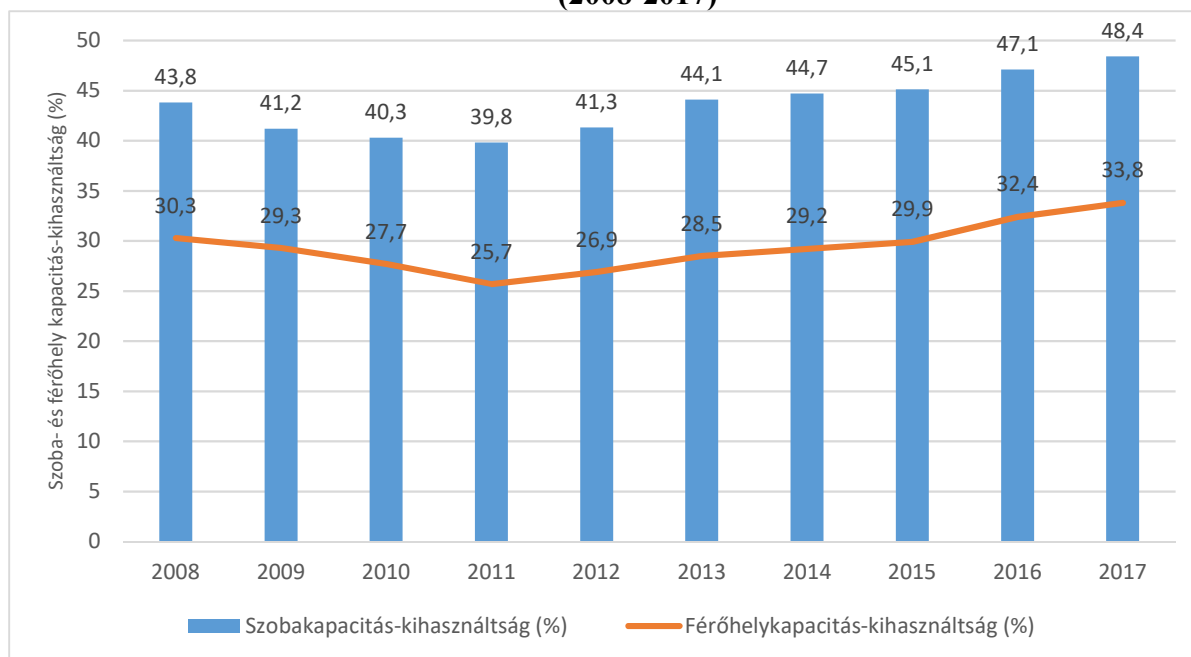
Külföldi és belföldi vendégforgalom szezonális jellemzői a Balaton üdülőtérületén (2017)

Üdülőkörzeti szinten a szoba és a férőhelykapacitások kihasználtsága 2008 és 2011 között mérséklődő ütemet mutatott, a szobakapacitás-kihasználtság 43,8 %-ról 39,8 %-ra, a férőhelykapacitás-kihasználtság 30,3 %-ról 25,7 %-ra csökkent. 2012-óta mindkét mutató értéke, bár még mindig alacsony, de folyamatosan javul, a szobakapacitás-kihasználtság 2017-ben 48,4 %-ra, a férőhelykapacitás-kihasználtság 33,8 %-ra erősödött.

12. sz. ábra

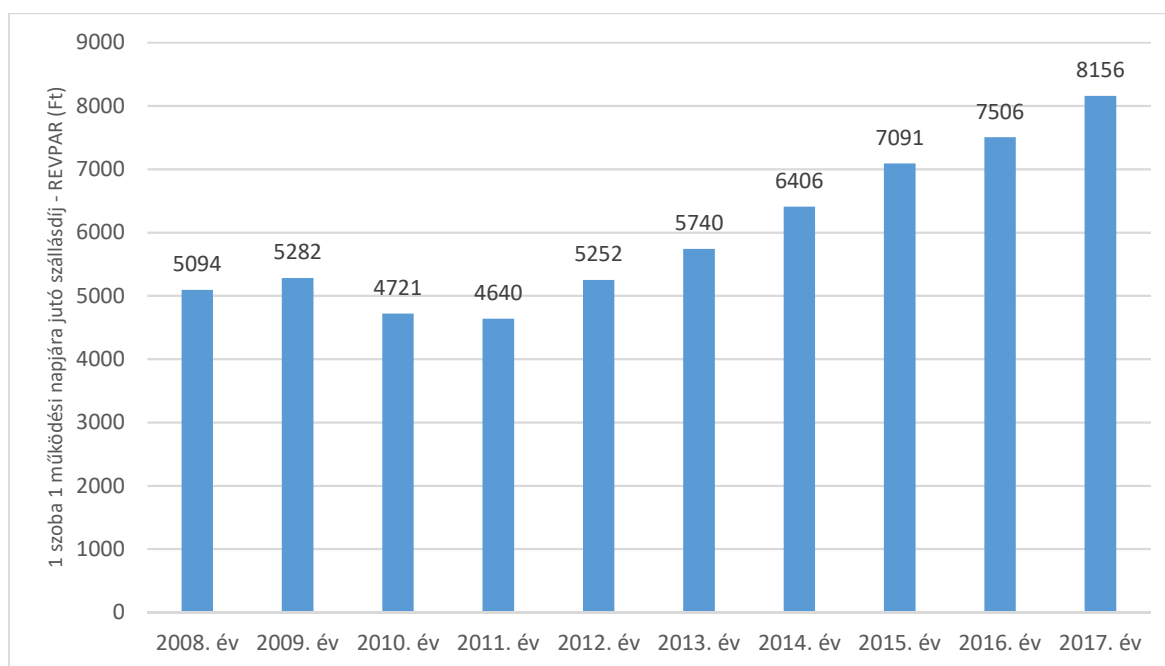
**A kereskedelmi szálláshelyek kapacitás kihasználtsága a Balaton térségében
(2008-2017)**

A kereskedelmi szálláshelyeken mért egyedi **jövedelmezőségi mutató, a REVPAR** (Revenue Per Available Room), azaz az egy szoba egy működési napjára jutó szállásdíj Ft-ban kifejezett értéke a **2011-es mélypontot követően a BKÜ egészét tekintve növekszik**. 2012-ben 5252 Ft, 2014-ben 6406 Ft, 2016-ban 7506, míg 2017-ben 8156 Ft REVPAR érték azonosítható.

13. sz. ábra

REVPAR - szálláshelyek jövedelmezősége a BKÜ-ben (2008-2017)

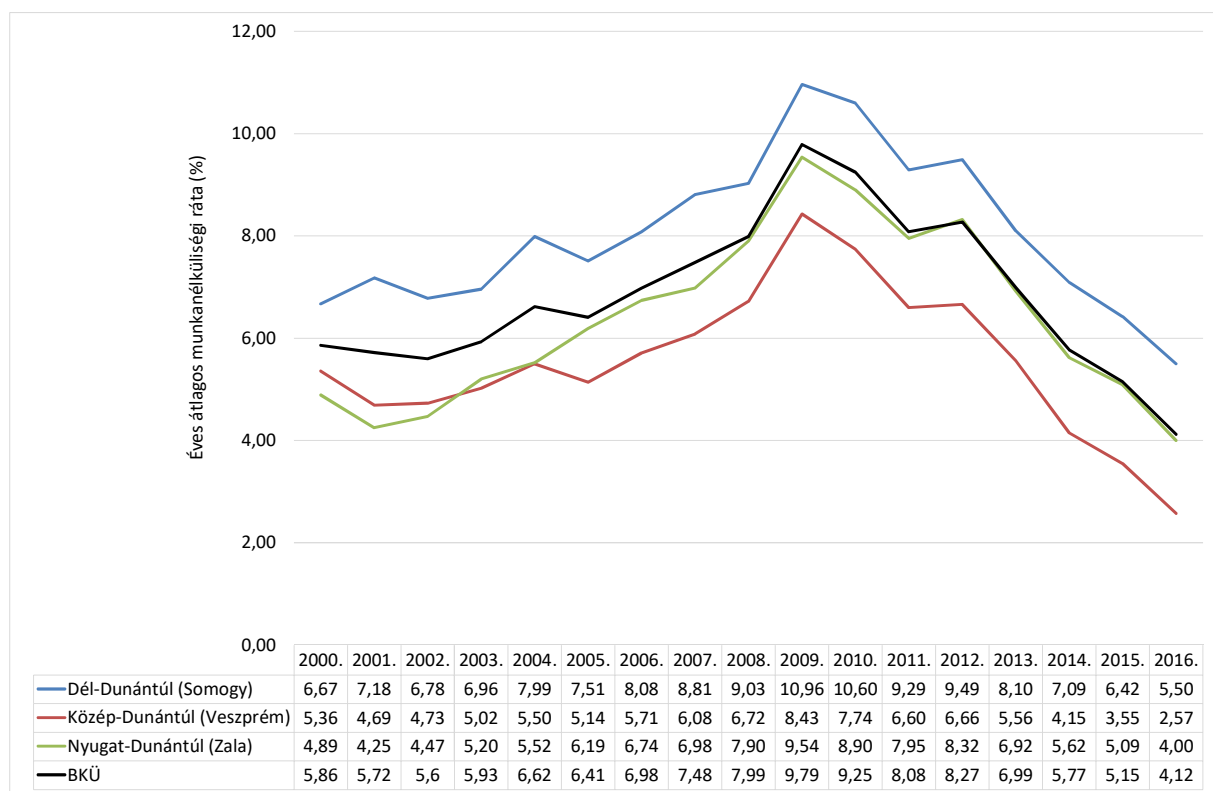
Foglalkoztatás, munkanélküliség

A BKÜ foglalkoztatottsági helyzetképe a munkanélküliség ciklikus ingadozásainak függvényében változó. A munkanélküliség és a foglalkoztatottság egymással szorosan összefüggő ciklikus ingadozásait lendületi értelemben a turizmusgazdaság térségi működése okozza, vagyis az idegenforgalom szempontjából hangsúlyos és kevésbé hangsúlyos szezonok periodikus váltakozásai váltják ki.

A regisztrált munkanélküliek éves átlagos száma az üdülőkörzetben 2009 óta egy 2012-es törést leszámítva fokozatosan **csökken**. 2014-ben ez az adat 10229 fő, 2015-ben 9579 fő, 2016 év során 7889 fő. A regisztrált munkanélküliek aktív népességen belüli aránya **mind a part mentén, mind pedig a háttértelepüléseken mérséklődik**. A csökkenés mértéke 2012 óta egyre meredekebb linearitású függvénnyel jellemezhető.

A BKÜ átlagos éves **munkanélküliségi rátája** a 2000-2009 között kimutatható fokozatos növekedés, majd a 2009-es csúcsérték óta, a 2012-ben mérhető megtorpanást kivéve erőteljesen csökkenő tendenciát mutat. 2010-2016 között 9,25%-ról **4,12 %-ra** csökkent a kiemelt üdülőkörzet éves szinten vizsgált munkanélküliségi mutatója. Ez a csökkenő tendencia megfigyelhető az üdülőkörzet három, megyehatárok mentén lehatárolt alrégiójában is. **Az elmúlt másfél évtized során mindvégig magasan a somogyi területegységen volt mérhető a legmagasabb munkanélküliség, míg ebből a szempontból a legkedvezőbb adatok 2004 óta az üdülőkörzet Veszprém megyei településeit jellemzik.** Az alrégiós területi különbségek a munkanélküliség radikális csökkenése ellenére is megmaradtak, vagyis jelenleg is a térség Somogy megyei részén a legmagasabb, a Veszprém megyei területrészen a legalacsonyabb, és a zalai szegmensben főátlaghoz közelítő a regisztrált munkanélküliségi ráta.

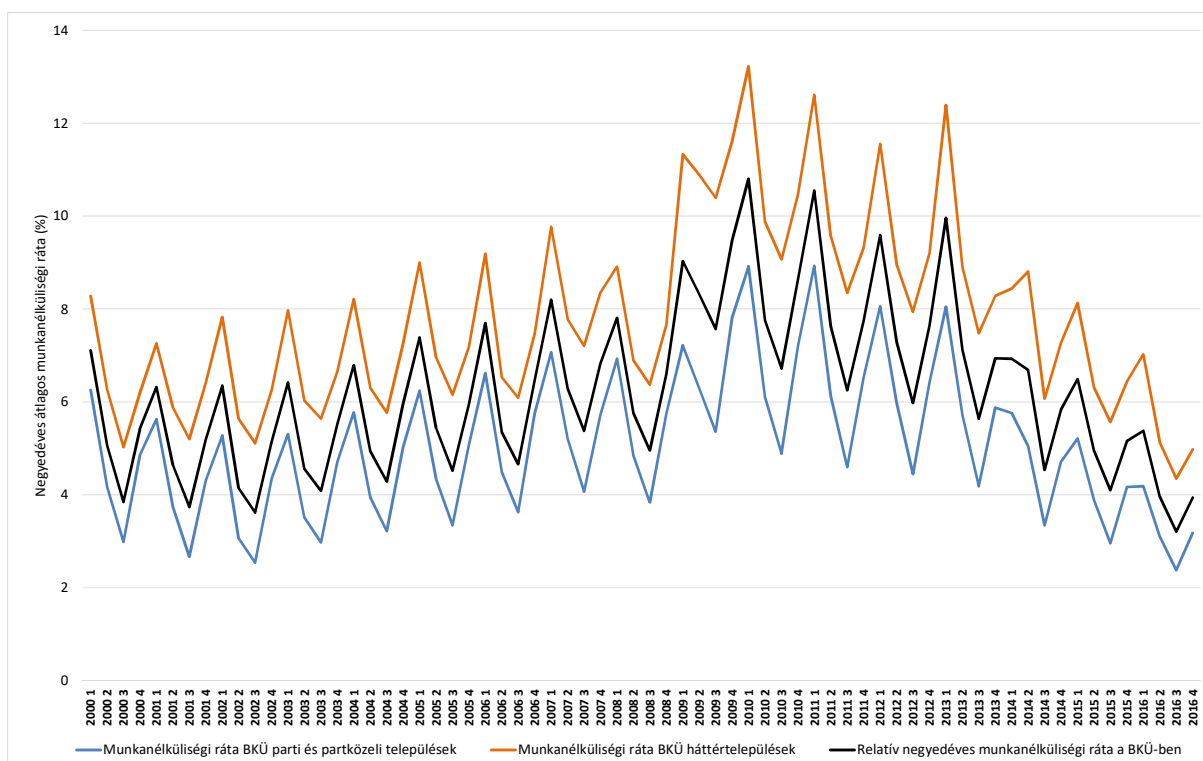
**Éves átlagos munkanélküliségi ráta (%) a BKÜ-ben és a
BKÜ alrégióiban (2000-2016)**

Ugyanakkor a régió turizmusgazdasági kitettségéből fakadó szezonális forgalmi, és gazdaság teljesítménybeli hatások nagymértékben befolyásolják a foglalkoztatási mutatók változását, a munkanélküliségi ráta adott éven belüli ciklikus ingadozását okozva.

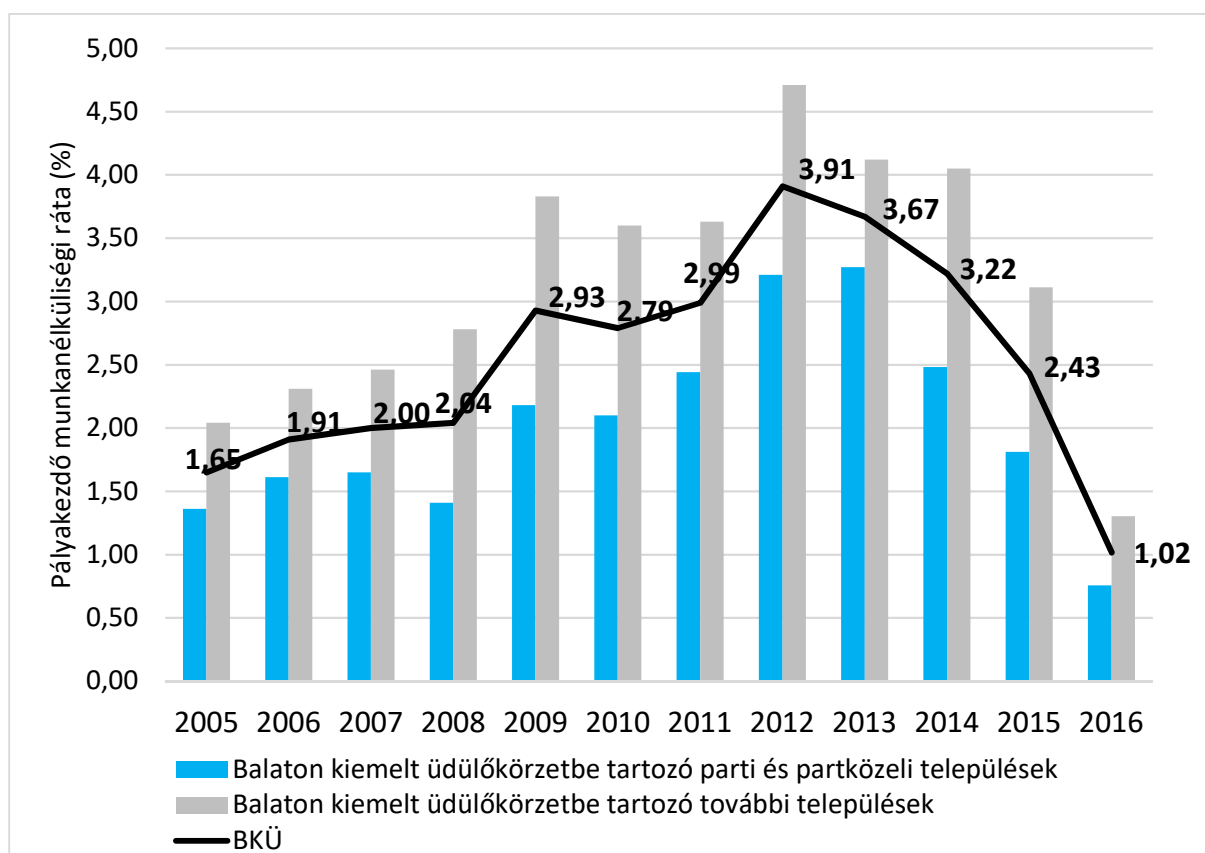
A BKÜ településein tartós időtávban kimutatható ez a periodikus váltakozás, mind a parti és partközeli, mind pedig háttértelepüléseket tekintve. A legfrissebb adatok szerint 2016 első negyedévében, tehát a téli időszakban a parti és partközeli településeken 4,19 % volt a munkanélküliségi ráta, egy évvel korábban ez az arány 5,21% volt. A ráta értéke a harmadik negyedévére, vagyis a turisztikai főszezon idejére 2,38 %-ra módosult, egy évvel korábban 2,96% volt. Ugyanezek az értékek a háttértelepüléseken 2016 során 7,02 % és 4,35 %, az egy évvel korábbi adatok szerint 8,13 illetve 5,57%-nak adódtak. Lényegében permanens javulási folyamat érvényesül.

A munkanélküliségi ráta (%) negyedéves változása a BKÜ területén (2000 - 2016)

A **pályakezdő munkanélküliségi ráta** évtizedes viszonylat alapján 2005 és 2008 között lassú ütemben növekvő, 2009-ben közel 3 %-os értéken áll, ehhez képest 2010-ben mérséklődő értéket látunk. A ráta **2011-ben ismét növekedésnek indult, és 2012 során 4 %-os szint közelébe ért**, ami a vizsgált évtizedes periódus legkedvezőtlenebb adata a térségben. A **pályakezdők munkanélkülisége alapvetően az üdülőkörzet Balaton parttól távolabbi településein magas**, a parti és partközeli településeken lényegesen alacsonyabb a teljes időszakban. Ezen időszak foglalkoztatás-bővülési visszaesése ugyanakkor nem csak pályakezdők körében mutatható ki, hanem a teljes munkaerő kínálat horizontján összességében is. 2013-tól azonban a térség egészét tekintve folyamatosan **csökken a pályakezdő munkanélküliek aránya**, még azzal együtt is, hogy 2013-ban a part menti településeken még növekvő adat figyelhető meg. 2015-ben a parti és part menti települések pályakezdő munkanélküliségi ráta értéke 2 % alá mérséklődött, az üdülőkörzet háttértelepülésein 3,11 % ez az érték, a térség egészét tekintve 2,43 %, ami a 2008 évi válság kezdete óta a legalacsonyabb adat. Ezt követően **2016-ban további meredek csökkenés regisztrálható**. Az egész üdülőkörzet metszetében 1,4%-kal csökkent a ráta értéke, így a BKÜ, legfrissebb statisztikai adatok szerint kimutatható pályakezdő munkanélküliségi ráta-értéke **1,02%**. Különösen a háttértelepüléseken tapasztalható csökkenés figyelemreméltó, ugyanis e területeken 1,8 százalékpontos mérséklődés regisztrálható a parti területek 1,1%-os előző évihez mért csökkenéséhez képest.

**A pályakezdő munkanélküliségi ráta alakulása a BKÜ-ben
(2005-2016)**

Teljes foglalkoztatottsági helyzetkép a népszámlálások kapcsán mérhető. **1990-ben** az aktív keresők, foglalkoztatottak éves száma **45,5 %-a** volt a BKÜ térségének össznépesességéhez képest, ez a nagyságrend a **2001-es** népszámlálás időpontjára **37 %-ra** csökkent. A **2011-es** népszámlálás során újabb nagymértékű változás mutatható ki. A teljes foglalkoztatottsági ráta **62,1 %-ra** nőtt a BKÜ-ben.

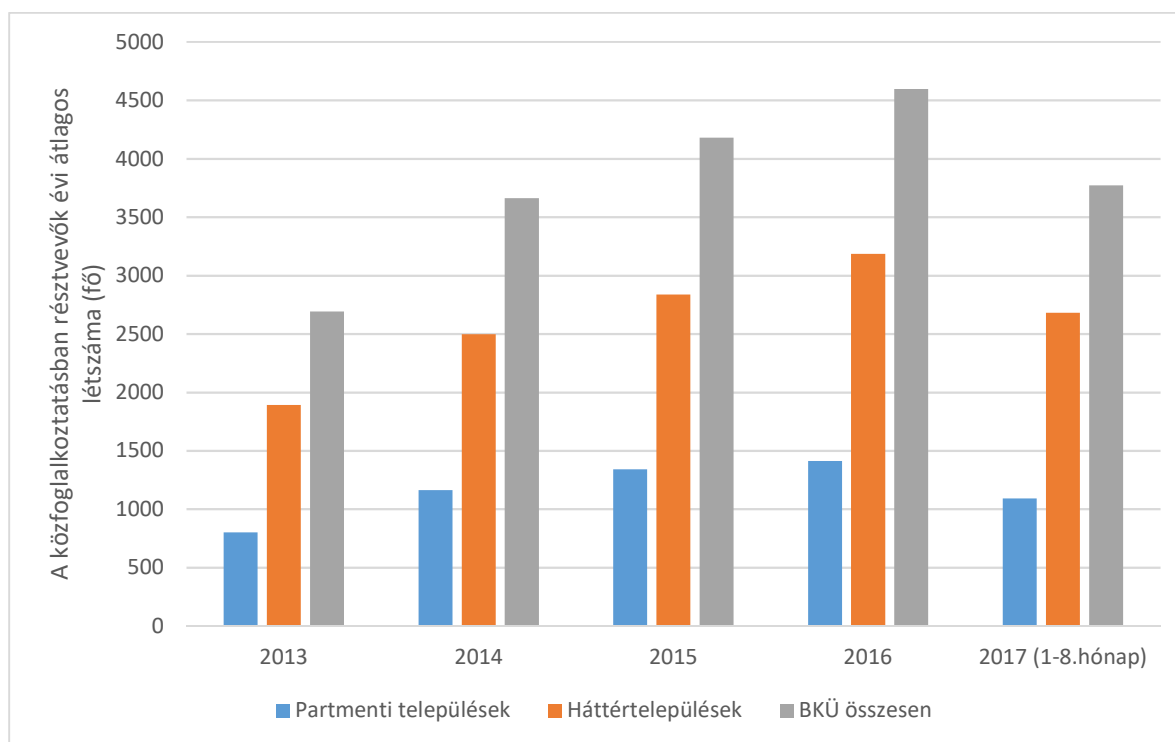
2010-ben megkezdődött a munkanélküliségi rendszer átalakítása, aminek keretében a segélyezési rendszer helyébe a munkába állítás preferálása került előtérbe, ennek megfelelően csökkent a munkanélküli ellátás időtartama és összege, viszont radikálisan **növekedett a közfoglalkoztatási programba** bevont személyek száma. Mindez hatásaiban **jelentősen hozzájárult a munkanélküliségi ráta radikális mérséklődéséhez**, ugyanakkor a térség foglalkoztatási helyzetének hosszú távú rendezéséhez elengedhetetlen a piaci viszonyok között is stabil, folyamatos megélhetést biztosító, állandó munkahelyek létrehozása.

A jelen területi monitoring elemzésben lehetőség nyílik a térségi közfoglalkoztatási adatok demonstrálására. Ennek következtében ahhoz is adottak a feltételek, hogy a **közmunka-program esetleges statisztikailag torzító hatásait kiküszöböljük**, azok ismeretében vonjunk le a kiemelt üdülőkörzet foglalkoztatási helyzetképre vonatkozó következtetéseket. Szintén a

régió elsődleges területi dichotómiájára jellemző, és azt erősíti, hogy a munkanélküliségtől, munkalehetőségektől és a képzett munkaerő hiányától fokozottabban sújtott **háttértelepüléseken sokkal inkább jellemző ez a foglalkoztatási forma**, mint a part menti településeken. 2013-2016 között a közfoglalkoztatottak számának bővülése figyelhető meg a teljes üdülőkörzetben, emellett pedig a településtípusokat tekintve átlagosan több mint kétszer annyi munkavállaló dolgozott a közfoglalkoztatásban a háttértelepüléseken, mint a partiközi településeken. **2016 során** minden korábbihoz képest markánsabban **bővült a közfoglalkoztatottak létszáma**. A létszámbővülés súlypontját a térség Somogy megyei területére lokalizálhatjuk, de a zalai és a Veszprém megyei területrészek esetében is igazolható. Ezzel szemben **2017-ben már csökkenésnek indult a közfoglalkoztatotti létszám, összességében a BKÜ teljes területét figyelembe véve** kevés eltéréssel, nagyjából a 2014-es szintre esett vissza. A közfoglalkoztatottak átlagos létszámának jelentős mérséklődése hasonló ütemben mutatható ki a partmenti és a háttértelepüléseken egyaránt.

17. sz. ábra

**A közfoglalkoztatottak számának éves átlaga a BKÜ területén
2013-2017 (1-8. hónap)**

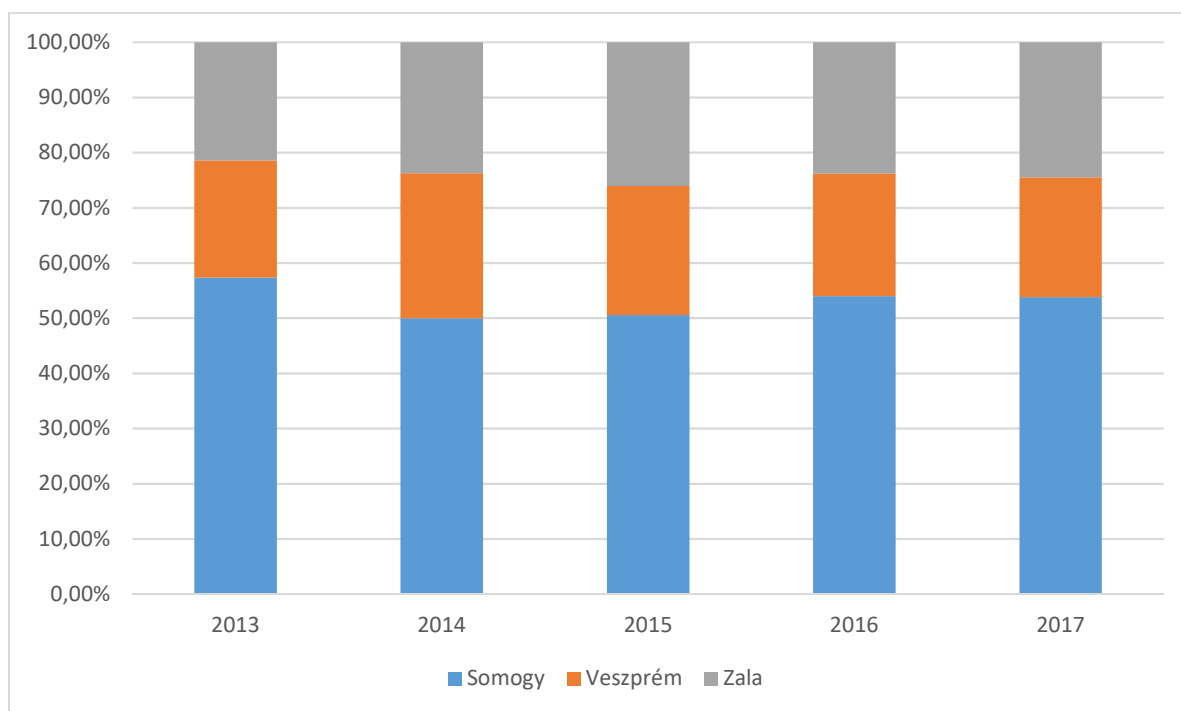

A parti és háttértelepülések közötti területi különbségeknél árnyaltabb képet rajzol ki, ha a közfoglalkoztatottak arányát a kiemelt üdülőkörzet alrégiós metszetében is megvizsgáljuk. 2013-2017 között a közfoglalkoztatottak többsége az üdülőkörzet somogyi településeiről került ki. Az évek előrehaladtával és a közfoglalkoztatottak számának növekedésével Veszprém és Zala közfoglalkoztatottjainak száma és aránya is megnövekedett. 2017 év első nyolc hónapjának átlagértékei szerint az üdülőkörzet somogyi területének részesedése a

közfoglalkoztatásban résztvevők körében abszolút többséget élvez (53,7%), a zalai és a Veszprém megyei (21,7%) területrészt részesedése relatíve kiegyenlített, a mérés metszetében kicsivel magasabb a Zala megyei részesedés aránya (24,5%).

18. sz. ábra

**A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos aránya a BKÜ alrégiókban (BKÜ = 100%)
2013-2017**

Mezőgazdaság

A Balaton Fejlesztési Tanács által a 2007-2013-as valamint 2014-2020-as programozási időszakra elfogadott fejlesztési koncepciók és stratégiák nagymértékben tartalmaznak a térség specifikus mezőgazdasági ágazataival és potenciáljaival kapcsolatos prioritásokat, intézkedésterveket. Ennek nyomán a korábbi monitoring-gyakorlattól eltérően jelen monitoring jelentés kitér a primer gazdasági szektor térségi jellemzőire, különös tekintettel azokra az ágazati szegmensekre, melyek a BKÜ gazdaságában jelentős szerepet játszhatnak, főként idegenforgalmi potenciálértékeikből adódóan.

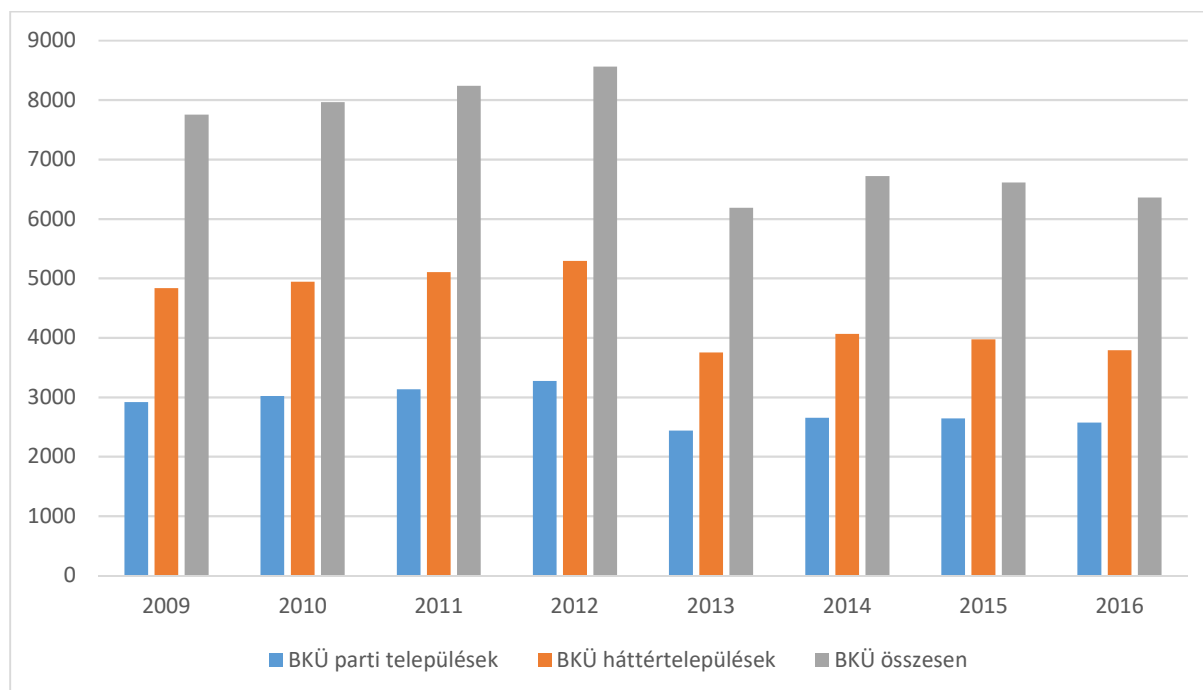
A helyi, elsősorban termelői termékek piaci értékesítése főként a gasztronómiai aspirációkkal rendelkező idegenforgalmi régiók számára lehet fontos. Mivel az utóbbi években e turisztikai potenciál és szegmens erőteljesen megjelent a Balaton térségében is, fontos lehet e témakör vizsgálata az agrárium szakstatisztikáiban elérhető adatok segítségével. A helyi termékek előállításában rendkívül nagy szerepet játszik az őstermelők köre. A Balaton térségében tevékenykedő őstermelőkre vonatkozóan a Központi Statisztikai Hivatal „regisztrált

őstermelők száma” adatai használhatjuk fel. Az adatsor 2009-2016 közötti időintervallumban áll rendelkezésre, parti illetve háttértelepülések területi metszetében. Nem meglepő, hogy a gazdálkodási, tevékenységi forma minden vizsgált évben jóval nagyobb gyakorisággal bír a háttértelepüléseken, mint a parti mentén. Ennek kapcsán arra következtethetünk, hogy valós potenciálokkal rendelkezik az a fejlesztési koncepciókban megjelenő prioritás, mely szerint a háttértelepülések a helyben termelt termelői termékek értékesítésével, kiegészítő szolgáltatásokkal nagymértékben hozzájárulhatnak a térség idegenforgalmának növekedéséhez, az attrakciós és szolgáltatás-kínálat palettájának színesítéséhez.

A mutató időbeli alakulásáról ugyanakkor elmondható, hogy **2009-2012 között az őstermelői regisztrációk száma évről évre emelkedett**, mind a parti, mind pedig a háttértelepülések vonatkozásában. 2012-ben több mint 8500 őstermelői regisztrációt azonosíthattunk a BKÜ területén. A következő évben meredek visszaesés tapasztalható, ami érvényes a parti és háttértelepülések körére egyaránt. Bár 2014-ben kisebb mértékű növekedésről tanúskodnak a számok, azonban 2016-ig ismételt, nem túl dinamikus, de fokozatos csökkenés tapasztalható. A lassúbb ütemű csökkenés egyébként érdekes módon a parti települések vonatkozásában észlelhető. **Az utolsó rendelkezésre álló adat szerint 6359 őstermelő tevékenkedett a BKÜ-ben (vagy legalábbis ennyi ilyen regisztráció létezett), ennek 59,5%-a a háttér-, 40,5% a parti településeken.**

19. sz. ábra

A regisztrált őstermelők számának alakulása a BKÜ területén (2009 – 2016)

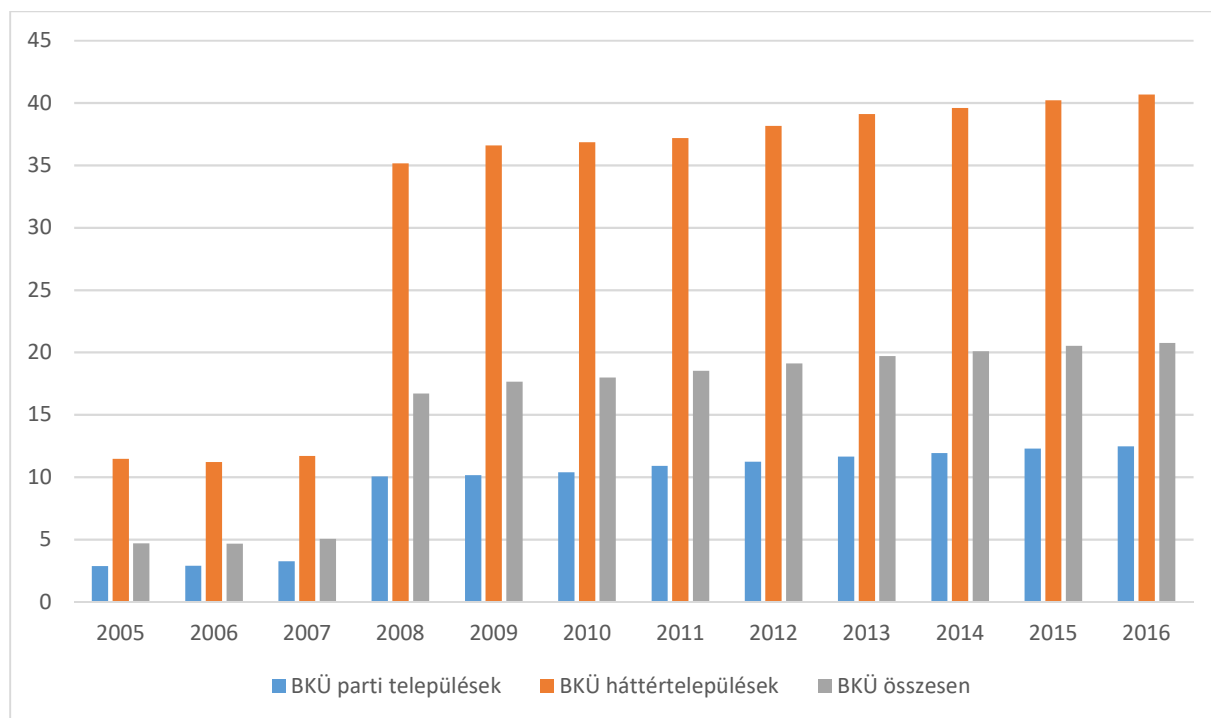
Adatok forrása: KSH – TeIR

A mezőgazdaság térségi szerepét és súlyát demonstrálhatja a mezőgazdasági vállalkozások aránya a kiemelt üdülőkörzet összes vállalkozásához viszonyítva. E mutatószám 2005-2016

között áll rendelkezésre, ugyancsak parti és háttértelepülési metszetben. A vizsgált időszakról alapvetően elmondható, hogy a háttértelepüléseken jóval magasabb az ilyen típusú gazdasági egységek aránya. 2016-ban a háttértelepülések vállalkozásainak 40%-a sorolható e körbe, míg a parti településeken mindössze 12,4% tartozik e kategóriába. A lenti ábrából szembetűnő, hogy milyen nagymértékű, ugrásszerű az ilyen típusú vállalkozások arányának növekedése 2008-ban. Ez vélhetően nem köthető a BKÜ területi bővüléséhez, hiszen az ilyen mértékben nem torzíthatja a vállalkozások tevékenységi dimenzióban mérhető megoszlását. A fentieket támasztja alá az is, hogy a parti településeken is megháromszorozódott e vállalkozások aránya, miközben a parti települések száma, összetétele ekkor nem is változott. Feltehetően valamilyen a statisztikai regisztrációs rendszerben bekövetkező változás generálhatja ezt a megugrást. Mindenesetre **2008 – 2016 között jelentősen növekedett a mezőgazdasági vállalkozások aránya a BKÜ összes vállalkozása között.** A háttértelepüléseken 5 százalékponttal, míg a parti településeken 2,5 százalékponttal. Ennek nyomán következtethetünk arra, hogy a térség gazdasági életében a mezőgazdaság szerepe növekedett, és a vállalkozói hajlandóság növekedése arra enged következtetni, hogy az ágazat termelékenységi mutatói is javulhattak.

20. sz. ábra

A regisztrált mezőgazdasági vállalkozások aránya az összes vállalkozásból (2005 – 2016)

Adatok forrása: KSH-TeIR

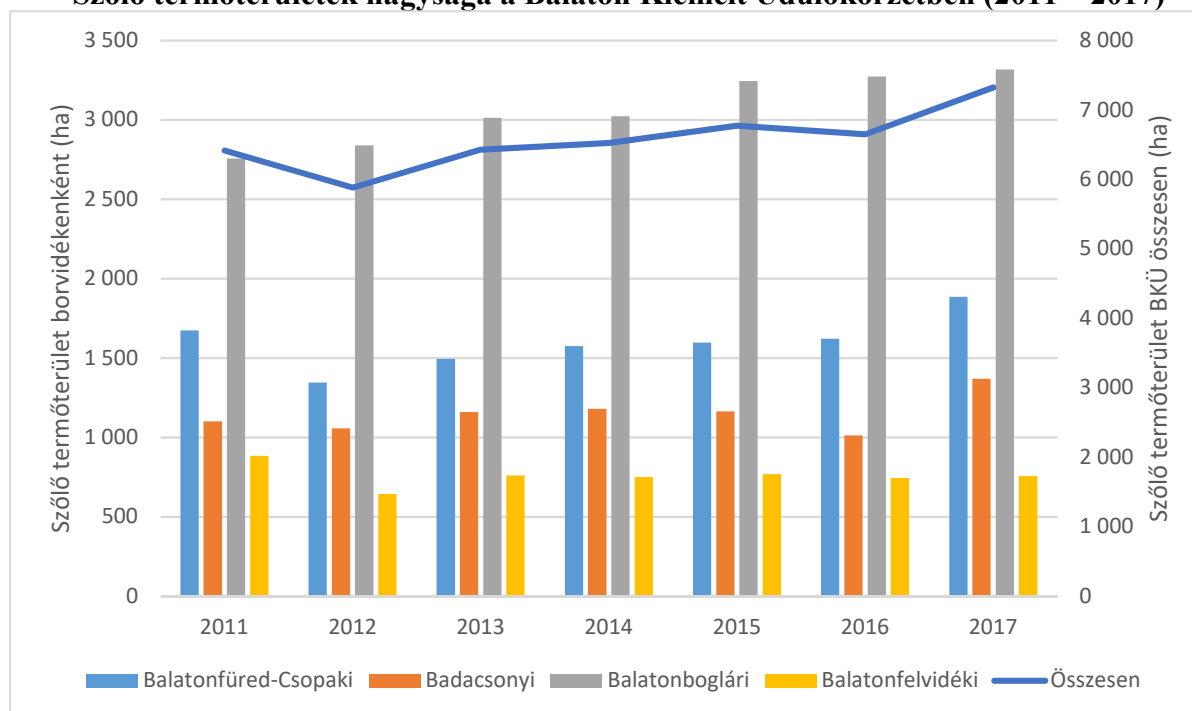
A primer gazdasági szektor egyik hagyományosan, történelmi léptékben is kiemelkedő jelentőségű ágazata a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben a szőlészet-borászat. Azon túl, hogy e szegmens az agrárágazat bevételeinek és térségi aktivitásainak egyik legfontosabb részét képezi, számottevő és a turizmusfejlesztési politika prioritásaként kezelt turisztikai potenciálokkal is bír. Emiatt fontosnak tartjuk, hogy a Hegyközségek Nemzeti Tanácsa által közölt borvidéki adatok elemzésével vizsgáljuk a borászati ágazat helyzetét a Balaton térségében.

Meg kell jegyeznünk, hogy bár az ún. Balatoni Borrégió részét képezi a Nagy-Somlói valamint a Zalai Borvidék is, azonban mivel jelen elemzés a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi hatályán készült el, a fent említett két borvidék adatait nem vizsgáltuk. Ennek oka, hogy a borvidékek települései nem tartoznak a Balaton törvényben nevesített települések körébe.

A rendelkezésre álló idősorban borvidékek összesített adatait vizsgálva megállapíthatjuk, hogy összességében a szőlő termőterületek a BKÜ területén **2011 – 2017 között** növekedtek. Ebben az időtávban a kiemelt üdülőkörzet egészét tekintve **több mint 900 hektárral nőtt a szőlő termőterülete**. Azonban ez **borvidéki bontásban már közel sem ennyire egyértelmű**. A legnagyobb összesített termőterülettel rendelkező borvidék a BKÜ-ben a Balatonboglári, 2017-ben 3315 hektáros termőterülettel. Ezen a borvidéken 2011 óta több mint 550 hektárral növekedett a termőterület, vagyis a teljes BKÜ-ben azonosítható növekmény több mint 60%-át adta ki a vizsgált időtávban. 2011-2017 között a Balatonfüred-Csopaki borvidéken összességében termőterület növekedés figyelhető meg, azonban ez a növekedés egy jelentős termőterület csökkenéssel kezdődött. 2012-re 327 hektárral csökkent a szőlő termőterület ezen a borvidéken.

Vélhetően az új telepítéseknek köszönhető, hogy e negatív csúcs után fokozatos emelkedés tapasztalható, és 2017-re már meghaladta a 2011-es adatot az e borvidéken regisztrálható termőterület, ekkor 1884 hektáron termeltek szőlőt a borászok. A vizsgált időtávban növekedés figyelhető meg a Badacsonyi borvidéken is. Itt a kiinduló 1101 hektárról 1369 hektárra növekedett a termőterület, ami közel 20 százalékpontos növekedés a bázisévhez képest, ami különösen azért figyelemreméltó, mert e borvidéken sem írható le ütemes tendenciaként a termőterületek bővülése.

Fel kell hívnunk azonban a figyelmet arra, hogy a Balaton-felvidéki borvidéken csökkent a szőlő termőterület. Ezt feltehetően a térség frekventáltsága, népszerűsége okozza, vagyis hogy a szőlőhegyeken továbbra is népszerű a nyaralóépítés, és az autentikusabb tájhasznosítás mellőzése. E borvidéken abszolút értékben 128 hektárral csökkent a termőterület, ami 15 százalékpontos csökkenést jelent a 2011-es bázisévhez képest.

Szőlő termőterületek nagysága a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2011 – 2017)

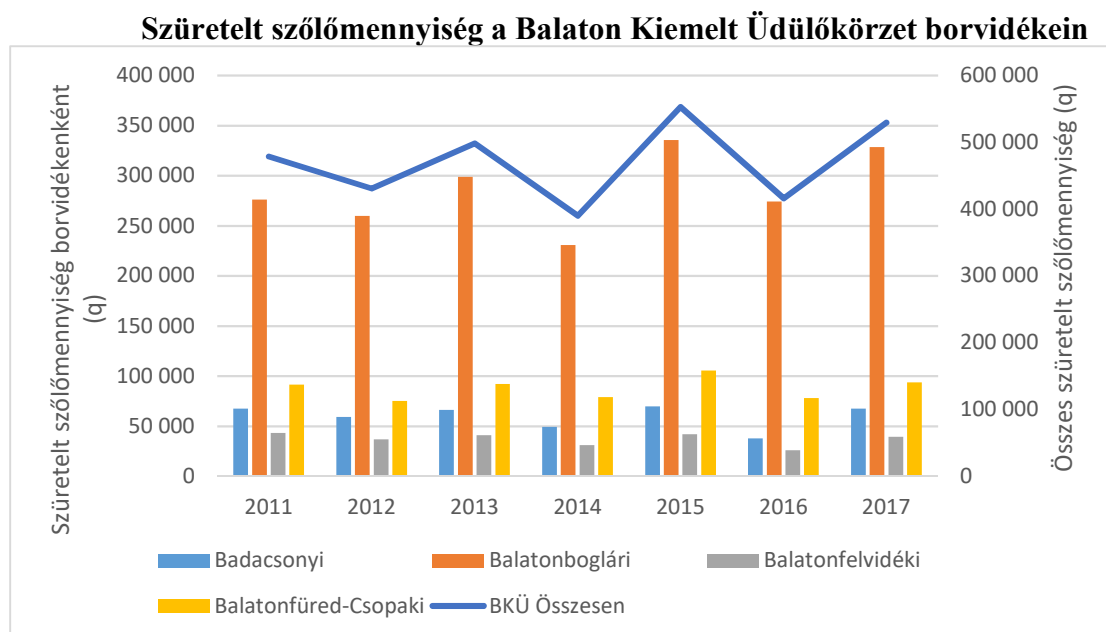
Adatok forrása: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa

A borászati ágazat évenkénti eredményességét jól demonstrálja a szüretelt szőlőmennyiség mutatója. Nyilvánvaló, hogy egymással nem, vagy csak idősorban hasonlítható össze egy-egy borvidék teljesítménye, hiszen méretük nem megegyező, termőterületeik, fajtaösszetételük különbözik, valamint az időjárási események sem azonosak ezeken.

Az jól kirajzolódik, hogy a 2015-ös év termésmennyiség tekintetében kiemelkedő volt a borászati ágazat számára, hiszen a Balaton-felvidék kivételével minden érintett borvidéken ekkor szüretelték a legtöbb szőlőt a vizsgált időszakot tekintve.

A 2016-os relatíve gyengébb teljesítménye feltehetőleg a főleg az északi-parti területeket érintő jégkár-események következtében jóval csekélyebb termésmennyiséget hozott, azonban 2017 az időszak tanúsága szerint eredményes évnek tekinthető a borászati ágazatban.

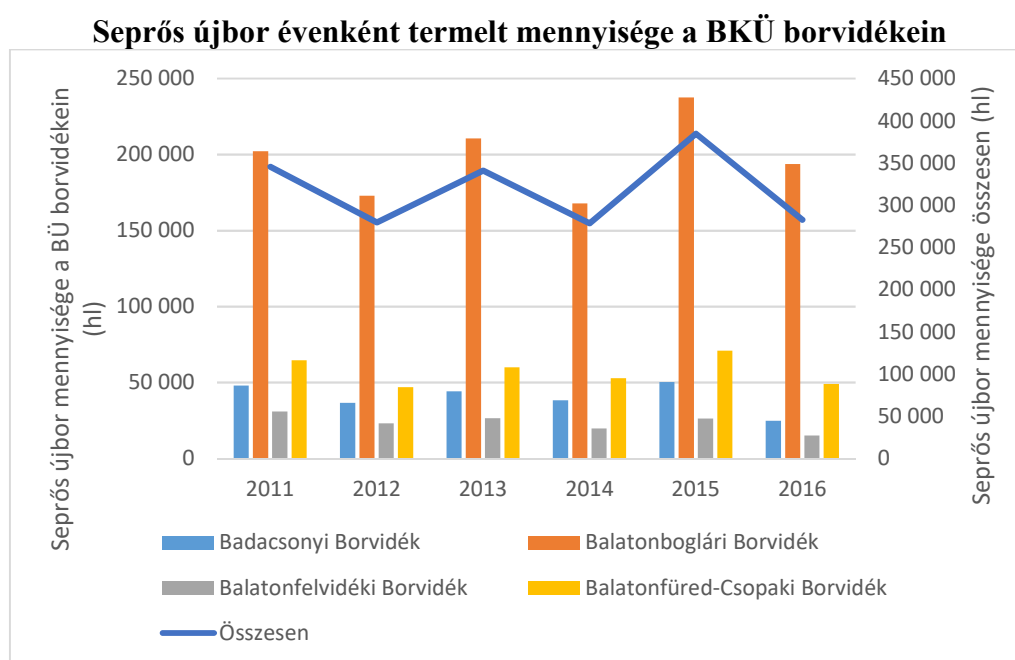
22. sz. ábra

Adatok forrása: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa

A fenti adatokat és következtetéseket alátámasztja az ún. seprős újbór mennyiségére vonatkozó idősor borvidéki bontása. E felületen is jól követhetőek az időjárási viszonyok évenként megnyilvánuló hatásai, még akkor is, ha e vonatkozásban 2017-re még nem rendelkezünk adatokkal. Ki kell emelnünk ugyanakkor, hogy az újbór mennyisége tekintetében az északi parton 2011 óta a leggyengébb évnak tekinthető a 2016-os. Habár az összesített kiemelt üdülőkörzeti újbór-mennyiség meghaladja például a 2014-es adatot, ez elsősorban a déli parti adatoknak, és az ottan kedvező időjárásnak köszönhető.

23. sz. ábra

Társadalom

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet **állandó népessége** a KSH elérhető legfrissebb, 2016 évi adatai alapján **271 592 fő, a lakónépesség száma 257 690 fő**. Fontos, a régió egészének társadalmi-gazdasági életét és kilátásait számottevően befolyásoló folyamatként értelmezhető, hogy az üdülőkörzet **2008-as bővítését követően mintegy 3400 fővel csökkent** a 180 település állandó népessége.

Az üdülőkörzet egymásra rétegződő, összetett gazdasági, társadalmi, környezeti sajátosságaiból adódó egyik természetes népességszerkezeti következmény az állandó és a lakónépesség számbeli különbségének alakulása. Tartós időtrendben mutatkozó empirikus tény, hogy az üdülőkörzet területén állandó lakcímmel rendelkező, állandóan itt élő népesség száma rendre meghaladja az adott évek végén kimutatható lakónépesség számát⁹. Ugyanakkor az ideiglenesen az üdülőkörzetben élő népesség az év közepén, elsősorban a nyári hónapokban, vagyis az idegenforgalmi főszezon időszakában haladhatja meg az állandó népesség számát. Összességében a BKÜ mindhárom mikrotérségében rendre magasabb az állandó népesség száma az év végi lakónépességnél. A két mutató különbsége az elmúlt másfél évtizedben több mint 3,5-szeresére nőtt. E különbség értéke 2015-ben volt a legmagasabb a vizsgált időszakban, majd 2016-ra kismértékben csökkent, de ennek ellenére érvényesül az e dimenzióban kimutatható, hosszú távon tendenciózus növekedés.

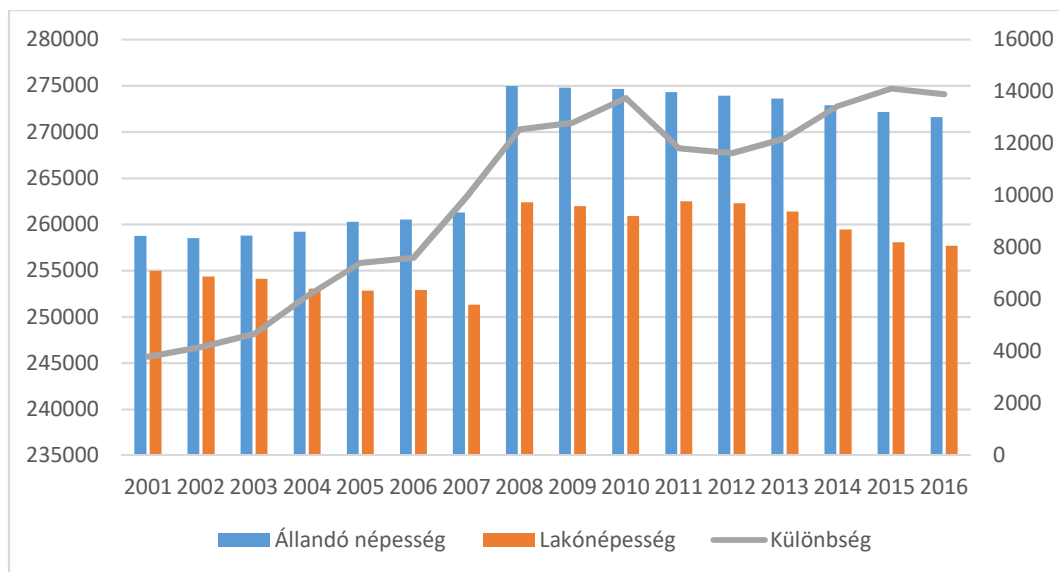
24. sz. ábra

Az állandó népesség és a lakónépesség különbsége a BKÜ területén (2000 – 2016)

⁹ Állandó népesség: Az adott területen bejelentett lakóhellyel (állandó lakással) rendelkező személyek adatait tartalmazza, függetlenül attól, hogy van-e máshol bejelentett tartózkodási helyük (ideiglenes lakásuk). Ebbe a csoportba tartoznak azok a személyek is, akik valamely okból (munkavállalás, tanulás...stb.) az eszmei időpontban átmenetileg külföldön tartózkodtak, de bejelentett lakóhelyük az adott területen volt.

Lakónépesség: A népszámlálási lakónépességbe azok a személyek tartoznak, akiknek egyetlen lakóhelyük az összeírás helye, illetve ha több lakóhellyel rendelkeznek, akkor az összeírás helyét tekintik életvitelszerű lakóhelyüknek. A hazánkban élő külföldiek akkor tartoznak bele a lakónépességbe, ha legalább 12 hónapja életvitelszerűen Magyarországon élnek, vagy szándékoznak élni.

<http://www.ksh.hu/nepszamlalas/docs/modszertan.pdf>

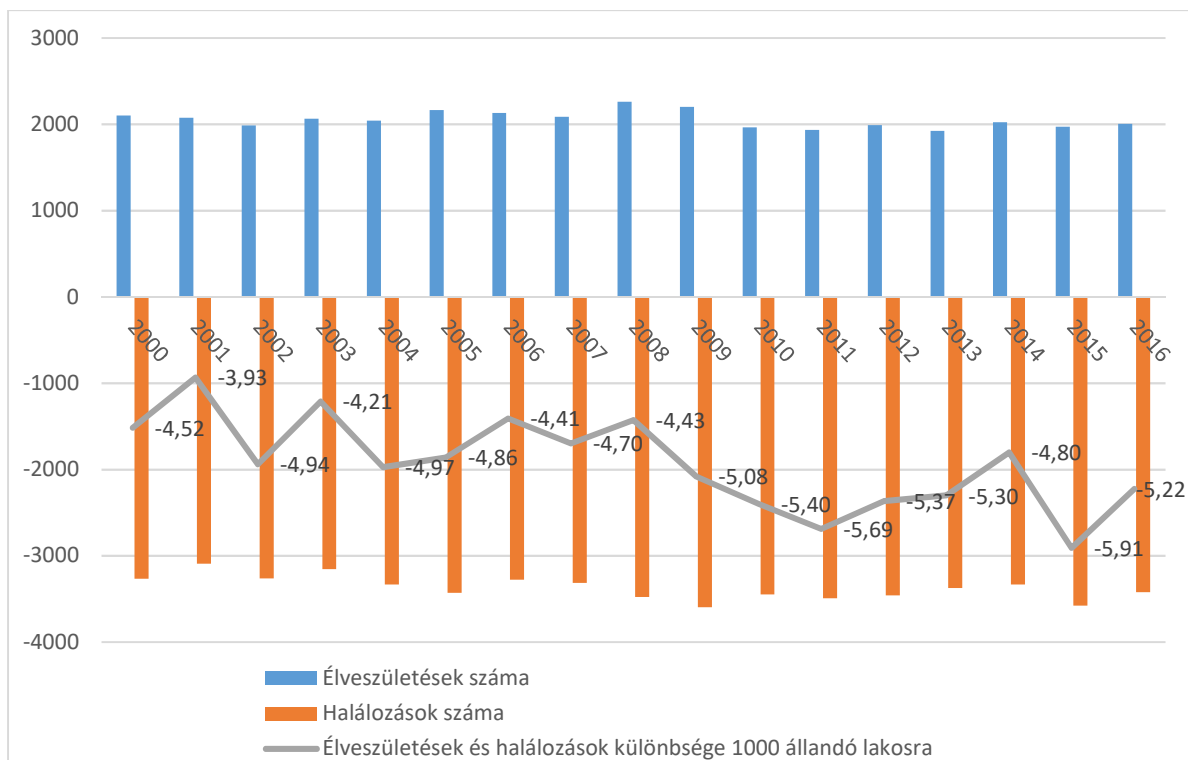
A térség népsűrűségének állandó népesség dimenziójában kalkulált értéke 69,8 fő/km², mely hosszú időtávban (2000-2016) kismértékű csökkenést mutat. Ez az üdülőkörzet 2008-as területi bővítéséből is következik, hiszen ekkor jellemzően alacsony népességszámú települések csatlakoztak a régióhoz. Ugyanígy, hosszú időtávban jellemző a zalai területek BKÜ-n belüli átlagnál jóval magasabb népsűrűségi értéke. A lakó- valamint az állandó népességszám különbségében kimutatható strukturális jellemzők nyilvánvalóan hatással vannak a térségi népsűrűségi adatokra is. Amennyiben a lakónépességre vetítjük a népsűrűséget, minden területi metszetben alacsonyabb értékeket kapunk.

A BKÜ-ben a születések és a halálozások egyenlege évtizedek óta negatív, azaz többen halnak meg a térségben élők közül, mint ahányan születnek, és ahogyan országosan sem, úgy ez alól egyik BKÜ mikrotérség területe és népessége sem jelent kivételt.

Az üdülőkörzet átlagához képest azonban számottevő különbségek mutatkoznak. Tartós időtrend vizsgálatok szerint az üdülőkörzet Veszprém megyei mikrotérségében a legkedvezőbb a természetes népességváltozás értéke, és csak egy-egy évben múlja az felül a Zala megyei érték, ugyanakkor fontos aláhúzni, hogy ezek a kedvezőbb értékek is csak relatív kedvezőséget jelentenek, hiszen mindössze csak kisebb az élve születések és a halálozások egyenlegéből adódó népességveszteség, nem pedig születésből és halálozásból eredő népességnyerés az egyenleg mérlege.

25. sz. ábra

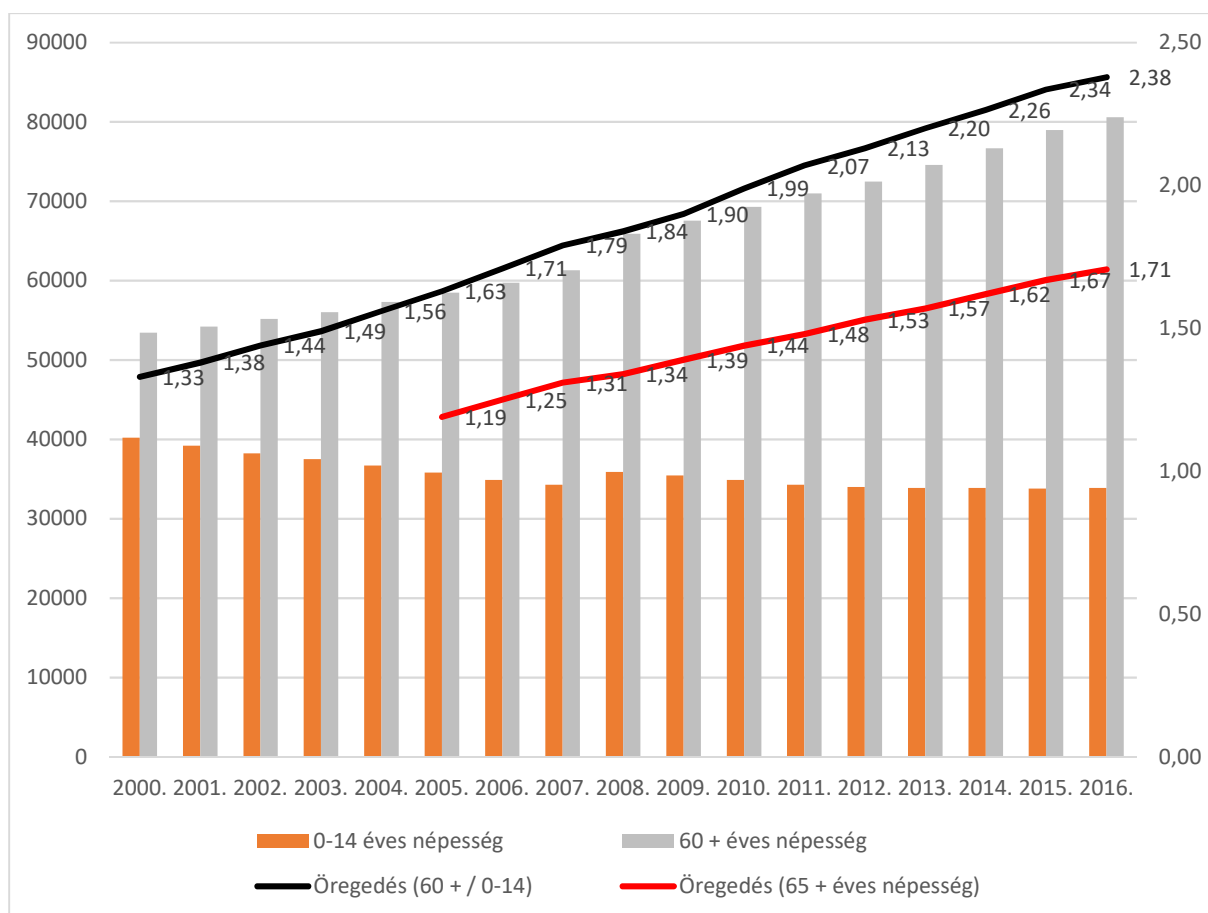
A születések és halálozások különbségéből eredő természetes népességváltozás alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2016)

Párhuzamban a népesség negatív születési és halálozási egyenlegével **a lakosság nagymértékű öregedése figyelhető meg.** Az üdülőkörzet hatályos jogszabályi rendelkezéssel létrehozott (akkor még 164 településes) területén **2000-ben** üdülőkörzeti szinten **1,33**-as értéket jelzett az **öregedési index**. Ez azt jelenti, hogy minden 100 15 évesnél fiatalabb emberre 133 59 évesnél idősebb személy jutott. Ez **2016-ra elérte a 2,38-as** értéket, amely ebben az értelmezésben azt jelenti, hogy 100 15 évesnél fiatalabb lakosra 238 59 év feletti állampolgár jut, a 65 év felettiiek esetében ez a szám 171.

26. sz. ábra

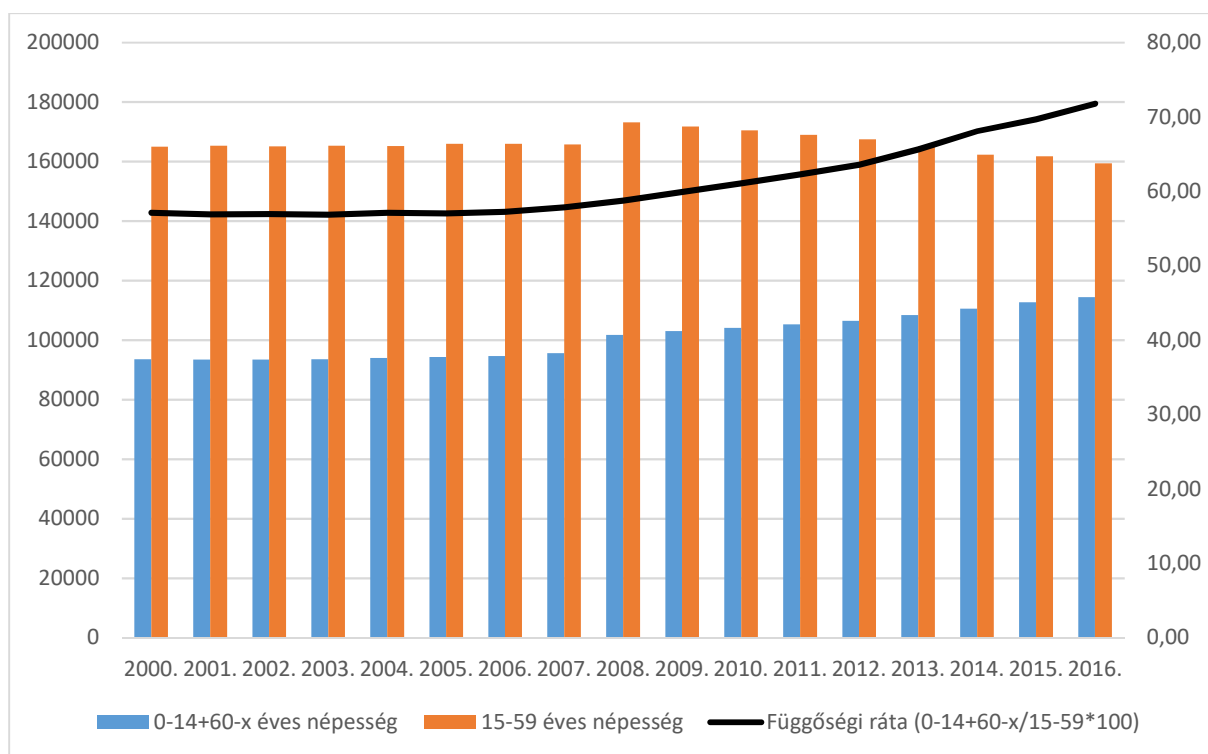
Öregedési index alakulása Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2016)

Az öregedéssel párhuzamos természetes demográfiai jelenség a függőségi ráta értékeinek alakulása. Nyilvánvaló, hogy minél több a gazdaságilag leginkább inaktív korú (0-14 és 60+ éves), annál magasabb az életkoruk alapján gazdaságilag leginkább aktív korúaktól való függőségi viszony aránya. E függőségi viszony 2006 óta tartósan növekszik, s trendjében nem érzékelhető és egyelőre nem is várható törés. Ugyanakkor e mutató tekintetében többről van szó, mint egyszerű öregedési dimenzióról. Hiszen annak együttes hatását érzékelhetjük a mutatóból, hogy egyrészt előregedési hatások érvényesülnek a térségben, másrészt pedig **egyre kevesebb az aktív életkorba belépő fiatalkorú**, párhuzamosan azzal, hogy **növekszik azoknak a száma, akik életkorukból adódóan kilépnek az eltartó képes munkaerőpiacról**.

27. sz. ábra

Függőségi ráta alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2016)

A 2017-es évben a Balatoni Integrációs Közhasznú NKft. megbízásából a Központi Statisztikai Hivatal Népességtudományi Kutatóintézete hosszú távú, 2062-ig szóló népesség-előreszámítást végzett a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet egészére. E tanulmány egyben egy 2003-ban készült hasonló tematikájú munka felülvizsgálata is, amely demográfiai prognózis 2041-ig tartó időtávban készült el a térségre vonatkozóan. E korábbi munka 2041-re 215 ezer főre becsülte a kiemelt üdülőkörzet állandó népességét, ezt a becslést a 2017-ben készített tanulmány megerősítette. Emellett a KSH által készített aktuális elemzés **2062-ig további népességsökkenést prognosztizált**, ugyanis ebben az időpontban mindössze 184 ezer fő a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet várható állandó népességének száma. E jelentős, **közel 90 ezer főnyi népességvesztés szakpolitikai eszközökkel történő korrigálása, enyhítése a következő évek egyik kiemelt feladata lehet.**

Az üdülőkörzet népessége országos átlagnál magasabb öregedtségének tényét támasztja alá a legalább 8 általánost végzettek aránya a tizenötödik életévüket betöltött népességhez képest. Ez az érték Magyarországon a 2011-es népszámlálás alkalmával 95,1 % volt, az üdülőkörzeten belül 92,8 %. Az országos értékhez képest mért alacsonyabb arány közvetett módon szintén a legidősebb generációk országos átlagnál jelentősebb halmozódását támasztja alá, hiszen az idősebb generációk körében magas a 4-6 osztályos, vagy annál alacsonyabb általános iskolai végzettség.¹⁰

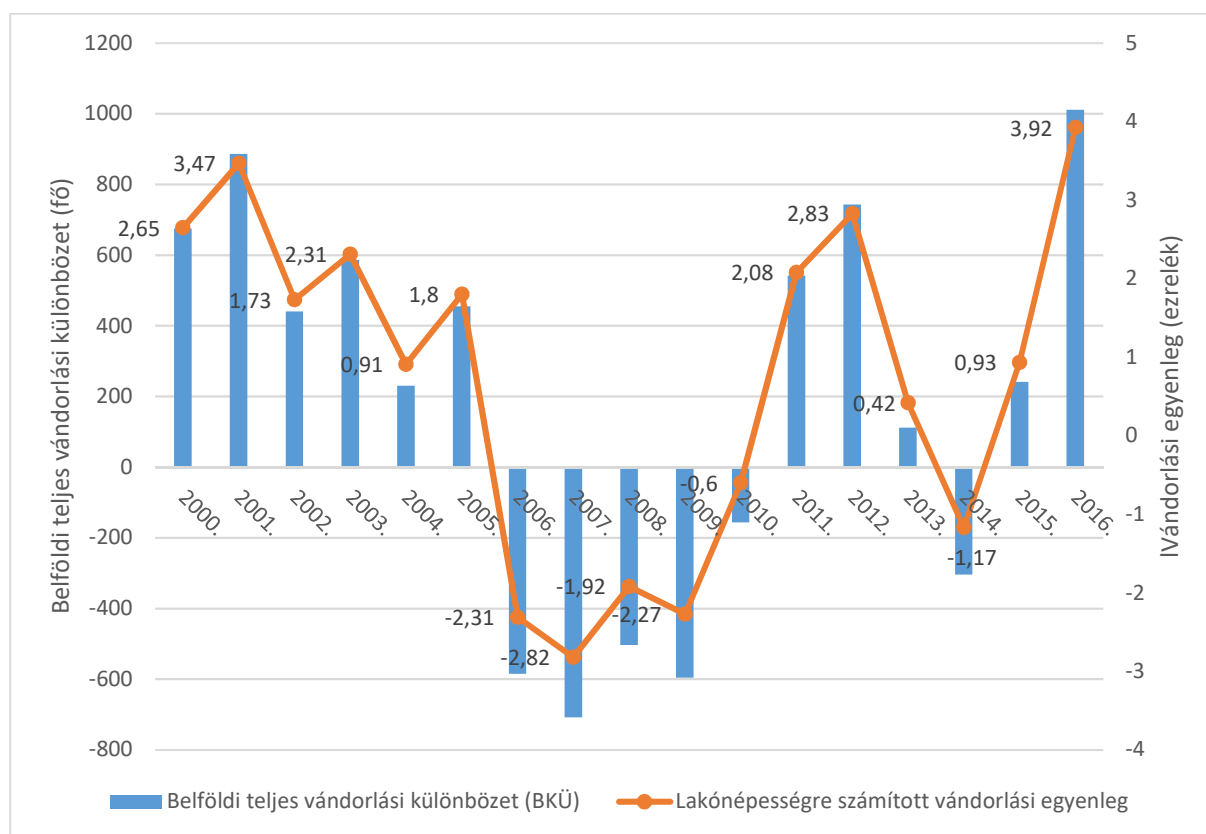
Az üdülőkörzet területét jellemző további fontos demográfiai tény, hogy a népességfogyatkozásból várható mértékében az **üdülőkörzet népessége hosszú időtrendszen**

¹⁰ A 8 osztályos általános iskolai oktatást csak a második világháború után, 1945 szeptemberétől vezették be Magyarországon. <http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/1369.html>

mégsem csökken. Az állandó népesség számának a várható népességsökkenési tendenciával szemben megfigyelt változása a **nemzetközi és az országhatáron belüli vándorlás összességében pozitív egyenlegével magyarázható.** Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a 2006-2010 között érzékelhető nagyobb mértékű elvándorlási hullám után **2014-ben ismét negatívba fordult mind a lakó- mind pedig az állandó népességre vetített teljes vándorlási egyenleg értéke. 2015-ben újfent,** bár viszonylag kismértékben, de mindkét egyenleg a pozitív tartományba mozdult el. A legfrissebb mérhető, **2016-os** adatok szerint a lakónépességet tekintve **pozitív volt a térség vándorlási egyenlege,** olyannyira, hogy a XXI. század eddigi legmagasabb értékét regisztrálhattuk e vonatkozásban. Utoljára megközelítőleg ilyen magas, pozitív vándorlási egyenleget a térség 2001-ben produkált.

28. sz. ábra

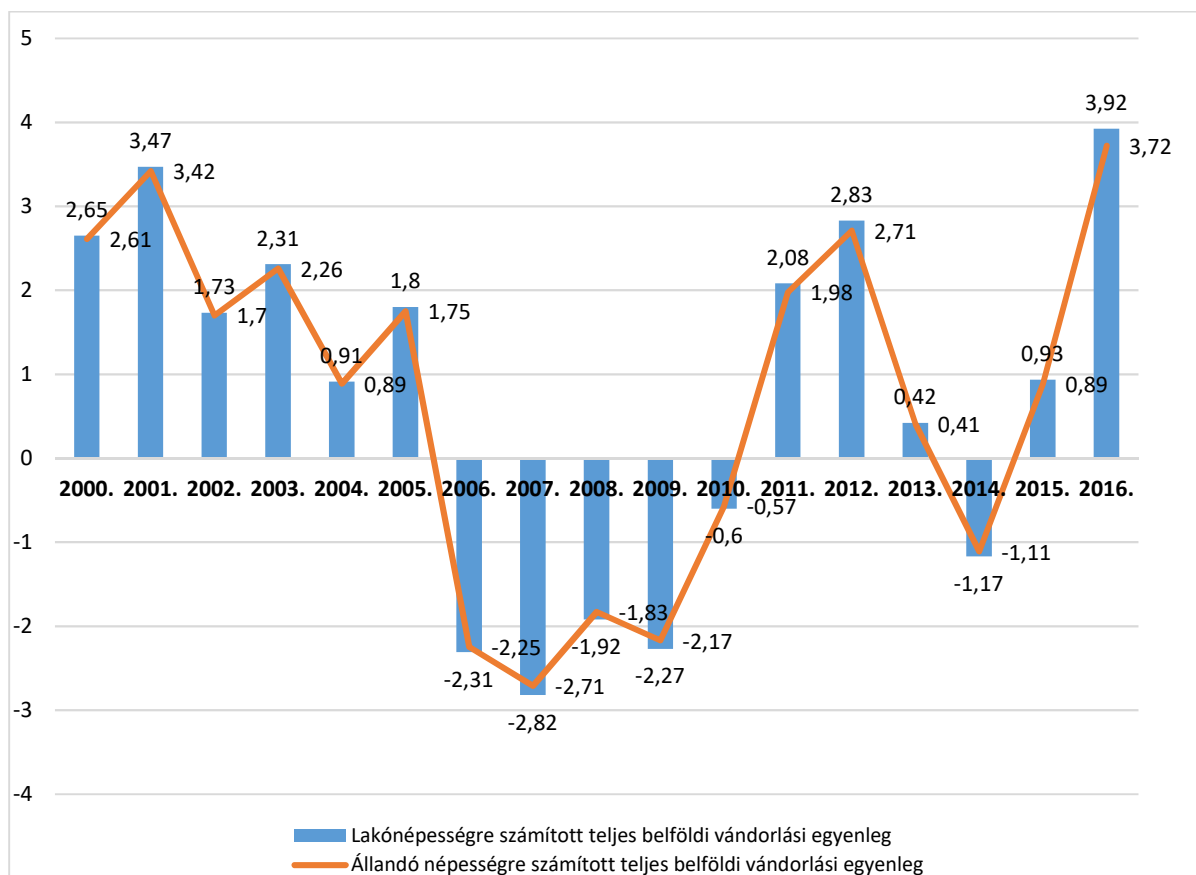
Lakónépességre számított, ezer főben kifejezett vándorlási egyenleg változásai (2000-2016)

A hosszú időtávban külső és belső **vándorlás során keletkező térségi népességnyereség** azonban életkori összetétel szerint **inkább az idősebbek felé mutat, vagyis öregedést fokozó hatást** fejt ki, ami **a fiatalabbak** állandó foglalkoztatási igényével kiegészülve (amely igényt a foglalkoztatás-munkanélküliség térségen belüli ciklikus ingadozásai a közfoglalkoztatási program csillapító hatásai ellenére még mindig hangsúlyoznak) azok **elvándorlási hajlandóságával társul.**

29. sz. ábra

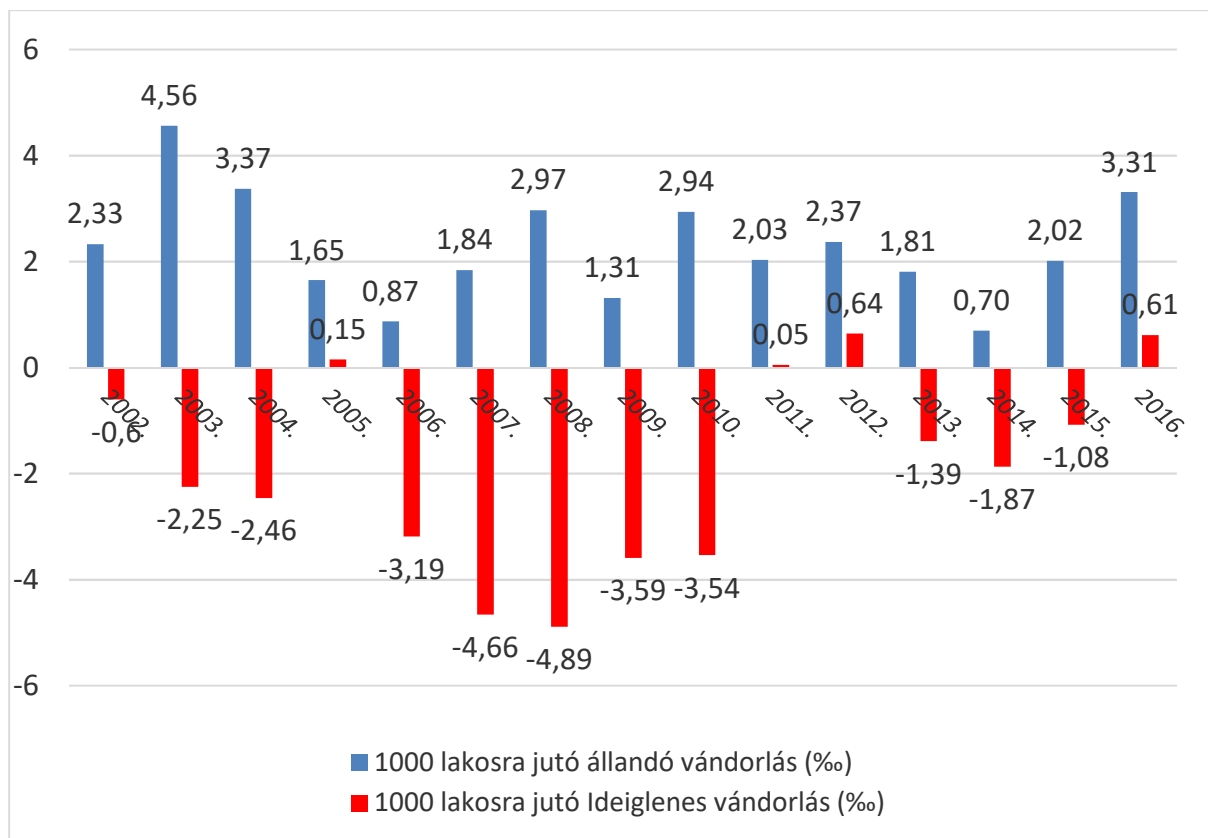
A lakónépességre valamint az állandó népességre számított vándorlási egyenleg időbeli alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000 – 2016)

Az állandó és ideiglenes vándorlás különbözősége vizsgálata során jól látszik, hogy az összesített vándorlási egyenleget pozitív irányba alapvetően a térségbe történő állandó vándorlás mozditja el, hiszen az ideiglenes vándorlási egyenleg jellemzően, a vizsgált évek jelentős többségében negatív. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy 2011-2012-ben, valamint az utolsó vizsgált évben, 2016-ban ez a mérleg is pozitív. Ezzel együtt bár a 2013-2014-es ideiglenes elvándorlás negatív értékeket mutat, mégsem közelíti meg a 2006-2010 között mérhető értékeket.

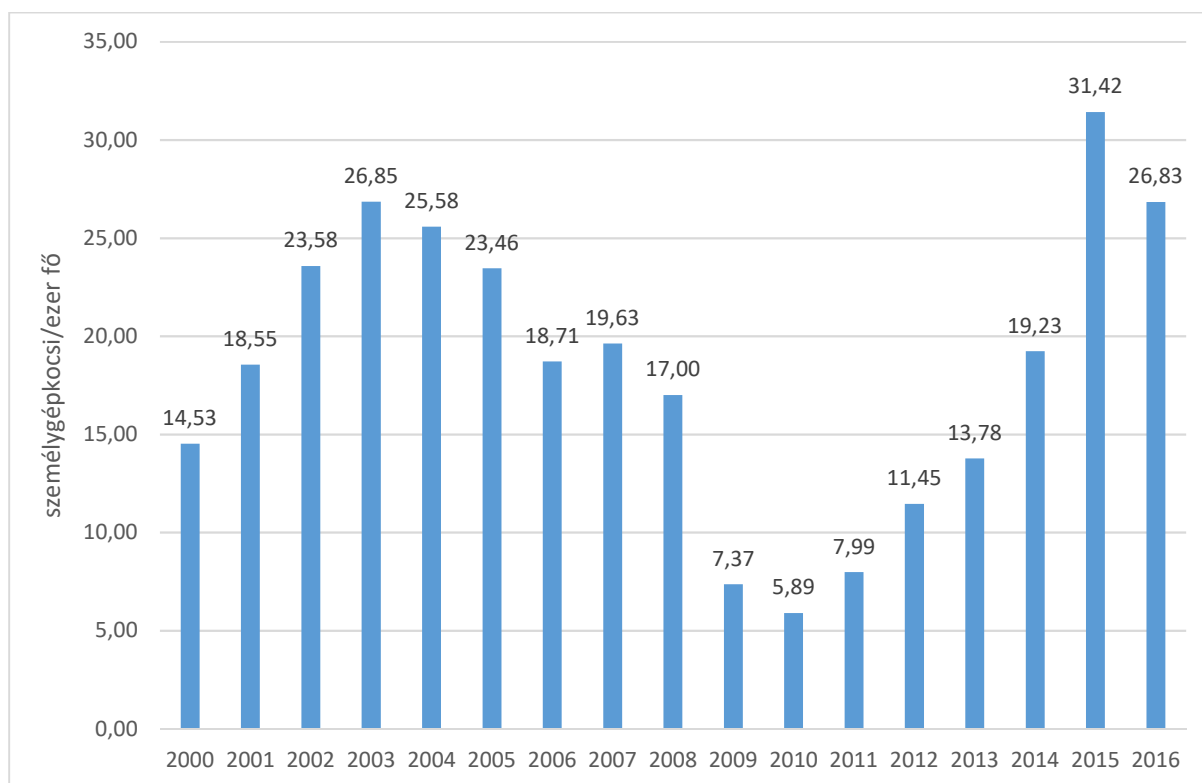
30. sz. ábra

**Az ezer lakosra jutó állandó és ideiglenes vándorlás különbözősége
a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2002-2016)**

A lakosság egzisztenciális helyzetében bekövetkezett kedvezőtlen folyamatok egy része a 2010 előtti állapotokhoz köthető. Ezt támasztja alá az adott évben **forgalomba hozott új személygépkocsik ezer állandó lakosra jutó számának változása**. Ez az érték 2000 és 2004 között növekedett, majd 2005-től csökkent, amely csökkenést a világgazdasági válság okozta hatások tovább fokoztak. Míg 2003-ban ezer lakosra 27, 2010-ben már csak alig 6 forgalomba helyezett új személygépkocsit figyelhetünk meg. 2010 és 2014 között az index jelentős növekedése figyelhető meg, 2014 év egészére számolva több mint 19 üzembe állított új személygépkocsi jut minden ezer lakosra. Ez utóbbi érték a 2000 évi szintnek felel meg. **2015-re egy újabb, ugrásszerű növekedés figyelhető meg a mutató vizsgálata során, hiszen az előző évihez képest 2015-re 60 százalékpontnyit növekedett. A 31,42-es érték az elmúlt 15 év legmagasabbika.** Mindezek ellenére az utolsó rendelkezésre álló év adata szerint **2016-ban érdemi, közel 15 százalékpontos visszaesés** tapasztalható az üdülőkörzet településein. Bár a 2016-os eredmény is meghaladja 2004-2014 közötti évek összes értékét, valamint nyilvánvaló, hogy a személygépkocsi-ellátottság is elérhet piaci maximumokat, mégis figyelemre méltó a visszaesés. Kérdés, hogy az e területen tapasztalható recesszió tendenciózussá válik-e a következő években.

**Első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik 1000 lakosra vetített száma
a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (személygépkocsi/ezer lakos; 2000-2016)**

Közbiztonság

A Balatoni Közbiztonsági Koordinációs Bizottság illetékességi területén mérhető 2017 évi bűnügyi statisztikák a következőképpen alakulnak. A nyári idegenforgalmi szezonban a megnövekedett rendőri feladatok hatékony végrehajtása érdekében a 46/2013-as ORFK utasítás alapján működik a Balatoni Közbiztonsági Koordinációs Bizottság. A 2017. évben a Zala Megyei Rendőr-főkapitányság látta el a koordinációs feladatokat. A Bizottság június 1-jétől szeptember 15-ig összehangolta Somogy, Veszprém és Zala megyék Balaton-parti, valamint Fejér megye Velencei-tó térségében működő rendőrkapitányságainak tevékenységét. A Bizottság illetékességi területe Zalakaros városától Velence településéig terjedt.

A Központi Statisztikai Hivatal felmérése alapján a Magyarországon eltöltött vendégéjszakák számának 20%-át a Balaton régió adta. Az idegenforgalmi statisztikák szerint Siófokon némileg csökkent ugyan a vendégéjszakák száma, viszont Balatonfüreden és Keszthelyen azt az ő csökkenésüket meghaladóan nöött. Siófok tekintetében még azt is érdemes megemlíteni, hogy nekik nem is a vendégéjszakát igénybe vevőkkel van a legtöbb feladatuk, hanem azokkal a fiatalokkal, akik a „Buli turizmus” keretében hozzájuk látogatnak. Az ilyen jellegű turizmus egyébként megjelent Zala megyében is, Keszthelyen a Viviéra szórakozóhely a péntek és a szombati napokon komoly figyelmet érdemelt az első befutó vonatszerelvénytől az utolsó

reggeli vonati indulásáig bezárólag. Szintén a Központi Statisztikai Hivatal adataira támaszkodva megállapítható (bár az augusztusi adatok még nem állnak rendelkezésre), hogy régiókban évről évre növekedik a vendégéjszakák száma¹¹.

A 2017-es évben külföldről legtöbben Lengyelországból érkeztek a Balatonhoz, de nagyon magas arányban jöttek Szlovéniából, a Cseh Köztársaságból, Németországból, Szerbiából, Hollandiából, Ausztriából és Horvátországból is. A külföldiek nagyon magas számát sajnos igazolják szakmai statisztikai adataink is. A külföldi gyanúsítottak száma 24%-kal, a külföldiek sérelmére elkövetett bűncselekmények száma 50%-kal emelkedett.

Bár az idei évben a nyomozás elrendelések számában 5%-os emelkedés következett be, a vízparti lakóövezetekre korábban oly jellemző besurranásos lopásokat 38%-kal a betöréses lopásokat pedig 45%-kal sikerült csökkenteni. Strandlopás gyakorlatilag csak akkor fordult elő, amikor a bűnmegelőzési irodákban dolgozó kisegítők már levonultak a strandok területéről. A rendőri jelenlétnek jó mutatója a zseblopások száma, amely 108-ról 79 esetre, 27%-kal csökkent.

A számadatok mögött azt is látjuk, hogy az **idegenforgalmi főszezonban elkövetett bűncselekmények döntően nem az idegenforgalmi szempontból frekvenciált területeken történtek, sőt nem is az idegenforgalommal összefüggésben**. Az újabb és újabb kihívásokra, feladatokra gyorsan és dinamikusan kellett jó válaszokat adnia a helyi bűnüldöző szervezeteknek. E körülmények – elengedhetetlenül - a rendőri intézkedések számának jelentős emelkedését is hozták magukkal. Az elfogások száma 8%-kal, a szabálysértés miatt feljelentett személyek száma 19%-kal, a helyszíni bírságolások száma 31%-kal emelkedett. A közlekedési balesetek száma az idei szezonban 16 esettel – 1%-kal - lett több mint tavaly ilyenkor. Nagyon szépen mutat, hogy **a halálos balesetek számában 22%-os csökkenés következett be, viszont a súlyos sérüléssel járó balesetek száma 11%-kal emelkedett. Sajnos a balesetek sértettjei és okozói is nagyon magas számban kerékpárosok**.

Bár a statisztikai adatok szerint a tavalyi évihez képest a **vízi közlekedési balesetek száma csökkent**, mégis a **vízbe fulladt személyek száma jelentősen emelkedett**. Bár az 1990-es évek elején volt olyan szezon is hogy 50 ember fulladt egyetlen nyáron a Balatonba, viszont **akkor még nem volt kiépítve a jelenleg funkcionáló viharjelző rendszer sem**.

A Balatoni régió az idei évben is minden korosztály számára biztosított programokat. Az idei év kiemelt programja volt a **FINA és a FINA Masters „Vizes” világbajnokság**, amelynek régióinkból **Balatonfüred** is helyszínt biztosított. Emellett komoly odafigyelést igényeltek az évente ismétlődő, nagy tömegeket vonzó programok is, mint a **Balaton átúszás**, a **Kék szalag** vitorlásverseny és a **Művészetek völgye**. Ezek még kiegészítésre kerültek néhány zenei fesztivállal, mint például Zamárdiban a **Balaton Sound** és a **B My Lake**, a **Fonyódi Rock Balaton**, vagy a siófoki **Samsara Fesztivál**.

¹¹ Amint azt az „Idegeforgalom” c. fejezetben részletesen tárgyaltuk.

A nagy rendezvények kapcsán érdekességgént és fontos tapasztalatként emelnénk ki, hogy látogatottságuk a több tízezer főt is eléri naponta. Érdekes megfigyelésünk, hogy az **alapvetően külföldiek által látogatott BalatonSound rendezvényen – rendőri szempontból - nagyon sok probléma volt**, a főleg magyarok részvételével lezajlott B My Lake lényegesen kevesebb problémával került megrendezésre.

Vízbiztonság

A 2017-es idei nyárra a rendkívül meleg időjárás volt jellemző, és ennek következtében több látogató érkezett a Balatonhoz. A tó 142 kijelölt és ennél is több jelöletlen fürdőző helyén egy-egy forró napon több mint 300 ezren töltötték szabadidejüket.

A **nyári időszakban viharjelzés elrendelésére** a három medencében összesen **485 esetben** került sor az alábbi megoszlásban.

5. sz. táblázat

Viharjelzés-elrendelések a Balatonon, 2017

	június	július	augusztus	összesen
I. fok	102	164	57	323
II. fok	58	75	29	162
összesen	160	239	86	485

A **BVRK állománya az idegenforgalmi szezonban 347 fő életmentését hajtotta végre sikeresen.** Sikertelen életmentés, vagy viharos helyzetben történt baleset, mentéssel kapcsolatos vízbefulladás nem volt. A vízbefulladások közigazgatási hatósági vizsgálata jelenleg is zajlik, azonban az már most kijelenthető, hogy a **tragédiákhoz jelentős mértékben hozzájárult a felelőtlen emberi magatartás**, a megfelelő úszni tudás hiánya, az alkoholfogyasztás, és az áldozatoknál már korábban meglévő betegségek valamint az időskori alapbetegségek kockázatai.

A vízbefulladásai tragédiák döntő többsége rendőri eszközökkel megelőzhetetlen, hiszen a jogszabálysértés nélkül, a parthoz közel, sokszor nagyon sekély vízben, rosszulletet követő eszméletvesztés miatt következik be a közvetlen vízbefulladás. Ilyen esetekben a mentés lehetősége nagyon csekély, a nemzetközi szakirodalom szerint a vízbefulladások utáni sikeres újraélesztések aránya nagyon minimális, hirtelen szívmegállás esetén csak 10% körüli.

Az eseteknek közvetlen összefüggése van az időjárással, a kánikulai idővel, a hőcsúcsokat hozó napok számával, azok hosszúságával, intenzitásával. A meleg, napos, sok hőségiadóval terhelt nyarakon a vízbefulladások száma mindig magasabb, mint az esős, hidegebb szezonokban. A klasszikus esetek általában 13.00 és 17.00 óra között a délutáni hőcsúcsban következnek be. A hőség és az alkohol negatív élettani hatásaival együtt az emberi szervezet nem tud tolerálni egy

hirtelen vízbeugrás közel 20 fokban hőkülönbsége által okozott jelentős terhelést. A hirtelen hideghatás reflexes légzésmegállást okozhat, a bűvárreflex aktivizálódása pedig szintén szívritmuszavart és keringéskéllést okozhat, a Kratschmer-reflex pedig a gége görcsös állapota miatt a légzés megállását eredményezheti. Az emberi felelőtlenségből bekövetkezett eseteknél látható hogy ezen eseteket megelőzni csak a vízi kultúrára való neveléssel, a megfelelő vízi magatartásra és az úszni tudásra történő oktatással lehet, az emberi felelőtlenséget azonban sem megelőzni, sem kivédeni nem lehet, egyetlen hosszú távú lehetőség a képzés, oktatás, illetve a megfelelő tájékoztatás. **Vízi közlekedési baleset két esetben következett be, a vízbe fulladások száma a szezonban 15 volt.**

Az idegenforgalmi szezonban a hajóvezetői állomány víziközlekedési szabályok megszegése miatt 184 fővel szemben tett szabálysértési feljelentést. Helyszíni bírságot 232 esetben szabott ki, 295 esetben alkalmazott figyelmeztetést. A vízirendészeti állomány 6 esetben hajtott végre vízi-rendezvény biztosítási és 118 esetben vízi-rendezvény ellenőrzési feladatot.

Kiemelendő a rendezvények közül a Balatonfüreden megrendezésre került FINA Úszó Világbajnokság és FINA MASTERS Úszó Világbajnokság amely biztosítása Magyarország rendőrsége szempontjából kiemelt közfeladat volt, és amelyen a vízirendészet a nemzetközi FINA véleménye alapján is kiemelt biztonságot nyújtott.

Bűnügyi tevékenység

A BVRK Bűnügyi Osztálya az idei idegenforgalmi idényben négy fővel teljesített szolgálatot. Ez idő alatt 8 bűncselekmény miatt tettek feljelentést, melyek közül 5 esetben történt nyomozás elrendelés. Három esetben a feljelentés elutasítására került sor bűncselekmény hiánya miatt. Az elrendelt nyomozások közül mindössze egy vagyron elleni bűncselekmény volt (csónakmotorlopás), és egy orvhalászat történt a Balatonboglár előtti vízterületen. Közlekedési bűncselekmény miatt 3 büntetőeljárás indult (vízi közlekedés veszélyeztetése és ittas járművezetés miatt).

A Balaton vízterületét érintő bűncselekmények tekintetében megállapítható, hogy a korábbi évek idegenforgalmi szezonjához viszonyítva lényegi változás sem a bűncselekmények mennyiségében, sem az összetételében nem történt. Az idegenforgalmi szezon önmagában nem hozott több bűncselekményt, mint az előző évek hasonló időszakai.

Civil aktivitás, intézményrendszer

Az üdülőkörzet civil aktivitása továbbra is töretlen. Az ezer lakosra jutó nonprofit szervezetek száma (2016: 13,74) az elmúlt egy évtizedben rendre meghaladja az országos értéket (2016: 12,96), de még az üdülőkörzet átlagát is jelentősen meghaladja a közvetlen Balaton parti települések ezer lakosra jutó NGO- indexe (2016: 16,14). A természet- és környezetvédelemmel foglalkozó civil szervezetek száma a régióban 61.

Számottevő a speciálisan a BKÜ-be települt, vagy telepített, regionális feladatokat ellátó intézmények száma is. A Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. Társadalomtudományi Kutatócsoportjának megalakuláskor végzett első felmérések során 2000-ben hivatalos kezdeményezésre 13, alulról jövő civil kezdeményezés alapján további 4 ilyen szervezetet azonosítottunk. 2015-ben a BKÜ-ben

- hivatalos kezdeményezés alapján 12 szervezet
- alulról jövő civil kezdeményezés alapján 6 szervezet működött.

A BKÜ-be telepített országos intézmények tekintetében fontos megjegyezni, hogy 2016-ban változás történt a Magyar Turizmus Zrt. Balatoni Regionális Marketing Irodájának működésében, mivel a szervezet megszűnésével azt a Magyar Turisztikai Ügynökség vette át. Ezt követően a balatoni turisztikai fejlesztések koordinálására és végrehajtására 2017. februárjában létrejött a Balatoni Turisztikai Fejlesztő Zrt.

Indikátorként alkalmaztuk a Balaton Fejlesztési Tanácsban szavazati joggal rendelkező, az üdülőkörzethez területi értelemben térséginek tekinthető szereplők arányát a BFT-ben szavazati joggal rendelkezők összlétszámához képest.¹² Több mint egy évtizedes viszonylat alapján a BFT taglétszáma, összetétele többször is megváltozott, adott esetben egyazon éven belül többször is. A BFT megalakulásától kezdve 2004-ig a kistérségi, megyei delegáltak abszolút többséget alkottak a mindenkor kormányzat minisztériumi, regionális és térségi delegáltjaihoz képest. A BFT tagsági összetételének átalakulása ezt követően a kormányzati szereplők abszolút túlsúlyát eredményezte, amely állapot változó összetételben, de egészen a BFT 2012. február 24-i teljes megújulásáig tartott.

A BFT 2012. februári átalakulását követően a szervezet szavazati joggal rendelkező tagságát gyakorlatilag a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet magába foglaló három megye közgyűlésének elnökei, illetve azok egy-egy delegáltja, valamint a kormány képviselőiben a BFT elnöke alkották.

A Balaton Fejlesztési Tanács összetételében 2014. február 28-án újabb változás következett be. A Tanács tagsága bővült a kiemelt térség fejlesztésében érintett ágazati operatív programok szakmai végrehajtásáért felelős miniszterekkel, illetve a miniszterek által delegált szavazati jogú képviselőkkel. Ennek megfelelően a Tanács tagsága az üdülőkörzetet érintő megyei önkormányzatok elnökein, az elnökön, valamint a megyék egy-egy képviselőjén túl a Nemzeti Fejlesztési Miniszter, a Nemzetgazdasági Miniszter, az Emberi Erőforrások Minisztere, és a Vidékfejlesztési Miniszter képviselője, mindösszesen 11 fő vesz részt.

¹² A térségi szereplőket nem személyük, hanem a BFT-ben betöltött szerepük alapján definiáltuk, ami azt jelenti, hogy különböző időmetszetek alapján akár ugyanaz a személy is lehet térségen belüli, majd térségen kívüli, vagy fordítva, a tanácsban betöltött pozíciója változásai szerint.

Közlekedés

A közúti közlekedési feltételek fejlődésének, javulásának egyik legfontosabb mérőszáma az elérhetőségi idők csökkenése. E mérőszám jellemzően a központi funkcióval rendelkező települések, valamint közlekedési csomópontok út- illetve idődimenzió szerint optimalizált elérhetőségi időit mutatja. A fővárosi települési szintű adatokból átlagszámítással aggregált BKÜ-re számított elérhetőségi ideje mind az út- mind pedig az idő szerint optimalizált adatokat tekintve összességében növekedett 2008-2016 között. Az idő szerinti optimalizálás esetén mérhető leggyorsabb út átlagos hossza Budapestig 2008-ban 111 perc, míg 2016-ban 121,9 perc. Feltételezhető, hogy e növekedés az autósforgalom megnövekedésével, valamint bizonyos közlekedés- és forgalombiztonsági intézkedések megtételével magyarázhatók. Az elérhetőségi időket a megyeszékhelyek tekintetében vizsgálva a 2008-2016-es időintervallumban, ugyanez a növekvő tendencia figyelhető meg: az idő szerint optimalizált leggyorsabb utak ideje 47,9 percről 48,1 percre növekedett meg. Ez utóbbi adat esetén fontos, hogy 2015-hez képest jelentős csökkenés azonosítható, ami feltehetőleg a közúti fejlesztések statisztikában is megjelenő eredményeit tükrözi.

A Közlekedésfejlesztési Koordinációs Központ valamint a MÁV Zrt. adatszolgáltatásai alapján az elmúlt évek vasúti fejlesztéseiről a következők mondhatók el. Az elmúlt időszak legnagyobb volumenű vasúti infrastruktúra fejlesztési beavatkozása a NIF Zrt. által megvalósított 30. sz. vasútvonal rekonstrukciója. Az első ütemben végrehajtott, Lepsény – Szántód-Köröshegy állomások között lezajlott munkálatok összesen mintegy 31,2 km hosszúságú pályaszakaszt érintettek, ugyanakkor a projektnek nem volt része a felvételi épületek (állomásépületek) felújítása. A projekt első üteme a BKÜ következő településeit érintette: Balatonfőkajár, Balatonvilágos, Siófok, Zamárdi, Szántód. A kiemelt jelentőséggel bíró projekt második ütemének megvalósítása Szántód-Köröshegy – Balatonszentgyörgy állomások között zajlik. A régió vasúton történő elérhetőségét jelentős mértékben javítja, hogy –bár a projekt végső műszaki átadása csak szeptemberre várható-, a főszezonra már átszállás nélkül lehet igénybe venni a déli parti szolgáltatást. Amellett ugyanakkor, hogy e kiemelt vasútfejlesztési projekt részét nem képezi az állomásépületek felújítása, a MÁV Zrt. egyes állomásokon ezt végrehajtotta illetve jelenleg is végzi. A Balatonszentgyörgy felvételi épület felújításával kapcsolatos munkálatok 2016-ban lezárultak, emellett Balatonmárfiafürdőn várhatóan ugyanebben az évben befejeződik a rekonstrukció.

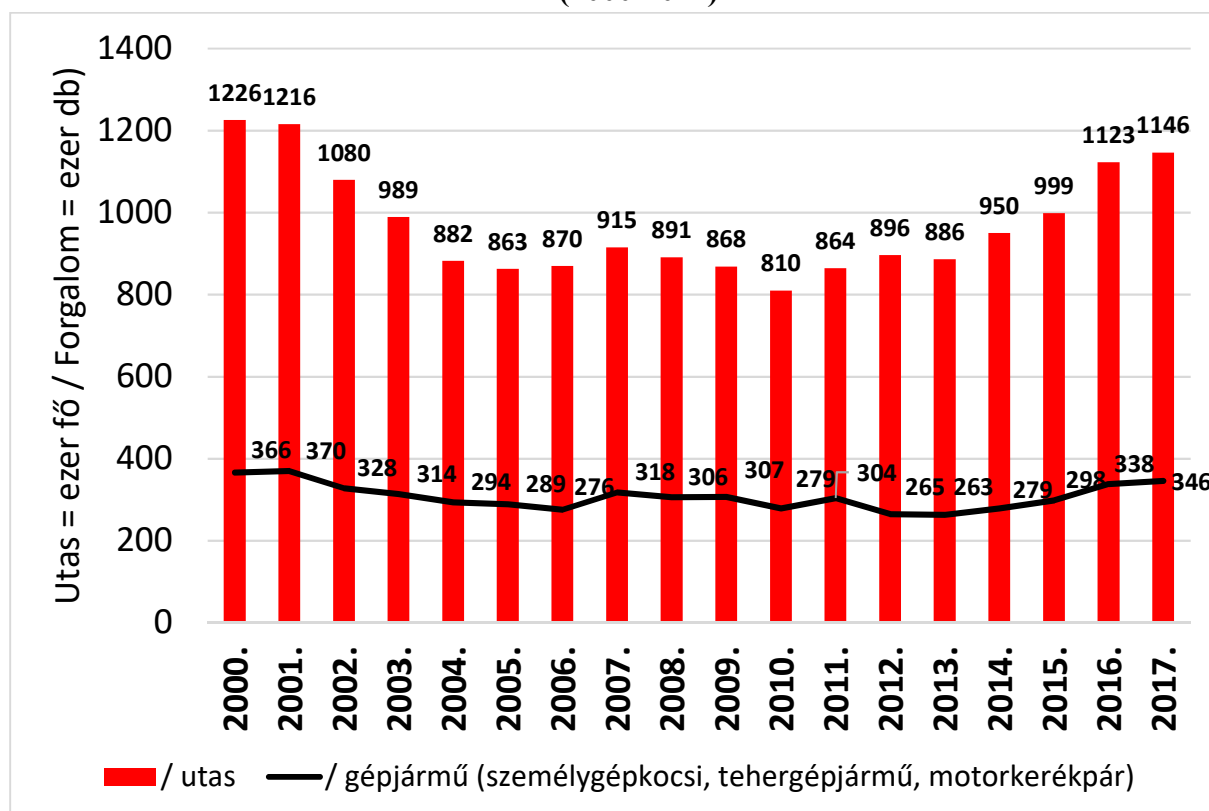
2010-2015 között a 26. és 29. számú vasútvonalakon a Csajág – Balatonszentgyörgy közötti szakaszon – tehát jellemzően az északi oldal vasúti infrastruktúráin – összesen 140 km vágányhosszban végeztek rekonstrukciós vagy korszerűsítési munkálatokat. Egyaránt történtek vágányfelújítási, ágyazatkorszerűsítési, valamint a kiszolgáló és biztonsági infrastruktúra fejlesztését szolgáló beavatkozások. Keszthely valamint Tapolca állomáshelyek felvételi épületeinek felújítása az ütemterv szerint 2017-ben fejeződött be.

A vízi közlekedés egyik kiemelkedő balatoni ágazata a komp közlekedés. A 2000 – 2017 közötti időintervallumra rendelkezésre álló adatokból kitűnik, hogy a forgalmi adatok 2010-es mélypontját követő fokozatosan növekvő tendencia jelenleg is tart. **2016 során 14 év után**

először haladta meg a kompok által szállított utasforgalom az egymillió utast. Ez, a több mint 1,1 millió szállított utas már az ezredforduló évében regisztrált gyakorisághoz közelített. 2017-re, az előző évek dinamikájához képest mérsékeltebb ütemben, de tovább növekedett a komp utas- és járműforgalma egyaránt, ugyanakkor még az ezredforduló környékének értékeit nem haladták meg a mért forgalmi adatok.

6. sz. táblázat

**A balatoni kompjárat utasforgalmi és gépjárműforgalmi adatainak alakulása
(2000-2017)**

Adatok forrása: Balatoni Hajózási Zrt.

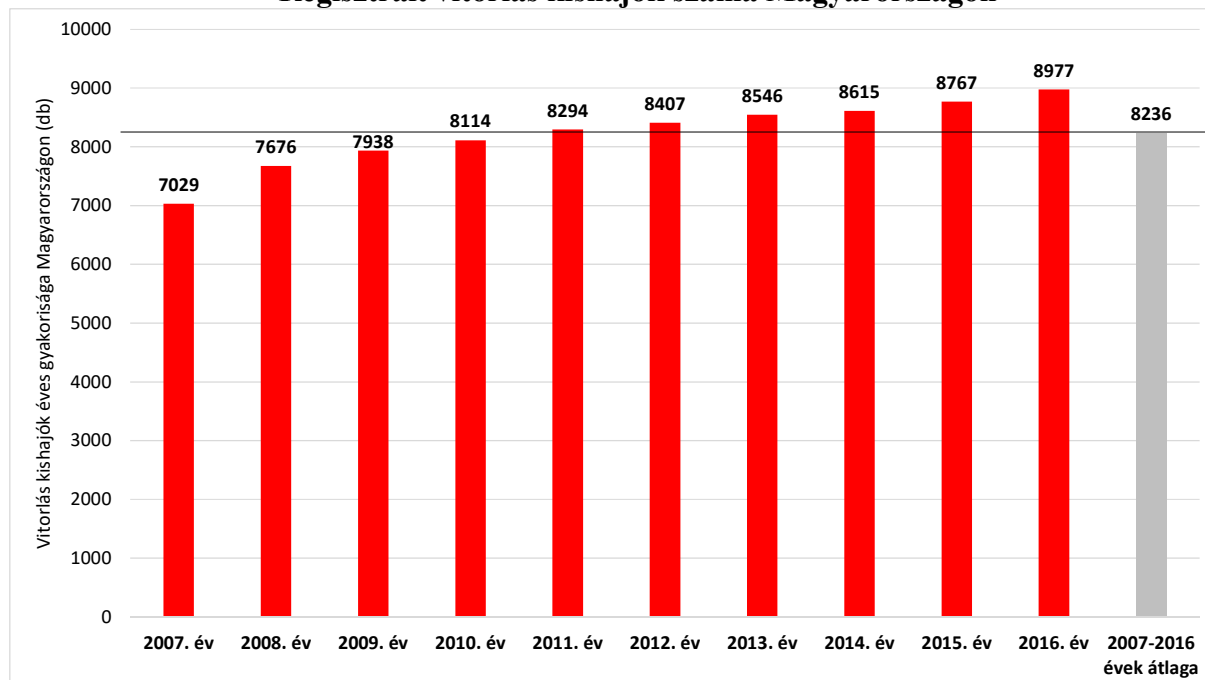
Az alábbi táblázatban látható a különböző szállított járműtípusok forgalma. A 2013-as enyhe visszaesést leszámítva jellemzően növekedés mutatható ki. 2015-ben a kerékpáros forgalomban tapasztaltunk kis volumenű mérséklődést. 2016 során mind a személy, mind a tehergépkocsi és autóbusz, mind a motorkerékpár, mind pedig a kerékpárforgalomban a korábbi évek forgalmi adataihoz képest számottevő növekedés tapasztalható. 2017-ben a tehergépkocsik, autóbuszok körében regisztrálható némi visszaesés az előző évihez képest, a többi járműtípus vonatkozásában azonban egyöntetű forgalommnövekedés regisztrálható.

A balatoni kompjárat járműforgalma járműkategóriák szerint (2012 – 2017)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Személygépkocsi	240548	240418	255400	273505	309040	317870
Tehergépkocsi, autóbusz	14611	13255	14566	15587	17849	15918
Motorkerékpár	9456	8880	9074	9370	10844	11886
Kerékpár	53216	53658	60947	59720	67398	72297
Nagy állat	17	22	12	0	0	0

A legutóbbi monitoring jelentés óta eltelt idő alatt hivatalos adatkéréssel fordultunk a Nemzeti Fejlesztési Minisztériumon belül működő Nemzeti Közlekedési Hatóság Hajózási Főosztálya felé azzal a céllal, hogy információkat kérjünk a Balatonon fellelhető, regisztrált vitorlás kishajók számáról. A Hatóság Balatonra vonatkozóan pontos adatokat adni nem tudott, de tájékoztatást nyújtott az országos regiszterben szereplő idősoros adatokról. Ezek alapján az elmúlt tíz év periódusában 7000 és 9000 között van a regisztrált vitorlás kishajók száma Magyarországon, a számuk évről évre növekszik. A vizsgált évek átlaga 8236 db, vagyis 2011-től minden évben átlag feletti gyakoriságot látunk.

32. sz. ábra

Regisztrált vitorlás kishajók száma Magyarországon

A Hatóság tájékoztatása alapján a regisztrált vitorlás kishajók döntő többsége, mintegy négyötöde a Balaton körüli települések vitorlás kikötőiben került regisztrálásra, a számukat 6900 és 7100 közöttire becsülik. A pontos helyzetképet árnyalja, hogy nem minden hajó van nyári időszakban sem a vízen, illetve a hajók egy része mobilizálható, időszakosan

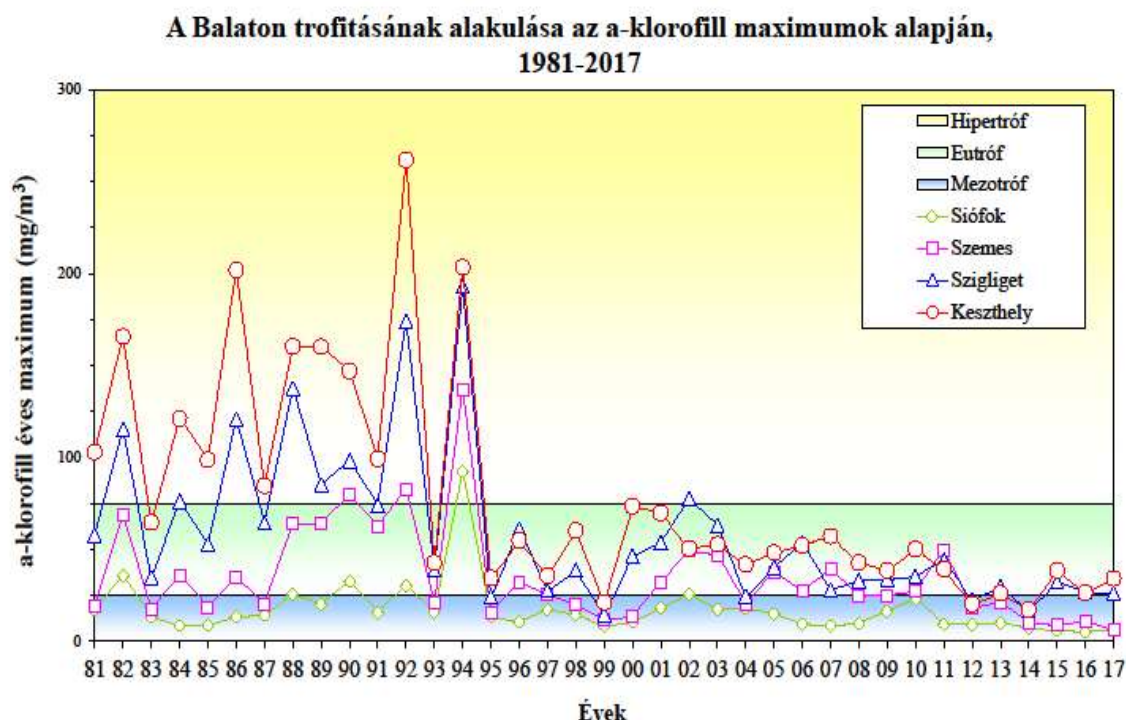
tartózkodik a Balatonon, más időszakban egy másik belföldi, vagy külföldi tavon lelhető fel, vagy valamelyik tengeren. Ez utóbbi hajók száma 1850-1900 db közé becsülhető.

Környezet

Vízminőség

A Balaton vízminősége az emberi tevékenység okozta tápanyagterhelés növekedése következtében XX. század közepén kezdett a korábbiakhoz képest romló értékeket mutatni. A vízminőség romlását a tóba jutó növényi tápanyagok, elsősorban a foszfor mennyiségének emelkedése okozta, ami a vízben élő növényi élet mennyiségi növekedését, többek között a tó elalgásodását vonta maga után. Az algák, ezen belül alapvetően a süveges kékmoszat mennyisége nyár végére érte el a maximumát, az egyre növekvő algamennyiség pedig a Balaton különböző medencéiben egyre nagyobb mérvű vízelszíneződéseket okozott. Az 1980-as évek végén, az 1990-es évek elején Siófoknál a víz klorofill-a koncentrációja, amely az algák mennyiségének kimutatására szolgál jó, oligotróf, vagy elfogadható, azaz mezotróf volt, a nyugati medencékben azonban jellemzően már rossz, hipertróf volt a víz minősége az algák mennyisége alapján. Az alga tömegkoncentráció nemcsak látványelem negatívum a vízben, hanem enyhébb-súlyosabb humán allergiás reakciókat kiváltani képes biológiai anyag, ami részben fürdőzéskor, részben a víz ivóvízként való hasznosítása révén okozhat kellemetlenségeket.

33. sz. ábra

Forrás: Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság

Az intézkedések hatására a Balaton vízminősége az 1990-es évek második felétől jelentősen javult, az elmúlt másfél évtizedben hipertróf határértékek alatti szinteket mérnek a Balaton valamennyi medencéjében. A Balaton elalgásodottságának csökkenésével nem oldódtak meg a tóval kapcsolatos vízügyi problémák, az utóbbi évtizedben a romló vízmérleg és a növekvő hőmérséklet szintén kedvezőtlenül hat a tó vízminőségére, ennek nyomán a víz foszforterhelésének további csökkentése indokolt¹³.

Balaton vízminőségének alakulása évek óta kedvező, a tó vízminősége jellemzően alkalmas a legkülönbözőbb vízhasználatokra, így a fürdőzésre is. Mint az a mellékelt grafikonon jól látható, a korábbi, kritikus mértékű alga túlszaporodások megszűntek, a 1994-ig rendszeresnek tekinthető nyárvégi algásodás, ha teljesen meg nem is szűnt, de erőteljesen visszaszorult. A kékalgák, azon belül is a nitrogénkötő fajok nyárvégi (augusztusi) elszaporodásának lehetősége azonban továbbra is fennáll. Bár problémát okozó mennyiségben hosszú évek óta nem találtunk belőlük, a tó természetes állapotában ezek az algák csak szórványosan fordulhatnak elő. Azaz a tó vízminősége majd akkor tekinthető a természetes állapothoz közelinek, ha ezek a kékalgák teljesen visszaszorulnának.

Az algásodás mellett helyi jellegű problémák fordulhatnak még elő a tóban, mint például parti sáv esetenkénti szennyezettsége, de ilyen estről sem tudunk. Egyéb szempontokból a Balaton vizének összetétele kedvező. A környezetében is kevés a szennyező forrás (veszélyes ipari vagy mezőgazdasági tevékenység nem jellemző a környékén), a tó tápanyag terhelését a különböző beavatkozásokkal hatásosan sikerült csökkenteni, a keletkező szennyvizet lehetőség szerint még a vízgyűjtőről is kivezették. A fürdőhelyek higiéniai állapota jó, az évtizedekkel ezelőtti túlterheltségét megszüntették. Az algásodáson kívül más vízminőségi probléma előfordulásának esélye csekély. Az esetenként előforduló alacsony vízállás nem okoz vízminőségi problémát. A vízszegény években, így például 2012-ben is, a sekély part menti területeken a békanyál (fonalas zöldmoszat) elszaporodása látványnak ugyan kellemetlen, és a fürdözést is akadályozhatja, de a vízminőségben számottevő romlást nem okoz.

A tó vízminősége 2017 évben megfelelő volt, ahogy azt az utóbbi évek adatai alapján várhattuk is, a tóközepi mintavételi pontoknál egy helyen sem közelítette meg a kedvezőtlen vízminőséget jelentő hipertróf szintet. A keleti (Siófoki, Szemesi) medencékben a kiváló-jó kategóriában, a veszélyeztetettebb nyugati (Szigligeti és Keszthelyi) medencében a fürdőzésre és egyéb vízhasználatokra alkalmas (tűrhető) kategóriában maradt. A problémát jelentő, hipertróf szint határát jelző 75 mg/m^3 -es értékhez képest a tóközépen mért klorofill koncentráció legmagasabb értékei Siófoktól Keszthely felé haladva 6,4, 5,7, 26 és 34 mg/m^3 voltak. A problémás algák (nitrogénkötő fonalas kékalgák) nem voltak képesek nagy tömegben elszaporodni.

A balatoni nyári vízminőséget elsősorban az algák elszaporodásának mértéke határozza meg. Az algásodás mértéke a 2017-es év során is kedvezően alakult. A problémás algafajok számára már nem optimálisak a tápanyag és egyéb viszonyok, így kifejezetten kedvező a klorofill koncentrációnak (az algák mennyiségét jelző paraméternek) alakulása. Legutoljára 16 évvel

¹³ Adatok és ábra forrása: Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság

ezelőtt mértünk a hipertróf (rossz vízminőséget jelző) határérték közeli éves klorofill maximumot. A leginkább algás Keszthelyi medencében is csak 31 mg/m^3 volt az éves maximum. A 90-es évek közepéig sok problémát jelentő süveges kékmoszat sem volt képes az utóbbi jópár évben nagy tömegben elszaporodni. A problémákat okozó fonalas kékalgák a tó keleti medencéiben (Siófok, Szemes) nagyon kis számban voltak csak jelen. A nyugati medencéből (Keszthelynél) az összes alga között ugyan már nagyobb arányt képviselnek, de a mennyiségük, mint az az elfogadható klorofill koncentráció alapján is látható, egész évben elmaradt a problémás szinttől.

A Sió belterületi szakaszában az algásodás erőteljesebb lehet, mert ott a víz sekély, jobban felmelegszik, és terhelése is magasabb, az erőteljes emberi jelenlétnek és a városias környezetnek köszönhetően. A belterületi Sió szakaszon a hínár és az algák is nagyobb tömegben szaporodhatnak el, mint magában a tóban, de ez évben ezen a területen sem mértünk magas értékeket, a maximum 25 mg/m^3 volt.

Halpusztulást nem észleltünk, az esetlegesen szórványosan előforduló haltetek vízminőségi problémát nem okoznak. Szintén inkább csak látványnak kellemetlen az árvaszúnyogok jelenléte, a vízben lebegő maradványaik, vagy a rajzásukkor észlelhető enyhe habosodás lehet zavaró látvány, de valójában ártalmatlan jelenség.

Meteorológiai jellemzők

A viharjelzések összesített fenntartási ideje a tavalyihoz képest 250-300, a Velencei-tónál majd 400 órával nőtt. Az emelkedést nagyobb részben a másodfokú viharjelzések fenntartásának megnövekedése (250 óra körül) okozta. 2010-től kezdve, az idei év a második legviharosabb év volt a viharos napok számát tekintve (a szezon első hat hónapjára összegezve). 2017. október 30-ig a nyugati medencében 2634, a középső medencében 2235, a keleti medencében 2259, a Velencei-tónál 1830 órán át volt érvényben első- vagy másodfokú viharjelzés. A Tisza-tónál az előző évhez képest közel 300 óra növekedés mutatkozik, mivel idén 1333 órán át volt érvényben valamilyen fokozatú viharjelzés.

Erős viharok október végéig 13 alkalommal érték el a tavat. (Összehasonlításképpen: 2015-ben kilenc, míg 2016-ban öt erősen viharos nap volt.) Áprilisban és májusban egy-egy, júniusban és augusztusban két-két napon, július hónapban három napon is volt 90 km/h -t meghaladó szélmaximum. A legnagyobb vihar július 10-én, a hónap legmelegebb napján tört a tó délkeleti részére orkán erővel és nagyobb károkat is okozva. Ekkor a balatonaligai szélműszer 157 km/h sebességű szelet regisztrált az átvonuló heves zivatarban. A szél fákat csavart ki, vitorlásokat rongált meg.

Idén októberben négy alkalommal voltak még erős viharok. A szezon második legnagyobb vihara a mérések szerint október 29-én tombolt. A vihar egy Észak-Európában kialakult intenzív ciklon nyomán alakult ki, amely Közép-Európában sokfelé okozott jelentős károkat és a légörvény hidegfrontja mögött északi áramlással sarkvidéki eredetű légtömegek törtek be a Kárpát-medencébe. A Balaton déli részén délutántól többször alakultak ki $90\text{--}100 \text{ km/h}$

sebességet is elérő, vagy meghaladó széllelkések. Ezen a területen három műszer is jelzett 120 km/h feletti, azaz már orkán erejű széllelkéseket. A legnagyobbat ezek közül Siófokon mértük 131 km/h-val, de Balatonőszödön 125,6 km/h, Fonyódon 121 km/h volt a szélmaximum. Az átlagos szélebbességeket tekintve a Balaton keleti medencéjében, és a Balaton nyugati részén egyaránt az április volt a legszelebb hónap. Az áprilison kívül a szeptember volt még mindkét területrészen a sokévi átlagnál szelebb. Így a szezon első hat hónapja összességében az átlagosnál 6-10%-kal volt szelebb.

2017-ben a viharjelzési szezon első hat hónapjának együttes átlaghőmérséklete Keszthelyen 1,3 fokkal, Siófokon 2,0 fokkal haladta meg az 1961–1990-es évek átlagát. A havi bontást tekintve az április és a szeptember hónap volt az, amikor a középhőmérséklet legjobban megközelítette a sokévi átlagot, vagy kissé az alá is csökkent. A többi, az átlagosnál melegebb hónapok közül most az augusztus lett a legforróbb Siófokon 24,0 °C, Fonyódon 23,7 °C fokos középhőmérséklettel, ami körülbelül fél fokkal volt magasabb, mint az előző hónap átlaga. Az év legmelegebb napja a Balatonnál augusztus 4-e volt. Ekkor Fonyódon 39,0 fokig, Keszthelyen 38,5 fokig, Siófokon is 38,0 fokig emelkedett a hőmérséklet. A 30 fok feletti középhőmérsékletű, úgynevezett hőségnapok száma is igen magas volt: a Balaton keleti medencéjében 36-38 nap, Tihanytól keletre átlagosan 40 nap volt, ami viszonylag egyenletesen oszlott el a nyári hónapok között, jellemzően 10-15-15 nappal. A nyári hónapok átlaghőmérséklete Siófokon 23,4 °C, Keszthelyen 22,1 °C volt, ami mindkét helyen 1,6 fokkal magasabb, mint a közelmúlt, az 1990–2015-ös évek átlaga. A Balaton vize július 21-én melegedett fel a legjobban, a Siófokon mért hőmérsékleti maximum 28,9 °C volt (1 m mélységben).

A csapadékviszonyokról elmondhatjuk, hogy az áprilistől szeptemberig terjedő időszakban a keleti medence térségében az átlagosnál kissé kevesebb, 331 mm, a nyugati területeken az átlagosnál valamivel több, 397 mm körüli csapadék hullott. Ez az eltérés mindkét területen 5%-on belül maradt az 1961–1990-es évek átlagához képest. A három nyári hónapban az eltérések ellenkező előjelűek lettek. A Balatonnál területi átlagban 200 mm körüli csapadék hullott, ami a szokványosnál 12%-kal kevesebb csapadékot jelent a nyugati részekén és átlagosan 3%-nyi többletet a keleti medence térségében. A nyári és az őszi hónapokban (a száraz augusztus kivételével) egyaránt volt havi 1-2 csapadékosabb nap, amikor a lehullott csapadékmennyiség elérte vagy meghaladta a 30-40 mm-t, néhol az 50 mm-t is. A zivataros napok száma a keleti medencében 28, nyugaton 35 nap volt, ami négy nappal kevesebb a 2000 utáni időszak átlagánál.

A Balatonra kiadott másodfokú viharjelzések fenntartási ideje a teljes időszaknak a keleti medencében 18,1, a középső medencében 18,3, a nyugati medencében 18,3, míg a Velencei-tónál 12,0 százalékára terjedtek ki. A Tisza-tónál a másodfokú viharjelzések fenntartási ideje a teljes időszaknak mindössze 6,4%-át tette ki. Ezen értékek az előző évihez képest mindenhol emelkedést mutatnak.

Települési környezetvédelem, infrastruktúra

A településeken található rekreációs célú területek tekintetében hiányos idősorral rendelkezünk, hiszen a KSH adatbázisában 2006 és 2011 években nem áll rendelkezésre a mutató. Ugyanakkor ennek hiányában is megfelelő információtartalmú idősor állítható elő, mivel a tendenciák így is kimutathatóak. A rekreációs célú területek mérete 2005-2007 között több mint háromszorosára emelkedett a BKÜ-ben, a partmenti és háttértelepülések tekintetében egyaránt. Meg kell jegyezni, hogy a háttértelepüléseken meglehetősen alacsony bázisértékről indulva. Ezt követően 2013-ig stagnálás következett, majd 2014-ben vélhetően a háttértelepüléseken megvalósított fejlesztések hatására e körben növekedett meg a pihenőhelyek összterületének mérete. A 2015-2016-os évek vonatkozásában 2014-hez képest enyhe visszaesés tapasztalható, ami ugyancsak egy háttérterületi jelenségnek, számottevő csökkenésnek köszönhető. Ugyanakkor 2016-ra a háttérterületeken enyhe, de további csökkenés mutatkozik az előző évihez képest, míg a parti településeken kismértékben növekedett a rekreációs célú zöldterületek mérete.

34. sz. ábra

Játszóterek, tornapályák, pihenőhelyek területe (m²) (2005-2016)

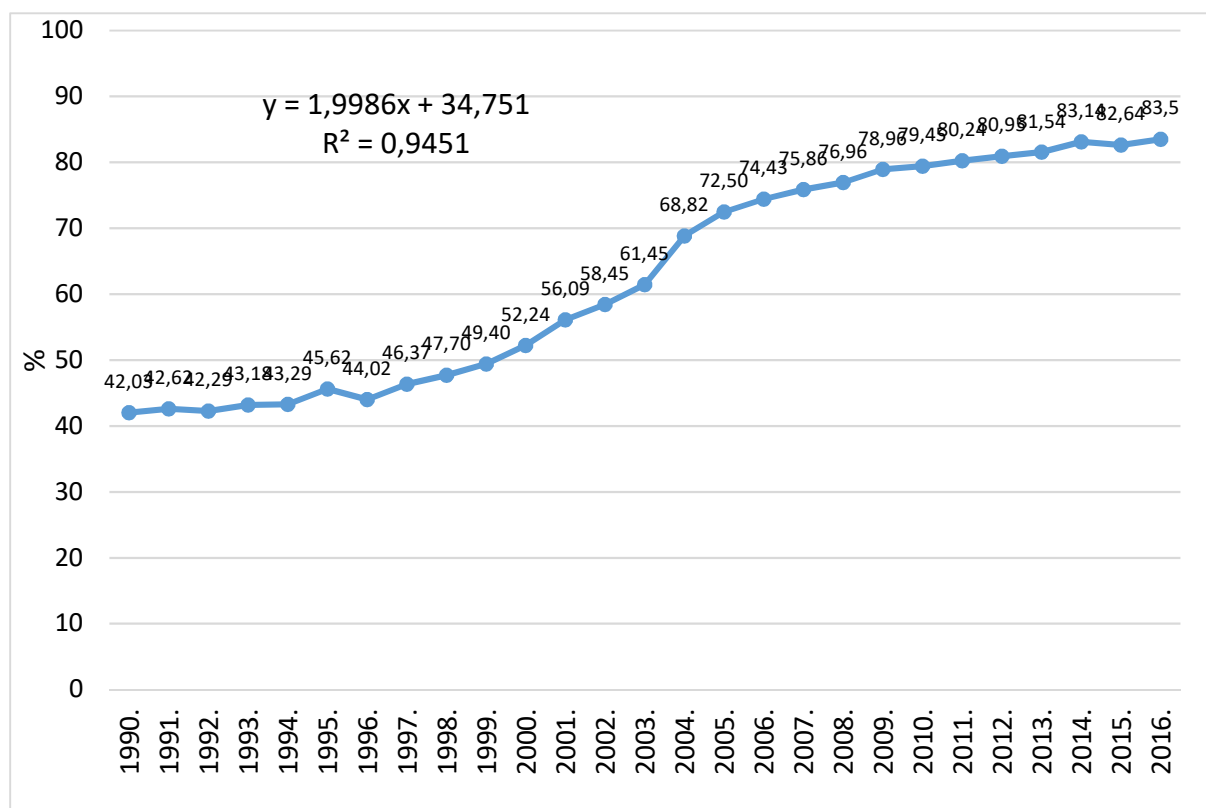
A Közlekedésfejlesztési Koordinációs Központ 2016-os évközi adatai szerint a BKÜ területén 229,45 km-nyi kerékpáros úthálózat található. Ebbe beletartozik az önálló pályatesttel rendelkező kerékpárutak hossza (125,2 km), valamint a közös gyalog- és kerékpárutak (92,7 km), kerékpársávok (7,4 km) és a kerékpáros nyomok (4,2 km) hossza is. Fontos megjegyezni, hogy **regisztrált kerékpáros létesítmény a kiemelt üdülőkörzet 57 településén található**, mely az üdülőkörzet településeinek kevesebb, mint harmadát jelenti. Főként a háttértelepüléseken mondható hiányosnak a kerékpáros infrastruktúra fejlettsége, hiszen

összesen 20 településen, vagyis a háttértelepülések mindössze 15%-án található kerékpáros létesítmény, összesen 60,6 km hosszban, ami a teljes BKÜ kerékpárút-hálózatának 26,4%-a. A BKÜ kommunális infrastruktúrája rendezett összképet mutat. Minden település rendelkezik közüemi vízellátással, amivel párhuzamban a gázvezeték-hálózat kiépítettsége is gyakorlatilag teljesnek mondható, ezzel együtt a kommunális szennyvízkezelés kérdése egyelőre csak részlegesen megoldott.

A közüemi ivóvíz-hálózatba és a közüemi szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya, párhuzamban a közüemi szennyvízcsatorna-hálózat hosszával és az elvezetett szennyvíz mennyiségével huszonöt év periódusban lineáris függvény szerint szignifikáns emelkedő tendenciában mozog, ami a közműolló szűkülését jelenti.

35. sz. ábra

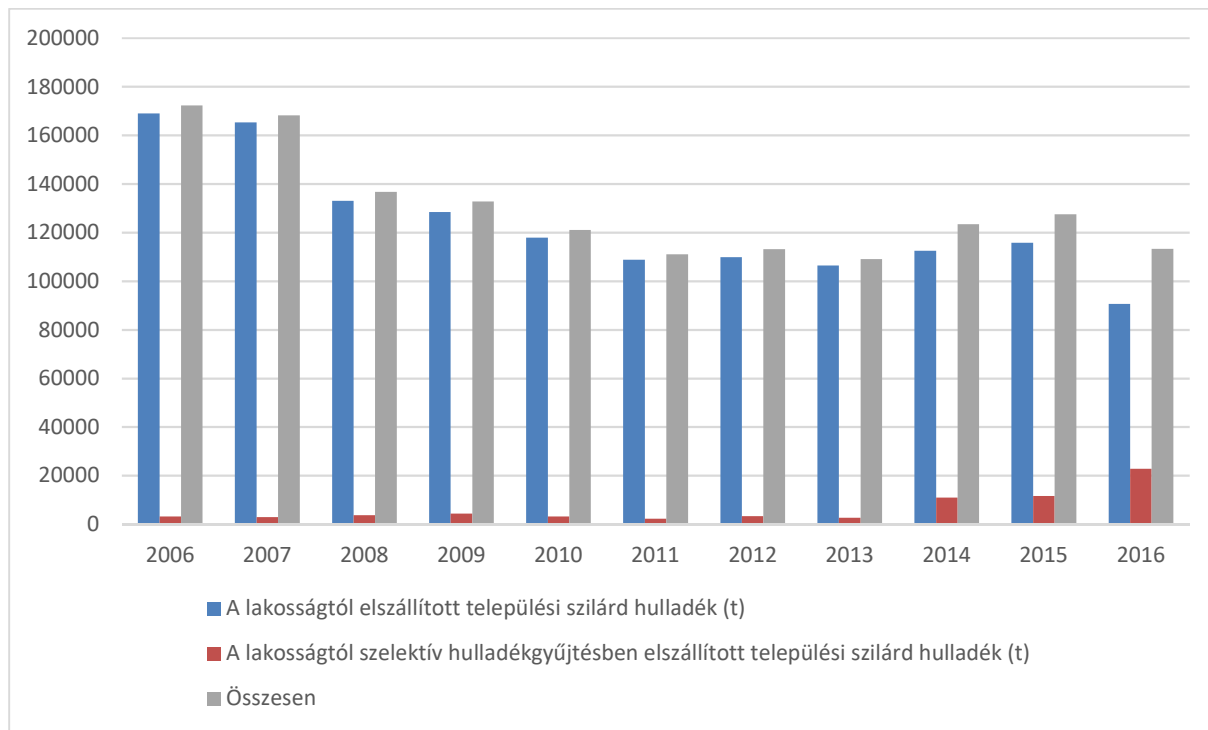
A közműolló arányának változása a BKÜ-ben 1990-2016 között (%)

A tó és környezetének megóvása szempontjából különös jelentőséggel bír, hogy a keletkezett szennyvíz nagyrészt tisztításra kerül, amivel párhuzamban a szelektíven gyűjtött hulladék aránya a kiemelt térségek, üdülőkörzetek közül mára a BKÜ-ben a legjelentősebb.

A lakosságtól elszállított települési szilárd hulladék mennyisége az Üdülőkörzet településein 2006-2013 között, tartós időtrendben mintegy 40%-kal csökkent. Az elmúlt két évben 2014-2016 között azonban növekedésnek indult az elszállított hulladék mennyisége. Emellett rendkívül nagymértékben, több mint 8,8-szorosára növekedett a lakosságtól szelektíven elszállított hulladék mennyisége 2013 és 2016 között.

A lakosságtól elszállított települési összes szilárd hulladék, valamint a szelektíven elszállított hulladék tonnában kifejezett mennyiségének alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2006-2016)

Összegzés

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi monitoring jelentése a legfontosabb gazdasági, társadalmi, közlekedési, környezeti és infrastruktúra indikátorok alapján éves rendszerességgel készülő beszámoló azzal a céllal, hogy az üdülőkörzetben zajló jelenségek időbeni és területi összehasonlító elemzések által valós idejű információkat tárjon a döntéshozók elé. Jelen monitoring elemzés a 37/2010. területi monitoringról szóló Korm. rendelet előírásainak megfelelően készült. A monitoring jelentés emellett a 1861/2016 (XII.27.) Kormányhatározatba foglalt nyomon követési feladatoknak, valamint az 1/2016. (02.12) és a 11/2017. (03.17.) BFT határozatokban rögzített feltételeknek is megfeleltethető.

A 2014-2020 közötti uniós fejlesztési időszak FAIR információbázisban rögzített operatív programok metszetében rendszeresen nyomon követett adatok tanúsága szerint a forrásigények, támogatások és kifizetések alakulása intenzíven zajlik. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén megvalósuló projektek részesedési aránya az országból hat különböző mérési időpont átlagában 4 % körül alakul. Vidékfejlesztési operatív programok nélkül, amelyek a FAIR adatok között nem szerepelnek, a projektek megvalósulási helye szerint a BKÜ területéről a fejlesztési időszak kezdete óta 2018 április 11-ig mindösszesen 1906 db pályázatot nyújtottak be. A vizsgált időintervallum alatt a pályázatokban igényelt forrás közel 415 Mrd Ft, amelyből több mint 292 Mrd Ft a megítélt és több mint 219 Mrd Ft a kifizetett összeg, ez utóbbi 670 db ténylegesen megvalósítási fázisba lépett projektet jelent.

A forrásigények és a megítélt összeg közel háromnegyede, illetve a kifizetések több mint 70 %-a is a parti és partközeli településekhez köthető. A legtöbb igény a térség Somogy megyei részén generálódott, itt a legmagasabb a megítélt és a kifizetett összeg is. A második ebben a sorban az üdülőkörzet Veszprém megyei, a harmadik a Zalai területrészt.

Az üdülőkörzeten belül az EFOP, a GINOP, az IKOP, a KEHOP, a KÖFOP, a MAHOP és TOP struktúrákban zajlik kódolás. A projektek megvalósulási helye szerint az összes benyújtott pályázat mintegy 60 %-a a Balaton területrendezési törvényben nevesített parti és partközeli, 40 % az üdülőkörzet háttértelepüléseihez településekhez sorolható. Üdülőkörzeti alrégiók szerint a balatoni településekhez kapcsolható programok 46 %-a Somogy, 36 %-a Veszprém, 18 %-a Zala megyei. A pályázók relatív többsége vállalkozás. A vállalkozások aránya az üdülőkörzeten belül 48,2 %, zömében mikrovállalkozások. A második rangsorhelyen a költségvetési szervek, költségvetési rend szerint gazdálkodó szervezetek helyezkednek el, a harmadik rangsorhelyet a nonprofit szektor szervezetei foglalják el.

A 2016 évi állandó népességet alapul véve a NUTS területi szintek vonatkozásában az egy lakosra vetített megítélt támogatási összegek, amennyiben magyarországi értéket 100 %-nak tekintjük, továbbra is jelentős BKÜ felülreprezentáltságot igazol. A megítélt összegek forrásallokációs vetületében 2018 április 11-i állás szerint országosan 773.785 Ft jut egy lakosra, ez az összeg a BKÜ-ben milliós összeg, 1.076.824 Ft, az országos összesen értékhez képest az üdülőkörzet területe 139,16 %-os egy lakosra vetített indexarányt jelenít meg. Ez az érték 7,92 %-al alacsonyabb, mint az előző, 2017 október 27-i metszet eredménye, de

összességében még mindig rendkívül kedvező. A jelen metszetek szerinti egy lakosra vetített NUTS szintű területi összehasonlításokban a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet helyzete továbbra is optimizmusra ad okot, jelentős pályázati aktivitás, számottevő forrástámogatás, végeredményben a lehetőségek és körülmények szabta ütemen belüli kifizetések fokozatos kibontakozása jellemzi.

A 1861/2016 sz. Kormányhatározat hat különböző fejlesztés stratégiai prioritás megvalósíthatósága érdekében dedikált forrásokat rendelt a térséghez, ezekből a vidékfejlesztési adatok nélküli FAIR adatok alapján az uniós fejlesztési források alakulását tudjuk monitorozni. Lényeges, hogy ezen a körön belül nem az összes BKÜ pályázat szerepel, a pályázatok mintegy 94 %-át öleli fel, hiszen a Kormányhatározatban pontosan nevesítésre kerültek azok a fejlesztésstratégiai prioritások, amelyekhez a forrásokat allokálják, de ezeken kívüli prioritások vonatkozásában is érkeznek igények, születik támogatási döntés és teljesül kifizetés. A kormányhatározatban megnevezett prioritások kapcsán keletkezett igényelt forrás 2018 április közepén 370,9 Mrd Ft, ez lényegesen magasabb, mint dedikált uniós keret, sőt, meghaladja a térségbe szánt teljes, hazai és uniós forráskeretet is. Mivel 2020 végéig még három év hátravan, és a tapasztalatok alapján számíthatunk arra, hogy a jelen program még 2020 után is folytatódni fog egy-két évig, nyilvánvaló, hogy a keletkező forrásigények nagyon jelentősen meg fogják haladni az allokálásra szánt források összességét a Balatonnál.

A megítélt támogatások összege mintegy 253,8 Mrd Ft. Ez azt jelenti, hogy a megítélt támogatások aránya az összes tématerületen belül vidékfejlesztési programok nélkül a kormányhatározatban dedikált uniós keret 102,8 %-a. A megítélt uniós támogatások alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben az indikatív forráskeretek dimenziói szerint a legtöbb esetben még jelentős tartalékokkal rendelkeznek, lényegében a humánerőforrás-fejlesztések kivételével, ahol a tervezett keretösszeg 7,63 szerese volt október végéig megítélt összeg, a felülről nyitott támogatási struktúra továbbra sincs túlterhelve.

A fejlesztési időszak előrehaladtával a kifizetések is egyre jelentősebb növekményeket mutatnak, egyre inkább irányadóvá válnak. A 1861/2016 sz. Kormányhatározatban megnevezett stratégiai tématerületek vonatkozásában kifizetett összeg 182,2 Mrd Ft. A kifizetett összeg aránya a kormányhatározatban dedikált uniós keret százalékában 73,8 %. A teljesülési arány az igények és a támogatási összegek adekvát összefüggésében humánerőforrás-fejlesztések tématerületén masszívan 100 %-os szint felett van. Ebben az esetben a dedikált keret 288,1 %-a már a pályázóknál van, de 95 %-os szint felett pozicionálódik a területfejlesztés, és 75 %-os szint felett a gazdaság és innováció, valamint a közlekedés is. A dedikált keret 51,9 %-át fizették ki a forráselosztók a vízminőség és biztonság tématerület pályázóinak. A kifizetések volumenét továbbra is a turisztikai fejlesztések zárják a Balatonnál, ebben az esetben a dedikált keret 23,6 %-a jutott el ténylegesen a pályázókhoz, de a megítélt támogatások tématerületen mért szintje ebben az esetben is megközelíti a dedikált keret kétharmadát, tehát a közeljövőben további, dinamikus változásnak lehetünk majd tanúi.

A Balaton üdülőtérületén azonosítható a magyarországi kereskedelmi szállásférőhelyek mintegy harmada. Ezzel párhuzamban a vendégek közel hatoda az összes regisztrált

kereskedelmi vendégéjszaka ötödét tölti a magyar tengernél. 2017 év során a belföldi vendégkör 21,6 %-át, a belföldi vendégéjszakák 25,6 %-át, illetve a külföldi vendégek 7,5 %-át, és a külföldi vendégéjszakák 13,1 %-át regisztrálták a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben. Mindez összesen 1,763 millió vendéget, és 5,709 millió vendégéjszakát jelent az üdülőkörzetben. A belföldi vendégek száma 2017-ben a kereskedelmi szálláshelyeken 1,338 millió fő, akik 3,763 millió vendégéjszakát tölthettek el a térség kereskedelmi szálláshelyein. Ezzel szemben a külföldi vendégek száma 424 ezer fő, míg az általuk eltöltött vendégéjszakák közelítik a kétmilliót. Ezek az eredmények egy évek óta tartó vendégforgalmi bővülés eredményei. E bővülést bizonyítja, hogy a szoba- és férőhelykapacitás-kihasználtsági értékek tovább emelkedtek az előző évi adatokhoz képest, valamint az idegenforgalom jövedelmezőségét jelző mutatószám a REVPAR is folyamatosan emelkedik a BKÜ területén. Kismértékben, de növekedett a vendégek átlagos tartózkodási ideje is, 2017-ben ez 3,42 nap volt, amihez elsősorban a külföldi turisták járultak hozzá, akik esetében fontos, hogy nagyon csekély mértékben, de növekedett arányuk az összes vendég tekintetében. A megfigyelt adatok alapján kijelenthető, hogy a főváros mellett térségi szinten a Balaton üdülőtérülete továbbra is az egyik legdominánsabb vendégvonzó desztináció az országban.

A munkanélküliség és a foglalkoztatottság egymással szorosan összefüggő ingadozásait a turizmusgazdaság térségi működése okozza, vagyis az idegenforgalom szempontjából hangsúlyos és kevésbé hangsúlyos szezonok periodikus váltakozásai váltják ki. Az üdülőkörzet foglalkoztatottsági, munkanélküliségi helyzetét, ahogyan azt országosan is, az elmúlt évben működésbe lépett közmunka-közfoglalkoztatási program pozitív irányában befolyásolja, ami által a munkanélküliségi-foglalkoztatottsági ingadozások negatív maximum értékei jelentősen mérséklődnek. Ezen túlmenően, vélhetően az ország javuló gazdasági teljesítményének hatására is 2016 évben 4,12 %-ra mérséklődött a BKÜ éves átlagos munkanélküliségi rátája.

A BKÜ-ben a születések és a halálozások egyenlege évtizedek óta negatív, azaz többen halnak meg a térségben élők közül, mint ahányan születnek. A népesség élve születés és halálozás (természetes népességváltozás) egyenlege a lakosság nagymértékű öregedésével társul. Az üdülőkörzet népessége ugyanakkor mégsem csökken a természetes fogyás ütemében. Az állandó népesség számának a várható népességcsökkenési tendenciával szemben megfigyelt változása a nemzetközi és az országhatáron belüli vándorlás összhatásában pozitív egyenlegével magyarázható. A 2017-es évben a Balatoni Integrációs Közhasznú NKft. megbízásából a Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutatóintézete hosszú távú, 2062-ig szóló népesség-előreszámítást végzett a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet egészére. E tanulmány egyben egy 2003-ban készült hasonló tematikájú munka felülvizsgálata is, amely demográfiai prognózis 2041-ig tartó időtávban készült el a térségre vonatkozóan. E korábbi munka 2041-re 215 ezer főre becsülte a kiemelt üdülőkörzet állandó népességét, ezt a becslést a 2017-ben készített tanulmány megerősítette. Emellett a KSH által készített aktuális elemzés 2062-ig további népességcsökkenést prognosztizált, ugyanis ebben az időpontban mindössze 184 ezer fő a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet várható állandó népességének száma. E jelentős, közel 90 ezer főnyi népességveszteség szakpolitikai eszközökkel történő korrigálása, enyhítése a következő évek egyik kiemelt feladata lehet.

Az elmúlt másfél-két évtizedben a Balaton térségében számottevő közúti, illetve jelenleg is tartó módon komoly vasúti hálózat fejlesztés zajlott le. Ezzel együtt azonban a főváros valamint a megyeszékhelyek BKÜ településeitől mért átlagos közúti elérhetőségi időértékei az elmúlt években megnövekedtek. A vízi közlekedés, kiváltképpen pedig a kompközlekedés utasforgalma a rendelkezésre álló adatok alapján növekszik, 2016-hoz hasonlóan 2017 évben meghaladta az 1 millió főt. A régió kerékpárút-hálózatának hossza növekszik, köszönhetően az elmúlt években megvalósított fejlesztéseknek.

Az üdülőkörzet legnagyobb természeti értéke a Balaton. A tó vízminőségének alakulása hosszú évek óta kedvező, a vízminőség jellemzően alkalmas a legkülönbözőbb vízhasználatokra, így a fürdőzésre is. Az üdülőkörzet kommunális infrastruktúrája alapvetően rendezett összképet mutat. Minden település rendelkezik közüzemi vízellátással, amivel párhuzamban a gázvezeték-hálózat kiépítettsége is gyakorlatilag teljesnek mondható, ezzel együtt a kommunális szennyvízkezelés kérdése, bár az ezzel kapcsolatos környezeti indikátorok folyamatosan javuló értéket mutatnak, továbbra is részlegesen megoldott kérdés.